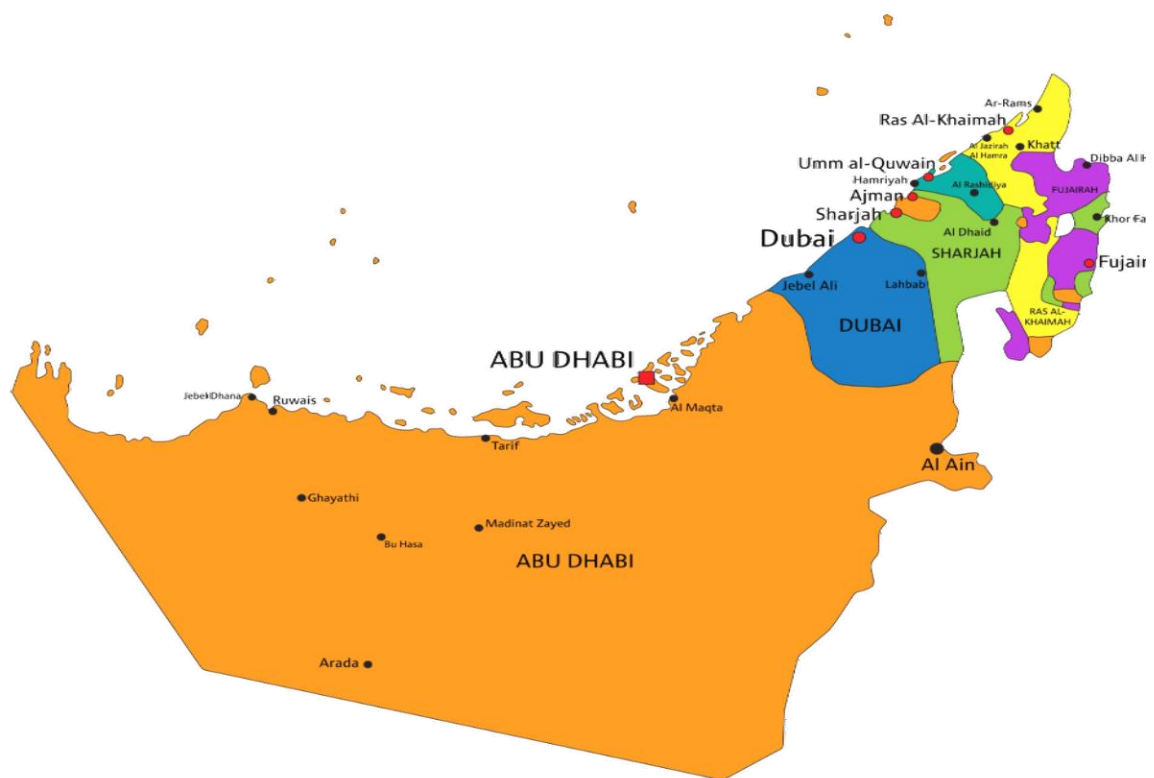

Πρεσβεία της Ελλάδος στο Abu Dhabi
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Ντουμπάι

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2022
ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΗΑΕ ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΑΕ

Συντάκτες: Δημήτριος Θωμόπουλος, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄
Χρυσάνθη Λεβέντη, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄

Ντουμπάι, Ιούνιος 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΕΜΙΡΑΤΩΝ	3
2.1	Επισκόπηση της Οικονομίας των ΗΑΕ.....	3
2.1.1	Η Δομή της Οικονομίας των ΗΑΕ	5
2.1.2	Βασικά Οικονομικά Μεγέθη των ΗΑΕ	16
2.1.3	Εξωτερικό Εμπόριο των ΗΑΕ	17
2.1.3.1	Εμπόριο Αγαθών των ΗΑΕ.....	18
2.1.3.2	Εμπόριο υπηρεσιών των ΗΑΕ.....	21
2.1.4	Επενδύσεις από και προς τα ΗΑΕ.....	22
2.2	Στοιχεία της Οικονομίας των Επιμέρους Εμιράτων των ΗΑΕ	23
2.3	Προβλέψεις για την Οικονομία των ΗΑΕ για το 2023.....	28
2.4	Οικονομικές Σχέσεις ΗΑΕ	29
2.4.1	ΗΑΕ – ΠΟΕ.....	29
2.4.2	ΗΑΕ – Ευρωπαϊκή Ένωση	29
2.4.3	Συμμετοχή των ΗΑΕ σε Περιφερειακές Οικονομικές / Τελωνειακές Ενώσεις.....	30
2.4.4	Συμμετοχή των ΗΑΕ σε Διεθνή Φόρα και Ομάδες Χωρών	31
2.5	World Expo2020 Dubai.....	32
3	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΗΑΕ	34
3.1	Διμερές Εμπόριο Ελλάδας – ΗΑΕ	34
3.1.1	Εμπόριο Αγαθών Ελλάδας – ΗΑΕ	34
3.1.2	Εμπόριο Υπηρεσιών και Τουριστικές Ροές Ελλάδας – ΗΑΕ	36
3.2	Άμεσες Επενδύσεις Ελλάδας – ΗΑΕ	38
3.2.1	Επενδύσεις της Ελλάδας στα ΗΑΕ	38
3.2.2	Επενδύσεις των ΗΑΕ στην Ελλάδα	39
3.3	Θεσμικό Πλαίσιο Οικονομικής Συνεργασίας Ελλάδας – ΗΑΕ	40
3.4	Απολογισμός Δράσεων Οικονομικής Διπλωματίας στα ΗΑΕ έτους 2022.....	42
4	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	46
4.1	Προοπτική Ανάπτυξης Διμερούς Εμπορίου Αγαθών και Υπηρεσιών Ελλάδας – ΗΑΕ	46
4.2	Προοπτική Προσέλκυσης Επενδύσεων από τα ΗΑΕ στην Ελλάδα	48
4.3	Προτάσεις Δράσεων Ενίσχυσης Εξωστρέφειας στα ΗΑΕ.....	48
4.4	Προτάσεις Ενίσχυσης Διμερούς Θεσμικού Πλαισίου Ελλάδας – ΗΑΕ.....	49
5	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	50
	Χρήσιμες Διευθύνσεις.....	50

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Δομή της Εμπεριμένης Οικονομίας: ΑΕΠ κατά Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2017-2021, Αξία σε εκατ. Ντίρχαμ.....	6
Πίνακας 2: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη ΗΑΕ, 2015-2021.....	16
Πίνακας 3: Εξωτερικό Εμπόριο ΗΑΕ, 2017-2021, Αξία σε δισ. \$	17
Πίνακας 4: Εξαγωγές αγαθών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US\$.....	18
Πίνακας 5: Επανεξαγωγές αγαθών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$	19
Πίνακας 6: Εισαγωγές αγαθών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$	20
Πίνακας 7: Σημαντικότεροι Προορισμοί Εξαγωγών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$	20
Πίνακας 8: Σημαντικότεροι Προορισμοί Επανεξαγωγών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$.....	21
Πίνακας 9: Σημαντικότεροι Προμηθευτές ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$	21
Πίνακας 10: Εισπράξεις ΗΑΕ, 2019-2020, Αξία σε δισ. Ντίρχαμ	22
Πίνακας 11: Πληρωμές ΗΑΕ, 2019-2020, Αξία σε δισ. Ντίρχαμ	22
Πίνακας 12: Επενδύσεις από και προς ΗΑΕ, 2016-2021, Αξία σε δισ. \$	23
Πίνακας 13: Εμπόριο Αγαθών ΕΕ-ΗΑΕ, 2018-2022, σε δισ. Ευρώ	30
Πίνακας 14: Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ – ΗΑΕ, 2016-2020, σε δισ. Ευρώ	30
Πίνακας 15: Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδας – ΗΑΕ, 2018-2022, Αξία σε Ευρώ.....	34
Πίνακας 16: Εξαγωγές Αγαθών Ελλάδας προς ΗΑΕ βάσει Κατηγορίας HS2, 2021-2022, Αξία σε Ευρώ	35
Πίνακας 17: Εισαγωγές Αγαθών Ελλάδας από ΗΑΕ βάσει Κατηγορίας HS2, 2021-2022, Αξία σε Ευρώ	35
Πίνακας 18: Εξαγωγές Αγαθών Ελλάδας προς ΗΑΕ βάσει Κατηγορίας HS4, 2021-2022, Αξία σε Ευρώ	36
Πίνακας 19: Εμπόριο Υπηρεσιών Ελλάδας – ΗΑΕ, 2019-2022, Αξία σε εκατ. Ευρώ	37
Πίνακας 20: Επενδύσεις της Ελλάδας στα ΗΑΕ, 2015-2021, Αξία σε εκατ. Ευρώ	38
Πίνακας 21: Επενδύσεις των ΗΑΕ στην Ελλάδα, 2016-2021, Αξία σε εκατ. Ευρώ	39
Πίνακας 22: Προοπτική Ανάπτυξης Διμερούς Εμπορίου Αγαθών και Υπηρεσιών Ελλάδας – ΗΑΕ	46
Πίνακας 23: Προοπτική Προσέλκυσης Επενδύσεων από τα ΗΑΕ στην Ελλάδα	48

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα **Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα – ΗΑΕ** βρίσκονται στο νοτιοανατολικό άκρο της Αραβικής Χερσονήσου, συνορεύοντας με τη Σαουδική Αραβία στο νότο και τη δύση και με το Ομάν στην ανατολή, ενώ έχουν θαλάσσια σύνορα με το Κατάρ και το Ιράν στον Περσικό Κόλπο.

Τα ΗΑΕ είναι ένα **Ομοσπονδιακό Κράτος 7 Εμιράτων**, που ιδρύθηκε στις **2 Δεκεμβρίου 1971**. Το μεγαλύτερο σε έκταση και οικονομικά ισχυρότερο είναι το Εμιράτο Abu Dhabi, όπου βρίσκεται και η ομώνυμη **πρωτεύουσα** της χώρας. Το 2^ο σε έκταση και οικονομική δύναμη Εμιράτο είναι το Dubai, το οποίο αποτελεί σημαντικό επιχειρηματικό κέντρο στα ΗΑΕ και την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Τα υπόλοιπα 5 Εμιράτα είναι τα ακόλουθα: Sharjah, Ras Al Khaimah, Fujairah, Ajman και Umm Al Quwain (βλ.2.2).

Το πολίτευμα των ΗΑΕ είναι η **ομοσπονδιακή συνταγματική μοναρχία**¹. Ο Ηγεμόν κάθε Εμιράτου αναλαμβάνει την εξουσία βάσει κληρονομικού δικαιώματος. Δεν υφίστανται πολιτικά κόμματα ούτε συνδικαλισμός.

Το Σύνταγμα ορίζει **5 ομοσπονδιακές Αρχές**, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

1. **Ανώτατο Συμβούλιο των Ηγεμόνων των 7 Εμιράτων** (Federal Supreme Council – FSC)
2. Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος (President and Vice-President)
3. Υπουργικό Συμβούλιο (Cabinet)
4. Ομοσπονδιακό Εθνικό Συμβούλιο (Federal National Council)
5. Ομοσπονδιακό Δικαστικό Σώμα (Federal Judiciary).

Το FSC αποτελεί την **ανώτατη** Ομοσπονδιακή Αρχή της χώρας, με αρμοδιότητες μεταξύ άλλων την έγκριση του κρατικού προϋπολογισμού και την κύρωση των διεθνών συμφωνιών. Για τη λήψη αποφάσεων του FSC απαιτείται η σύμφωνη γνώμη 5 τουλάχιστον μελών του, συμπεριλαμβανομένων των Ηγεμόνων του Abu Dhabi και του Dubai. Επίσης, το FSC διορίζει τον **Πρόεδρο**, ως επικεφαλής της χώρας, καθώς και τον Πρωθυπουργό της. Στις 14.05.2022 το Ανώτατο Συμβούλιο παραδοσιακά επανεξέλεξε ως Πρόεδρο της χώρας τον Ηγεμόνα Abu Dhabi, **Σεΐχη Mohammed bin Zayed Al Nahyan**, μετά τον θάνατο του Σεΐχη Khalifa bin Zayed Al Nahyan. Το FSC ως Πρωθυπουργό και Αντιπρόεδρο των ΗΑΕ έχει εκλέξει τον Ηγεμόνα Dubai, Σεΐχη Mohammed bin Rashid Al Maktoum. Το Υπουργικό Συμβούλιο έχει 33 μέλη, εκ των οποίων 4 προέρχονται από τις ηγεμονικές οικογένειες Εμιράτων Abu Dhabi και Dubai.

Οι **Ηγεμόνες των 7 Εμιράτων**, μέλη του FSC και απόγονοι των ιδρυτών Ηγεμόνων της Ομοσπονδίας των ΗΑΕ είναι οι ακόλουθοι:

Εμιράτο	Ηγεμονική Οικογένεια	Τωρινός Ηγεμόνας	Έτος ανάληψης ηγεμονίας
Abu Dhabi	Al Nahyan	HH Sheikh Mohammed bin Zayed Al Nahyan – 3 ^{ος} Πρόεδρος ΗΑΕ	2022
Dubai	Al Maktoum	HH Sheikh Mohammed bin Rashid Al Maktoum	2006
Sharjah	Al Qasimi	HH Dr Sheikh Sultan bin Mohammed Al Qasimi	1972
Ras Al Khaimah	Al Qasimi	HH Sheikh Saud bin Saqr Al Qasimi	2010
Fujairah	Al Sharqi	HH Sheikh Hamad bin Mohammed Al Sharqi	1974
Ajman	Al Nuaimi	HH Sheikh Humaid bin Rashid Al Nuaimi	1981
Umm Al Quwain	Al Mualla	HH Sheikh Saud bin Rashid Al Mualla	1982

¹ Για το Σύνταγμα των ΗΑΕ βλ. κάτωθι σύνδεσμο:

https://www.constituteproject.org/constitution/United_Arab_Emirates_2004.pdf

Επισημαίνεται ότι κάθε Εμιράτο διαθέτει σημαντικό βαθμό **αυτονομίας** και υιοθετεί ξεχωριστή πολιτική σε τομείς ειδικού ενδιαφέροντος, αφού ο τοπικός Ηγεμόνας/Σειχης του έχει το δικαίωμα να εκδίδει νόμους και διατάγματα με ισχύ στο έδαφος του Εμιράτου του. Οι Τοπικές Κυβερνήσεις μέσω των κρατικών εταιρειών και τοπικών Αρχών τους ασκούν διοίκηση, βάσει της ομοσπονδιακής και τοπικής νομοθεσίας. Ειδικότερα, εκδίδουν άδειες λειτουργίας των τοπικών επιχειρήσεων (Departments of Economic Development), καταχωρούν και ελέγχουν προϊόντα πριν αυτά τεθούν σε κυκλοφορία στην αγορά (Municipalities) και παρέχουν υπηρεσίες κοινής ωφελείας.

Επιπλέον, υπογραμμίζεται ότι υφίστανται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των 7 Εμιράτων και ως προς τον βαθμό εξωστρέφειας, **ελευθερίας και ανεκτικότητας** της δυτικής κουλτούρας σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής, όπως για παράδειγμα στον τρόπο ενδυμασίας, στην κατανάλωση ή μη αλκοόλ κ.λπ. Ωστόσο, επισημαίνεται η επιθυμία των Ηγεμόνων των 7 Εμιράτων για διαμόρφωση **ενιαίων πολιτικών**, βάσει της λογικής ενίσχυσης της ενότητας των Εμιράτων, οποία αποτελεί ύψιστη προτεραιότητά τους.

Επίσημη θρησκεία των ΗΑΕ είναι ο **ισλαμισμός**, οπότε ο Νόμος της Σαρίας είναι πρωταρχική πηγή ομοσπονδιακής ή τοπικής νομοθεσίας. Επίσημη γλώσσα του κράτους είναι η **αραβική**, ενώ η **αγγλική** χρησιμοποιείται παράλληλα σε κρατικά έγγραφα αλλά και ευρέως στην καθημερινή ζωή.

Τέλος, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας για το έτος 2021 , ο συνολικός πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 9.991.083 **κατοίκους**, εκ των οποίων το 69% είναι άρρενες (6.888.345) και το 31% θήλεα (3.102.738). Όσον αφορά την εθνική κατανομή του πληθυσμού, υπάρχουν πάνω από **200 εθνικότητες**, με τους **εμιρατινούς υπηκόους (13%)** να υπολείπονται κατά πολύ των ξένων εθνικοτήτων, τους Ινδούς και τους Πακιστανούς και λοιπούς υπηκόους Νότιας Ασίας, να αποτελούν τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή κοινότητα (58%), το 17% να προέρχεται από λοιπές ασιατικές χώρες, κυρίως από Φιλιππίνες και τέλος, το 8,5% να προέρχεται από την Ευρώπη.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΕΜΙΡΑΤΩΝ

2.1 Επισκόπηση της Οικονομίας των ΗΑΕ

Η οικονομία των ΗΑΕ είναι η **5^η σημαντικότερη στην περιοχή** της Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής. Επίσης, είναι **3^η μεταξύ των αραβικών χωρών**, με ΑΕΠ περίπου **\$442 δις. για το 2022** (πηγή: CBUAE), παρότι βάσει του πληθυσμού της κατατάσσεται μόλις στην 13^η θέση.

Η ιλιγγιώδης ανάπτυξη των ΗΑΕ κατά τη διάρκεια των τελευταίων 50 ετών, οφείλεται κυρίως στην ανακάλυψη και εκμετάλλευση των **κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου**. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη μετεξέλιξη της χώρας από μία περιοχή μικρών έρημων πριγκιπάτων υπό την προστασία της Μεγάλης Βρετανίας (Trucial States), των οποίων η οικονομία βασιζόταν στη γεωργία, τη νομαδική κτηνοτροφία, την παραγωγή και το εμπόριο μαργαριταριών και αλιευμάτων, σε ένα σύγχρονο κράτος με ανταγωνιστική οικονομία, το οποίο παρέχει υψηλό επίπεδο διαβίωσης στους πολίτες του (σχεδόν αποκλειστικά Εμιρατινοί) και ευκαιρίες ανέλιξης στους κατοίκους του.

Παρότι ο κλάδος των **υδρογονανθράκων** αντιστοιχεί σήμερα περίπου στο **1/3 του εμιρατινού ΑΕΠ**, η εμιρατινή οικονομία εξακολουθεί να βασίζεται στο πετρέλαιο ως κύρια κινητήρια δύναμη οικονομικής ανάπτυξης και ως πρωταρχική πηγή κρατικών εσόδων, παραμένοντας συνεπώς εξαρτώμενη από τις διακυμάνσεις των διεθνών τιμών πετρελαίου.

Στρατηγικό στόχο της χώρας αποτελεί η **διαφοροποίηση της οικονομίας** και η απεξάρτησή της από τον πετρελαϊκό τομέα (28% επί του ΑΕΠ/2021 έναντι 85%/2009). Η διαφοροποίηση και διεύρυνση της παραγωγικής βάσης βασίστηκε τις πρώτες δεκαετίες στην έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα και τις επενδύσεις σε σύγχρονες υποδομές, ενώ η Κυβέρνηση των ΗΑΕ έχει πλέον θέσει στόχο να καταστεί η χώρα **περιφερειακό και παγκόσμιο κέντρο** εμπορίου, μεταφορών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Παράλληλα, αν και οξύμωρο εκ πρώτης όψεως, προτεραιότητα της Κυβέρνησης αποτελεί και η **αύξηση παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου**, στο πλαίσιο πλήρους εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας. Παρά την **πρόσφατη ανακάλυψη** ενός μεγάλου κοιτάσματος φυσικού αερίου, εκτιμάται ότι υπάρχουν περιορισμένες πλέον δυνατότητες για νέες ανακαλύψεις υδρογονανθράκων, παρά τις εντατικές προσπάθειες κυρίως του Εμιράτου Abu Dhabi. Συνεπώς, εξετάζονται άλλες εναλλακτικές για αύξηση παραγωγικής δυναμικότητας πετρελαίου, όπως βελτίωση τεχνικών άντλησης από υφιστάμενα κοιτάσματα.

3^{ος} στρατηγικός στόχος Εμιρατινής Κυβέρνησης είναι η συνεχής βελτίωση της εκπαίδευσης, η ενίσχυση της απασχόλησης των εμιρατινών της υπηκόων (**πολιτική εμιρατοποίησης**) και η παροχή στήριξης στις **εγχώριες επιχειρήσεις**, με απώτερο στόχο την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο εκπλήρωσης των 3 ανωτέρω **στρατηγικών στόχων**, τον Νοέμβριο 2022, ανακοινώθηκε το νέο δεκαετές Εθνικό Σχέδιο **“We The UAE 2031”**, ένας ολοκληρωμένος οδικός χάρτης που διαμορφώνει το μέλλον της χώρας για την προσεχή 10ετία, βασισμένο σε 4 πυλώνες. Αυτοί είναι οι εξής: α) κοινωνία (στόχος η κατάταξη των ΗΑΕ μεταξύ των 10 κορυφαίων χωρών στον δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης), β) οικονομία (στόχος ο διπλασιασμός του ΑΕΠ σε 3 τρις. Ντίρχαμ), γ) διπλωματία (στόχος η επέκταση των εξωτερικών σχέσεων και η εδραίωση της χώρας ως κόμβου καινοτομίας στη βιώσιμη ανάπτυξη) και δ) οικοσύστημα (στόχος, μέσω της ενίσχυσης των ψηφιακών υποδομών, η βελτιστοποίηση της κυβερνητικής απόδοσης, η κατάταξη της χώρας στις 3 κορυφαίες στον παγκόσμιο δείκτη κυβερνοασφάλειας και στην 1^η θέση παγκοσμίως στον τομέα της ασφάλειας).

Επισημαίνεται ότι το εν λόγω Σχέδιο κινείται στην πορεία που έχει χαράξει το μακροπρόθεσμο Σχέδιο **“UAE Centennial 2071”**², το οποίο χαρτογραφεί την κατεύθυνση των πολιτικών τόσο από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση όσο και τις Τοπικές Κυβερνήσεις για τα επόμενα 50 έτη, βασιζόμενο επίσης σε 4

² <https://u.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/uae-centennial-2071>

πυλώνες: Κυβέρνηση με όραμα για το μέλλον, άριστο επίπεδο εκπαίδευσης, διαφοροποιημένη οικονομία της γνώσης, ευτυχισμένη και συνεκτική κοινωνία.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι κάτωθι πολιτικές που έχουν ήδη υιοθετηθεί από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση:

-Σύσταση άνω των **40 Ελευθέρων Ζωνών**³, όπου οι εγκαθιστάμενες ξένες επιχειρήσεις απολαμβάνουν ειδικά διοικητικά, δασμολογικά και φορολογικά **προνόμια**, όπως μηδενική φορολόγηση και 100% ξένη ιδιοκτησία. Η μεγαλύτερη ολοκληρωμένη οικονομική ζώνη των ΗΑΕ είναι η **Ζώνη Λιμένος Khalifa Emirātu Abu Dhabi (Khalifa Industrial Zone Abu Dhabi – KIZAD)** (βλ.2.1.1.B). Στο Dubai λειτουργούν Ζώνες μικρότερης έκτασης, αλλά σε υψηλότερο στάδιο ανάπτυξης, όπως ενδεικτικά, Jebel Ali Free Zone – JAFZA, Dubai Silicon Oasis – DSO, Dubai CommerCity, Ελεύθερη Ζώνη Αεροδρομίου Dubai (Dubai Airport Free Zone Authority – DAFZA), Dubai Multi Commodities Centre – DMCC. Τονίζεται ότι **κάθε Εμιράτο** διαθέτει Ελεύθερες Ζώνες.

-Πραγματοποίηση **επενδύσεων** σε υποδομές, βιομηχανία υψηλής προστιθέμενης αξίας, ΑΠΕ και στις νέες τεχνολογίες

-Παροχή **υψηλής ποιότητας υπηρεσιών** σε μεταφορές, υποδομές, τεχνολογία και logistics, με παράλληλη ενίσχυση της ψηφιακής οικονομίας

-Μηδενική έως πρότινος **φορολόγηση** κερδών των επιχειρήσεων.⁴

-Θέσπιση Νόμου πρωταρχικής σημασίας στο τέλος του 2020, που επιτρέπει τη δυνατότητα **100% ξένης ιδιοκτησίας** επί εμπεριλαμβανόμενων εταιρειών, ενώ στη διάρκεια του 2021 οι Αρχές των Εμιράτων Abu Dhabi, Dubai, Sharjah, Ajman δημοσιοποίησαν καταλόγους κλάδων οικονομικής δραστηριότητας όπου επιτρέπεται η εξ ολοκλήρου ξένη ιδιοκτησία. Το καθεστώς αυτό ίσχυε **μόνο στις Ελεύθερες Ζώνες** (βλ.2.1.4.)

-Μείωση κανονιστικών απαιτήσεων και **διαδικασιών σύστασης εταιρειών**. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι για να συστήσει κάποιος εταιρεία στα ΗΑΕ, απαιτούνται μόνο 2 διαδικασίες και 3,5 ημέρες.

-Στήριξη των μΜΕ 100% εμπεριλαμβανόμενης ιδιοκτησίας με τη δια νόμου **ποσοστιαία συμμετοχή** τους στην ανάληψη **συμβολαίων δημοσίων έργων και προμηθειών**

-Εξαγγελία **50 Αναπτυξιακών Προτοβουλιών (Projects of the 50)** τον Σεπτέμβριο 2021, με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και των συνεργειών στους τομείς της οικονομίας, των επενδύσεων και του εμπορίου. Ενδεικτικά αναφέρονται μεταρρυθμίσεις στις υπηρεσίες διασφάλισης των συναλλαγών, στο νέο νομοθετικό πλαίσιο για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, τροποποιήσεις στο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τροποποιήσεις στη νομοθεσία εμπορικών σημάτων, τροποποιήσεις στον Νόμο για το εμπορικό μητρώο, οποίες παρέχουν διευρυμένες αρμοδιότητες στις τοπικές Αρχές εκάστου Εμιράτου και η νέα νομοθεσία για την ασφάλεια του διαδικτύου.

-Εκπόνηση Προγράμματος Κεντρικής Τράπεζας ΗΑΕ (Central Bank UAE – CBUAE) **“Targeted Economic Support Scheme – TESS”**, τον Μάρτιο 2020, που αποσκοπεί στην ανακούφιση των πληττόμενων από την πανδημία του κορωνοϊού μέσω χρηματοδότησης. Το εν λόγω Πρόγραμμα παρατάθηκε μέχρι τον Ιούνιο 2022.

-Εκκίνηση τον Μάρτιο 2021, της Εθνικής Στρατηγικής για την ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας **«Operation 300bn»**⁵, στο πλαίσιο της οποίας εκπονείται το Πρόγραμμα **“In-Country Value - ICV”** (από Δεκέμβριο 2021) (βλ.2.1.1).

-Εκπόνηση Σχεδίου **“Nafis”** τον Σεπτέμβριο 2021, προϋπολογισμού 24 δισ. Ντίρχαμ (\$6,5 δισ.) για την ενίσχυση της απασχόλησης των εμπεριλαμβανόμενων υπηκόων στον ιδιωτικό τομέα, αυξάνοντας τον αριθμό τους σε 75.000, καθώς η πλειονότητα αυτών εργάζεται στο δημόσιο τομέα. Το εν λόγω Σχέδιο προβλέπει δράσεις,

³ <https://www.moec.gov.ae/en/free-zones>

⁴ Ανακοινώθηκε στις αρχές του 2022 ότι από 01.06.2023, θα επιβληθεί φόρος 9% στα κέρδη των επιχειρήσεων που λειτουργούν εκτός των Ελευθέρων Ζωνών.

⁵ <https://moiat.gov.ae/-/media/site/moiat/media-kit/operation-300bn-media-kit-en.ashx>

όπως επιχορηγήσεις σε σπουδαστές και αποφοίτους πανεπιστημιακών σχολών, χρηματικά κίνητρα σε πτυχιούχους κ.λπ. Βάσει του εν λόγω Σχεδίου, τέθηκαν, επίσης, ετήσιοι στόχοι αύξησης του εμπεριστατικού δυναμικού στις επιχειρήσεις κατά 2% εντός της προσεχούς 5ετίας, προκειμένου το ποσοστό αυτό να ανέλθει στο 10%.

-Υλοποίηση **Διαστημικού Προγράμματος** με ίδρυση Ταμείου 3 δισ. Ντίρχαμ (Ιούλιος 2022), έχοντας ως πρώτο έργο την αποστολή δορυφόρων για τηλεσκόπηση, με διαστημική αποστολή στον Πλανήτη Άρη (Φεβρουάριος 2021), με ανεπιτυχή επανδρωμένη αποστολή στη Σελήνη (Δεκέμβριος 2022), καθώς και με έναρξη προετοιμασίας αποστολής με προορισμό τον πλανήτη Αφροδίτη για το 2028.

-Παροχή περισσότερο **φιλελεύθερων συνθηκών διαβίωσης** (διευκολύνσεις στη χορήγηση θεωρήσεων για παραμονή στη χώρα, κοινωνική φιλελευθεροποίηση).

Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι σημαντικός βραχίονας άσκησης των ανωτέρω πολιτικών είναι η αξιοποίηση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων, η διαχείριση των οποίων έχει ανατεθεί σε **Κρατικά Επενδυτικά Ταμεία**. Τα σημαντικότερα είναι τα ακόλουθα:

- **Abu Dhabi Investment Authority – ADIA:** Το ισχυρότερο κεφαλαιακά Επενδυτικό Ταμείο του Εμιράτου Abu Dhabi, με συνολική αξία στοιχείων ενεργητικού ύψους \$698 δισ.

- **Investment Corporation of Dubai – ICD:** Το Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο του Εμιράτου Dubai διαχειρίζεται στοιχεία ενεργητικού αξίας περίπου \$300 δισ. σε 13 χώρες.

- **Mubadala:** 2^ο μεγαλύτερο Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο Εμιράτου Abu Dhabi, οποίο διαχειρίζεται στοιχεία ενεργητικού συνολικής αξίας \$243 δισ.

- **Abu Dhabi Developmental Holding Company PJSC - ADQ:** 3^ο μεγαλύτερο Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο Εμιράτου Abu Dhabi, με συνολική αξία στοιχείων ενεργητικού ύψους \$110 δισ.

- **Emirates Investment Authority:** Αποτελεί το **μοναδικό Ομοσπονδιακό** Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο στα ΗΑΕ, οποίο διαχειρίζεται στοιχεία ενεργητικού συνολικής αξίας \$78 δισ.

Συμπερασματικά, εμπεριστατική Κυβέρνηση, μεταβαίνοντας από το “**Vision 2021**” στο “**Vision 2021**”, εξακολουθεί να καταβάλλει αξιόλογες προσπάθειες για τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της εμπεριστατικής οικονομίας και για την προώθηση εικόνας χώρας ως **του καλύτερου τόπου διαβίωσης**. Τα ΗΑΕ προωθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να μην απωλέσουν τη θέση τους ως **mega hub** της περιοχής, φοβούμενοι τον ανταγωνισμό από τις γειτονικές χώρες και κυρίως από τη Σαουδική Αραβία. Αξίζει να αναφερθεί ότι πέραν του ευέλικτου και του ακμάζοντος επενδυτικού κέντρου, τα ΗΑΕ διαθέτουν επίσης ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα και ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά εγκληματικότητας παγκοσμίως. Τέλος, ως προς τις πολιτικές ενθάρρυνσης της εγχώριας απασχόλησης, κοινή πεποίθηση αποτελεί η ανάγκη για **αύξηση της παραγωγικότητας** της.

Παράλληλα με τις ανωτέρω πολιτικές που εστιάζουν στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας, τα ΗΑΕ τα τελευταία χρόνια ενισχύουν όλο και περισσότερο τις εμπορικές κι επενδυτικές τους σχέσεις με άλλες χώρες, εστιάζοντας στην σύναψη διμερών **Συμφωνιών Ολοκληρωμένης Οικονομικής Συνεργασίας**. Τον Σεπτέμβριο του 2021, στο πλαίσιο των εξαγγελιών των Projects of the 50, ανακοινώθηκαν οι 8 χώρες προτεραιότητας για τη σύναψη διμερούς συμφωνίας, με απτά αποτελέσματα της στρατηγικής αυτής ήδη εντός του 2022 (βλ.2.4.3).

Παράλληλα, οι οικονομικές στοχεύσεις της χώρας στο εξωτερικό πραγματοποιούνται και **μέσω επενδύσεων** των προαναφερθέντων Κρατικών Επενδυτικών Ταμείων σε τομείς και χώρες ενδιαφέροντος.

2.1.1 Η Δομή της Οικονομίας των ΗΑΕ

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα αναλυτικά στοιχεία, έτους 2021, από το Ομοσπονδιακό Κέντρο Ανταγωνιστικότητας και Στατιστικής των ΗΑΕ (Federal Competitiveness & Statistics Centre –

FCSC), ο πρωτογενής τομέας συνεισφέρει στο ΑΕΠ της χώρας κατά **0,9%**, ο δευτερογενής κατά **41%** και ο τριτογενής κατά **58,1%**. Ειδικότερα:

Ο κλάδος του πετρελαίου παραμένει ο σημαντικότερος, με τη συνεισφορά του στο εμμετρικό ΑΕΠ να εξαρτάται κάθε φορά από τις διεθνείς τιμές πετρελαίου. Το 2021, η συμβολή του στο ΑΕΠ ήταν περίπου **27%**. Ακολουθεί ο κλάδος του χονδρικού και λιανικού εμπορίου (13,3%), της μεταποίησης (11,1%), των κατασκευών (8,1%) και των χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (8,1%). Σε όρους δυναμικής των επιμέρους κλάδων της οικονομίας, κατά την πενταετία 2017-2021, ο μεταποιητικός κλάδος και οι κλάδοι της εκπαίδευσης, της υγείας, της γεωργίας, και η δημιουργική βιομηχανία αναπτύχθηκαν με ταχείς ρυθμούς.

Ο κάτωθι Πίνακας αποτυπώνει τα ανωτέρω:

Πίνακας 1: Δομή της Εμμετρικής Οικονομίας: ΑΕΠ κατά Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας, 2017-2021, Αξία σε εκατ. Ντίρχαμ

Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας	2021	2020	2019	2018	2017	% Μεταβολή 2021/2020	Μερίδιο 2021	Μερίδιο 2021 (non-oil)	% 2021/2017
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	13.757	10.703	10.403	10.022	9.508	↑ 28,5%	0,9%	1,3%	↑ 44,7%
Ορυχεία και λατομεία (περιλαμβάνει αργό πετρέλαιο και φυσικό αέριο)	411.391	414.175	439.836	428.781	418.524	↓ -0,7%	27,4%		↓ -1,7%
Μεταποίηση	166.699	148.128	125.007	122.330	123.381	↑ 12,5%	11,1%	15,3%	↑ 35,1%
Παροχή ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και νερού, δραστηριότητες διαχείρισης απορριμμάτων	36.813	34.655	43.460	42.183	41.956	↑ 6,2%	2,5%	3,4%	↑ 12,3%
Κατασκευές	121.537	121.246	130.726	127.275	124.291	↑ 0,2%	8,1%	11,2%	↑ -2,2%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	199.449	184.132	195.917	184.359	181.798	↑ 8,3%	13,3%	18,3%	↑ 9,7%
Μεταφορές και αποθήκευση	62.575	57.878	85.316	81.693	80.050	↑ 8,1%	4,2%	5,8%	↑ 21,8%
Δραστηριότητες διαμονής και σίτισης	30.179	24.488	33.841	32.312	30.838	↑ 23,2%	2,0%	2,8%	↑ -2,1%
Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών	43.820	43.921	44.300	43.115	41.896	↓ -0,2%	2,9%	4,0%	↑ 4,6%
Χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	121.015	118.532	119.544	119.051	122.140	↑ 2,1%	8,1%	11,1%	↑ -0,9%
Δραστηριότητες ανάπτυξης ακινήτων	79.858	75.609	81.973	79.322	82.013	↑ 5,6%	5,3%	7,3%	↑ -2,6%
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες / Διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες	59.947	60.256	61.857	64.034	64.568	↓ -0,5%	4,0%	5,5%	↑ -7,2%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	88.915	89.936	77.929	78.023	77.874	↓ -1,1%	5,9%	8,2%	↑ 14,2%
Εκπαίδευση	23.947	23.523	19.315	14.776	14.926	↑ 1,8%	1,6%	2,2%	↑ 60,4%
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας	21.190	18.076	19.561	18.108	17.043	↑ 17,2%	1,4%	1,9%	↑ 24,3%
Τέχνες, αναψυχή και άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	7.858	7.226	8.831	8.838	8.841	↑ 8,7%	0,5%	0,7%	↑ 11,1%
Δραστηριότητες των νοικοκυριών ως εργοδοτών	10.067	10.038	9.497	8.889	8.517	↑ 0,3%	0,7%	0,9%	↑ 18,2%
Σύνολο ΑΕΠ (σε εκατ. Ντίρχαμ)	1.499.016	1.442.523	1.511.605	1.461.737	1.444.549	↑ 3,9%	100,0%		↑ 3,8%
ΑΕΠ μη πετρελαϊκού τομέα	1.087.626	1.028.348	1.071.769	1.032.956	1.026.025	↑ 5,8%	72,6%	100,0%	↑ 6,0%

Πηγή: FCSC, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Ντουμπάι

Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία του 2022 δεν έχουν ακόμη δημοσιευθεί, αλλά είναι δεδομένο ότι οι τομείς που επλήγησαν κυρίως το 2020 λόγω της πανδημίας επανέκαμψαν μεν δυναμικά, αλλά δεν έχουν πλήρως επανέλθει στα επίπεδα προ της πανδημίας (τουρισμός, εστίαση, εμπόριο και μεταφορές).

Α) Πρωτογενής Τομέας: Γεωργία – Κτηνοτροφία - Αλιεία

Ο πρωτογενής τομέας, για το 2021, συνεισφέρει **0,9%** στο εμμετρικό ΑΕΠ, απασχολώντας σχεδόν το 1% του εργατικού δυναμικού, με αποτέλεσμα το **85%** περίπου των αγροτοδιατροφικών αναγκών της χώρας να καλύπτεται από τις εισαγωγές. Τα κυριότερα τοπικά παραγόμενα προϊόντα είναι οι **χουρμάδες** και τα **ψάρια**.

Τα ΗΑΕ βρίσκονται σε μια **άνυδρη** ζώνη, όπου η έρημος αντιπροσωπεύει πάνω από τα 3/4 της συνολικής έκτασης της χώρας. Το περιβάλλον της χαρακτηρίζεται από χαμηλές βροχοπτώσεις, υψηλές θερμοκρασίες, χαμηλό σε γονιμότητα έδαφος και έλλειψη φυσικών υδάτινων οδών, τα οποία έχουν σαφή αντίκτυπο στον αγροτικό τομέα της χώρας.

Ωστόσο τα ΗΑΕ καταβάλλουν αξιόλογες προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προβλημάτων, προσβλέποντας σε έναν **βιώσιμο αγροτικό τομέα** που να συμβάλλει στην **επισιτιστική ασφάλεια**. Τον Ιούνιο 2020, η Κυβέρνηση των ΗΑΕ εισήγαγε την Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη

Γεωργία (**National Strategy for Sustainable Agriculture**), η οποία αποσκοπεί στην αύξηση της **εθνικής αυτάρκειας** σε συγκεκριμένα τρόφιμα. Ειδικότερα, η εν λόγω Στρατηγική στοχεύει στην αύξηση της αποδοτικότητας των αγροκτημάτων, στην αύξηση του μέσου γεωργικού εισοδήματος στο 10% ετησίως, στην αύξηση της απασχόλησης στον αγροτικό κλάδο κατά 5% ετησίως και στη μείωση της χρήσης νερού για άρδευση κατά 15% ετησίως.

Οι πολιτικές επίτευξης των ανωτέρω στόχων συνίστανται σε **βιώσιμες και κλιματικά έξυπνες μεθόδους** γεωργίας, που βασίζονται σε καινοτόμες τεχνολογίες, οι οποίες εστιάζουν στη βέλτιστη χρήση της καλλιεργούμενης γης, όπως η υδροπονία, η κάθετη και η βιολογική γεωργία, η ενίσχυση γεωργικών προγραμμάτων ελέγχου παρασίτων. Επίσης, στο πλαίσιο προσπαθειών αύξησης της αγροτικής παραγωγής, οι Τοπικές Κυβερνήσεις των ΗΑΕ παρέχουν **κίνητρα στους αγρότες**, όπως εκμάθηση σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας, 50% επιδότηση σε σπόρους, λιπάσματα και φυτοφάρμακα, καθώς και ειδικά δάνεια για την αγορά μηχανημάτων και εξοπλισμού.

Η συνολική **καλλιεργήσιμη έκταση** στα ΗΑΕ ανέρχεται περίπου στο **6%** του συνολικού εδάφους της χώρας (160.000 εκτάρια), το μεγαλύτερο μέρος της οποίας καλύπτεται από χουρμαδιές, καθώς το ζεστό κλίμα των ΗΑΕ ευνοεί την ανάπτυξή τους. Τα ΗΑΕ κατέχουν το **6% της παγκόσμιας παραγωγής χουρμάδων**. Επίσης, στις εμμερατικές καλλιέργειες περιλαμβάνονται πολλά λαχανικά, όπως ντομάτα, αγγούρι, λάχανο, μελιτζάνα, κουνουπίδι, καθώς και πολλά φρούτα, όπως εσπεριδοειδή, μάνγκο και ανανάς. Ορισμένα προϊόντα, μάλιστα, όπως οι φράουλες, τα σταφύλια, οι γκούαβες και οι μπανάνες εξάγονται στις γειτονικές χώρες.

Υπάρχουν περισσότερα από **35.000 αγροκτήματα** στα ΗΑΕ, μια εκθετική αύξηση από περίπου 4.000 αγροκτήματα στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Εκτός από τη γεωργία, σημαντική είναι και η παραγωγή **γαλακτοκομικών**, ενώ έχει επίσης αυξηθεί η παραγωγή **αλιείας** και **πουλερικών**. Εντατική εκτροφή πουλερικών με σύγχρονες τεχνικές πραγματοποιείται σχεδόν σε όλα τα Εμιράτα, ενδεικτικά αναφέροντας ότι μόνο στο Umm Al Quwain παράγονται ετησίως πάνω από 1.000 τόνοι πουλερικών. Τέλος, πάνω από 1 εκατ. ζώα, κατά κύριο λόγο βοοειδή και καμήλες, προμηθεύουν την εγχώρια αγορά με **φρέσκο κρέας**.

Στο πλαίσιο της επίτευξης του στόχου της **επισιτιστικής ασφάλειας**, υπολογίζεται ότι περίπου 20 εμμερατικές εταιρείες διαθέτουν αγροτικές εκμεταλλεύσεις ή μετοχικά μερίδια σε εταιρείες του αγροτοδιατροφικού τομέα σε 60 χώρες ανά τον κόσμο. Μέρος της παραγωγής αυτής κατευθύνεται στα ΗΑΕ και αποθηκεύεται σε αποθήκες, όπου διατηρούνται ως στρατηγικά αποθέματα.

Βάσει του **Global Food Security Index 2022⁶**, τα ΗΑΕ κατατάσσονται στην **23^η θέση (έναντι 35^{ης} το 2021)** ως προς την επισιτιστική ασφάλεια των τροφίμων. Ο εν λόγω Δείκτης βασίζεται στα εξής 4 βασικά κριτήρια: φυσικές πηγές και ανθεκτικότητα, διαθεσιμότητα, οικονομική προσιτότητα και ποιότητα και ασφάλεια τροφίμων.

B) Δευτερογενής Τομέας

Αναφορικά με τον δευτερογενή τομέα έτους 2021, αυτός αντιστοιχεί στο **41%** του ΑΕΠ των ΗΑΕ, απασχολώντας περίπου 30% του εργατικού τους δυναμικού. Η μεταποίηση αναπτύχθηκε ραγδαία τα τελευταία χρόνια, ειδικά οι κλάδοι μεταλλουργίας, επιπλοποιίας, βιομηχανίας τροφίμων, βιομηχανίας αλουμινίου, δομικών υλικών, λιπασμάτων, πετροχημικών (βλ.κατωτέρω), κλπ.

B1) Ενέργεια

Το 2017, τα ΗΑΕ υιοθέτησαν το Στρατηγικό Σχέδιο «**Energy Strategy 2050**», προϋπολογισμού 600 δισ. Ντίρχαμ, το οποίο αποσκοπεί σε **μείγμα παραγωγής ενέργειας**: 44% καθαρή ενέργεια, 38% φυσικό αέριο, 12% καθαρός άνθρακας, 6% πυρηνική ενέργεια.

⁶ <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/explore-countries/united-arab-emirates>

Το Σχέδιο λοιπόν προβλέπει έως το 2050 τον διπλασιασμό της συνεισφοράς της καθαρής ενέργειας στο συνολικό ενεργειακό μείγμα, από **25% το 2017 σε 50%**, τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα κατά 70%, την αύξηση στο 95% της επαναχρησιμοποίησης υδάτινων πόρων και την αύξηση της αποδοτικότητας κατανάλωσης ιδιωτών και επιχειρήσεων κατά 40%, εξοικονομώντας έτσι 700 δισ. Ντίρχαμ.

Τον Οκτώβριο 2021, η Εμιρατική Κυβέρνηση εξήγγειλε τη φιλόδοξη Στρατηγική Πρωτοβουλία «**Net Zero 2050**», η οποία προβλέπει ριζική μείωση **εκπομπών άνθρακα σε μηδενικό επίπεδο** και πραγματοποίηση επενδύσεων ύψους \$163 δισ. σε καθαρές και ΑΠΕ σε χρονικό ορίζοντα 30 ετών. Η εν λόγω Πρωτοβουλία ευθυγραμμίζεται πλήρως με τη Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα, την οποία τα ΗΑΕ υπέγραψαν, 1^η χώρα από τα μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου – ΣΣΚ.

Ο διεθνής ρόλος των ΗΑΕ στον κλάδο της ενέργειας αποτυπώνεται και στην υπογραφή **διεθνών ενεργειακών συμφωνιών** τους με άλλες χώρες, όπως με Ιαπωνία και Σ. Αραβία. Επιπλέον ΗΑΕ ανέλαβαν, με την υποστήριξη και της Ελλάδας, τη διοργάνωση της 28^{ης} Συνόδου Κορυφής των ΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή (**28th Conference of the Parties – COP28**) στο Abu Dhabi τον Νοέμβριο 2023.

Πετρέλαιο – φυσικό αέριο

Απολαμβάνοντας την **7^η θέση παγκοσμίως σε αποθέματα υδρογονανθράκων**, με συνολικά 113 δισ. βαρέλια πετρελαίου και 8,2 τρισ. m³ φυσικού αερίου, τα ΗΑΕ επενδύουν εντατικά σε νέες έρευνες και εξορύξεις, με στόχο την ενίσχυση της παραγωγικής δυναμικότητας της χώρας στα 2 αυτά προϊόντα.

Τα ΗΑΕ παράγουν το **4,3% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου** (4^η θέση στον OPEC+ και 7^η παγκοσμίως). Το 2021, η παραγωγή ήταν μεν μειωμένη λόγω της πανδημίας, περίπου στα 2,7 εκατ. βαρέλια ημερησίως, αλλά η παραγωγική ικανότητα ξεπέρασε τα 4 εκατ. βαρέλια πετρελαίου ημερησίως, προσεγγίζοντας τον στρατηγικό εθνικό στόχο 5 εκατ. βαρελίων ημερησίως που μετατέθηκε χρονικά για το 2027 από το 2030. Αξίζει να σημειωθεί ότι το **95%** των εν λόγω αποθεμάτων ανήκει στο Εμιράτο **Abu Dhabi**, του οποίου η εξάρτηση από τον κλάδο υπολογίζεται σε 51%, ενώ του Εμιράτου Dubai σε 6%.

Το **2016**, ο τότε Διάδοχος Abu Dhabi Σεΐχης Mohammed bin Zayed Al Nahyan και νυν Πρόεδρος ΗΑΕ, επέφερε **ιστορικές μεταβολές** στην πετρελαϊκή πολιτική της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, νυν Πρόεδρος ΗΑΕ εκκίνησε τη μετάβαση από μια παραδοσιακά συντηρητική στρατηγική αξιοποίησης των εγχώριων αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, με σκοπό την εξοικονόμηση πόρων για τις επόμενες γενιές, σε μια **επιθετικότερη πολιτική** εκμετάλλευσης αυτών, με καθαρά **ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια**. Η νέα πολιτική περιελάμβανε ευρεία αναδιάρθρωση του συστήματος και των περιοχών παραχώρησης, προσέλκυση νέων ξένων επενδυτών, καθώς και μερική ιδιωτικοποίηση λειτουργιών άντλησης, διύλισης, αποθήκευσης, μεταφοράς και διανομής προϊόντων υδρογονανθράκων.

Στο πλαίσιο των καθοριστικών αλλαγών νυν Προέδρου ΗΑΕ, ήταν και ο διορισμός ως Δ/ντος Συμβούλου και CEO στον ηγετικό Κρατικό Όμιλο Υδρογονανθράκων **Abu Dhabi National Oil Company – ADNOC**, του **H.E. Dr. Sultan Ahmed Al Jaber**, νυν Υπουργού Βιομηχανίας και Προηγμένης Τεχνολογίας των ΗΑΕ και **αρμόδιου για τη Στρατηγική Συνεργασία Ελλάδας – ΗΑΕ**. Από την ανάληψη της ηγεσίας του Ομίλου το 2016, ο Dr Al Jaber έχει προβεί σε εκτεταμένη αναδιοργάνωση του Ομίλου και συνεπώς και του εμιρατικού πετρελαϊκού κλάδου, αποσκοπώντας στη διεθνοποίησή του και στην αξιοποίηση του εθνικού πλούτου. Οι **μεταρρυθμίσεις** της ADNOC περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων: α) αναδιάρθρωση οργανικών της μονάδων και υπηρεσιών και εισαγωγή των θυγατρικών της στο Χρηματιστήριο Abu Dhabi β) προκήρυξη διαγωνισμών για την εκχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης σε νέα οικόπεδα και γ) συνεργασία με στρατηγικούς επενδυτές μέσω εκχώρησης εταιρικών μεριδίων.

Όσον αφορά το **φυσικό αέριο**, τα αποθέματα των ΗΑΕ υπολογίζονται στα 8,2 τρισ. m³ (tcm), καταλαμβάνοντας την **9^η θέση παγκοσμίως** για το 2020 (**3,2% παγκοσμίως αποθεμάτων**)⁷. Τονίζεται ότι το

⁷ <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf>

96% των αποθεμάτων βρίσκεται στο Εμιράτο **Abu Dhabi**. Η παραγωγή φυσικού αερίου το 2020 ανήλθε σε 55,4 δισ. m³ (bcm), καταλαμβάνοντας την 15^η θέση παγκοσμίως⁸.

Παρά τα εντυπωσιακά αποθέματα, τα ΗΑΕ παραμένουν σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένα από το **εισαγόμενο φυσικό αέριο** για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης, καθώς υπάρχουν δυσκολίες στην εξόρυξη των εγχώριων αποθεμάτων εξαιτίας του υψηλού κόστους και της περιεκτικότητας σε θειούχο υδρογόνο. Το 1/3 του φυσικού αερίου της χώρας παρέχεται από το γειτονικό **Κατάρ**, κυρίως μέσω του **αγωγού Dolphin**. Παράλληλα όμως στο Abu Dhabi, οι θυγατρικές της ADNOC, ADMA, OPCO και GASCO έχουν αναλάβει την υλοποίηση του μεγάλου έργου **Integrated Gas Development –IGD**, για την αξιοποίηση των αποθεμάτων του Εμιράτου και την αύξηση της εγχώριας παραγωγής. Η πρόσφατη ανακάλυψη ενός τεράστιου κοιτάσματος φυσικού αερίου στα σύνορα των Εμιράτων Dubai και Abu Dhabi στην περιοχή Jebel Ali θα μπορούσε να καταστήσει τα ΗΑΕ μέχρι το 2025 αυτάρκη ή ακόμη και καθαρό εξαγωγέα φυσικού αερίου μέσω φορτίων LNG.

Πυρηνική ενέργεια

Τα ΗΑΕ αποτελούν το 1^ο κράτος του Αραβικού Κόσμου που υλοποιεί πρόγραμμα παραγωγής πυρηνικής ενέργειας για **ειρηνικούς σκοπούς**. Το εμιρατικό πυρηνικό πρόγραμμα συνδυάζεται με το πρόγραμμα έργων ΑΠΕ, αποσκοπώντας στη διαφοροποίηση του ενεργειακού μείγματος και στη σταδιακή απεξάρτηση από τη χρήση υδρογονανθράκων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο Κρατικός Όμιλος **Emirates Nuclear Energy Corporation – ENEC**, που εμπίπτει στο χαρτοφυλάκιο του Κρατικού Επενδυτικού Ταμείου **ADQ**, έχει αναλάβει την ανάπτυξη του συγκροτήματος πυρηνικής ενέργειας **Barakah**, συνολικού προϋπολογισμού \$41 δισ., στα δυτικά του Abu Dhabi, περίπου 300km. από την πρωτεύουσα. Η κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου Barakah ξεκίνησε να υλοποιείται το 2009, από κοινοπραξία εταιρειών, υπό την ηγεσία του νοτιοκορεατικού κολοσσού Korean Electric Power Corporation – KEPCO. Το συγκρότημα διαθέτει **4 πυρηνικούς αντιδραστήρες**, ο καθένας παραγωγικής ισχύος 1.400MW, με συνολική παραγωγική ισχύ 5,6GW. Εντός του 2022, τέθηκαν ήδη σε λειτουργία οι 3 εκ των 4 ηλεκτροπαραγωγικών πυρηνικών μονάδων. Υπολογίζεται ότι σε πλήρη λειτουργία, θα καλύπτουν το **25% των συνολικών αναγκών** των ΗΑΕ σε ηλεκτρική ενέργεια, μειώνοντας παράλληλα τις εκπομπές άνθρακος κατά 21 εκατ. μετρικούς τόνους αερίων ετησίως, που αντιστοιχεί σε απόσυρση 3,2 εκατ. αυτοκινήτων/έτος.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας - ΑΠΕ

Η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στα ΗΑΕ αφορά κυρίως **ηλιακή ενέργεια**, λόγω των υψηλών επιπέδων ηλιοφάνειας στην χώρα. Δεν υφίστανται έργα αιολικής ενέργειας επί του παρόντος. Προγράμματα έργων ΑΠΕ σε ΗΑΕ προγραμματίζεται ότι θα συμβάλουν κατά **25% στη συνολική παραγωγή** ηλεκτρισμού των ΗΑΕ έως το 2030 και συνεπώς στην επίτευξη του στόχου του ενεργειακού μείγματος.

Ενδεικτικό της αποδιδόμενης βαρύτητας που αποδίδουν τα ΗΑΕ στις ΑΠΕ είναι ότι η έδρα του **Διεθνούς Οργανισμού IRENA** (International Renewable Energy Agency) φιλοξενείται στο Abu Dhabi από το 2009, επιλογή την οποία υποστήριξε και η χώρα μας.

Εκτιμάται ότι το εμιρατικό χαρτοφυλάκιο παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ έχει αυξηθεί κατά **περισσότερο από 400%** εντός της τελευταίας 10ετίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την τελευταία διετία, η **Masdar**, ηγέτιδα εταιρεία στις ΑΠΕ, διπλασίασε το χαρτοφυλάκιο ΑΠΕ, σε επίπεδο παραγωγικής ισχύος 20 GW, με προοπτική περαιτέρω μεγέθυνσης αυτού στα 100 GW έως το 2030, μέσω διεθνούς επέκτασης του Ομίλου. Το τρέχον συνολικό ύψος επενδύσεων της Masdar σε έργα ΑΠΕ ανέρχεται σε περίπου 30\$δισ. ενώ επισημαίνεται ότι Masdar ανακοίνωσε επενδύσεις εντός του 2021 και στη χώρα μας.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα κάτωθι έργα ΑΠΕ των ΗΑΕ:

⁸ <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-natural-gas.pdf>

- Το 2006, ξεκίνησε στο Abu Dhabi η κατασκευή της **πράσινης πόλης-πρότυπο «Masdar City»**, μηδενικού άνθρακα – μηδενικών απορριμμάτων, με προϋπολογισμό \$22 δισ., η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2030. Σημειωτέον ότι το συγκεκριμένο **αστικό cluster** είναι το **πιο βιώσιμο παγκοσμίως**, τροφοδοτούμενο από ΑΠΕ. Εκεί κατασκευάστηκε, το 2009, το 1^ο ηλιακό πάρκο στα ΗΑΕ, ισχύος 10MW.
- Το 2019, ετέθη σε λειτουργία στο Abu Dhabi **φωτοβολταϊκός σταθμός Suweihan**, κόστους \$3,2 δισ. και ισχύος 1,177MW. Ο σταθμός διαθέτει την παραγόμενη ενέργεια στην κρατική εταιρεία παραγωγής νερού Emirates Water and Electricity Company – EWEC.
- Τον Δεκέμβριο 2021, ο Κρατικός Ενεργειακός Όμιλος **Abu Dhabi National Energy Company (TAQA)** και η **ADNOC** ανακοίνωσαν τη συνεργασία τους για την κατασκευή **υποθαλάσσιου συστήματος μεταφοράς** ηλεκτρικού ρεύματος υψηλής τάσης, προερχόμενο από ΑΠΕ, προϋπολογισμού \$3,8 δισ., μειώνοντας έτσι το αποτύπωμα άνθρακα ADNOC από υπεράκτιες γεωτρήσεις και αντλήσεις υδρογοναναθράκων κατά 30%. Η Συμφωνία για τη χρηματοδότηση του έργου επετεύχθη τον Σεπτέμβριο 2022.
- Επί του παρόντος, η TAQA και η Masdar, μαζί με τη γαλλική EDF και την κινεζική JinkoPower, αναπτύσσουν το έργο **Al Dhafra Solar Photovoltaic – PV Independent Power Producer – IPP**, με δυναμικότητα 2GW, το οποίο θα τροφοδοτεί με ρεύμα την EWEC. Μόλις τεθεί σε λειτουργία, γεγονός που αναμένεται εντός του 2023 και προ της διεξαγωγής της COP28, το Al Dhafra Solar PV IPP θα είναι η **μεγαλύτερη μονάδα ηλιακής ενέργειας**, χρησιμοποιώντας περίπου 3,5 εκατ. ηλιακούς συλλέκτες για την παραγωγή αρκετής ηλεκτρικής ενέργειας για περίπου 160.000 σπίτια στα ΗΑΕ, ενώ θα μετριάσει 2,4 εκατ. τόνους διοξειδίου του άνθρακα ετησίως.
- Αρχή Ηλεκτρισμού και Υδάτων Dubai (**Dubai Electricity and Water Authority – DEWA**) κατασκευάζει το μεγαλύτερο **ηλιακό πάρκο, Mohammed bin Rashid Al Maktoum Solar Park** στο Dubai, συνολικής παραγωγικής ισχύος 5.000MW έως το 2030 και επένδυσης αξίας 50 δισ. Ντίρχαμ. Το ηλιακό πάρκο ανήκει στην DEWA και κατασκευάζεται σταδιακά, ενώ σε κάθε φάση του έργου επιλέγονται διαφορετικοί κατασκευαστές, π.χ. στην 3^η φάση του είχε επικεφαλής κατασκευαστή τη Masdar, στην 4^η φάση συμμετέχουν η σαουδαραβική ACWA Power και η κινεζική Silk Road Fund και στην 5^η φάση συμμετέχουν η ACWA Power και η Gulf Investment Cooperation. Στο τέλος του 2022, η εγκατεστημένη παραγωγική ισχύς ήταν 2.027 MW.
- Τον Απρίλιο 2022, ολοκληρώθηκε στο Εμιράτο της Sharjah, η κατασκευή της 1^{ης} μονάδας παραγωγής ενέργειας από απόβλητα στα ΗΑΕ, του εργοστασίου **Sharjah Waste-to-Energy**. Το εργοστάσιο αποτελεί το πρώτο έργο της Emirates Waste-to-Energy, μιας κοινοπραξίας που ιδρύθηκε από την BEEAH Energy, θυγατρική εταιρεία ΑΠΕ του κρατικού Ομίλου BEEAH με έδρα τη Sharjah, και της Masdar.

Δίπλα στο εργοστάσιο βρίσκεται το συγκρότημα διαχείρισης απορριμμάτων της BEEAH Recycling, εταιρεία ανακύκλωσης και ανάκτησης υλικών του Ομίλου BEEAH, η οποία έχει ήδη συμβάλει στην επίτευξη ποσοστού εκτροπής απορριμμάτων 76% στο εμιράτο της Sharjah. Τα μη ανακυκλώσιμα απόβλητα από το συγκρότημα θα μεταφέρονται στη μονάδα παραγωγής ενέργειας από απόβλητα. Επισημαίνεται ότι σε εν λόγω συγκρότημα διαχείρισης απορριμμάτων δραστηριοποιείται ελληνικός **Όμιλος Polygreen** σε κοινοπραξία με **BEEAH** για τη διαχείριση εναλλακτικών πρώτων υλών και ναυτιλιακών αποβλήτων.

Υδρογόνο

Τον Νοέμβριο 2021 ανακοινώθηκε η εκκίνηση του Εθνικού Σχεδίου “**Hydrogen Leadership Roadmap**”, το οποίο Εμπιρατική Κυβέρνηση κρίνει ως πρωταρχικής σπουδαιότητας για την επίτευξη των κλιματικών στόχων της. Ειδικότερα, το Σχέδιο χαράσσει δράσεις και κίνητρα για τις επιχειρήσεις, όπως η άμεση παραχώρηση υποδομών και η εξασφάλιση χρηματοδοτικών κεφαλαίων για την ανάπτυξη τεχνολογιών καθαρής ενέργειας. Σκοπός του εν λόγω Σχεδίου είναι η στήριξη εγχώριων βιομηχανιών με χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος “**Net Zero 2050**” και να εδραιωθεί η θέση της χώρας ως παγκόσμιου ανταγωνιστικού εξαγωγέα καθαρού υδρογόνου.

Στο πλαίσιο αυτό, Κρατικά Επενδυτικά Ταμεία Mubadala, ADQ και Κρατικός Όμιλος Πετρελαίου ADNOC, έχουν εκκινήσει πρωτοβουλία “**Abu Dhabi Hydrogen Alliance**”, με στόχο την ανάδειξη του Abu

Dhabi σε κυρίαρχο διεθνή προμηθευτή καυσίμου υδρογόνου χαμηλού απωτυπώματος σε άνθρακα. Επίσης, αναμένεται να ολοκληρωθούν **7 μεγάλα επενδυτικά projects** σε τομέα καθαρού καυσίμου υδρογόνου, όπως κατασκευή μονάδας συνδυασμένης παραγωγής ηλιακής ενέργειας και πράσινου υδρογόνου, δημιουργία κόμβου για το υδρογόνο σε συνεργασία με διεθνή πετρελαϊκό Όμιλο **BP**, ενώ τον Οκτώβριο του 2022, πραγματοποιήθηκε η πρώτη δοκιμαστική **αποστολή μπλε αμμωνίας** στη Γερμανία.

B2) Μεταποίηση

Η μεταποίηση αποτελεί τον **3^ο σημαντικότερο κλάδο** της οικονομίας των ΗΑΕ με συνεισφορά **11,1%** στο εμπεριλαμβανόμενο ΑΕΠ το 2021. Έμφαση δίνεται στην **καινοτομία** και στην παραγωγή βιομηχανικών αγαθών με υψηλή προστιθέμενη αξία και θετικές προοπτικές σε παγκόσμιο επίπεδο (π.χ. αλουμίνιο). Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Βιομηχανίας και Προηγμένης Τεχνολογίας των ΗΑΕ, η αξία των **βιομηχανικών εξαγωγών** έτους 2022, σημείωσε σημαντική **αύξηση κατά 45%**, ανερχόμενη σε 174 δισ. Ντίρχαμ (\$47 δισ.). Εν λόγω αύξηση συνδέεται, μεταξύ άλλων, και με την αύξηση των βιομηχανικών μονάδων.

Στις 23.03.2021 εγκαινιάστηκε η Εθνική Στρατηγική για την ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας «**Operation 300bn**»⁹, η οποία αποσκοπεί στην αύξηση της συνεισφοράς του βιομηχανικού κλάδου στο εμπεριλαμβανόμενο ΑΕΠ από 133 δισ. Ντίρχαμ σε 300 δισ. Ντίρχαμ έως το 2031, με απώτερο στόχο την αυτάρκεια σε κλάδους ζωτικής σημασίας.¹⁰ Ειδικότερα, για τη διεύρυνση της βιομηχανικής παραγωγικής βάσης, το εν λόγω Πρόγραμμα προβλέπει, εντός της προσεχούς 10ετίας, τη δημιουργία **13.500 νέων βιομηχανικών μονάδων**, την αύξηση των δαπανών βιομηχανικής έρευνας και ανάπτυξης σε 57 δισ. Ντίρχαμ και την παροχή στήριξης στις εγχώριες βιομηχανίες, είτε μέσω χρηματοδοτήσεων από την **Emirates Development Bank**, είτε μέσω άλλων διευκολύνσεων, όπως παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, τελωνειακές διευκολύνσεις κ.λπ.

Ως **κλάδοι προτεραιότητας** της εν λόγω Στρατηγικής αναφέρονται οι εξής: α) τρόφιμα-ποτά και αγροτική τεχνολογία, β) ηλεκτρολογικός εξοπλισμός και ηλεκτρονικά, γ) μηχανολογικός εξοπλισμός, δ) πετροχημικά και χημικά προϊόντα, ε) ελαστικά και πλαστικά, στ) ΑΠΕ με έμφαση στην παραγωγή υδρογόνου, ζ) φαρμακευτικά, η) ιατρική τεχνολογία και θ) διαστημική τεχνολογία, καθώς και λοιποί κλάδοι προηγμένης τεχνολογίας.

Στο πλαίσιο της Στρατηγικής, ανήκει και η εκκίνηση τον Δεκέμβριο 2021 του Προγράμματος “**In-Country Value - ICV**”, που προβλέπει κατεύθυνση του 42% των προμηθειών και αγορών της Κυβέρνησης των ΗΑΕ και μεγάλων εταιρικών Ομίλων τους σε εγχώριους προμηθευτές εντός της επόμενης 4ετίας. Ειδικότερα, το Πρόγραμμα αποσκοπεί στην ανακατεύθυνση κονδυλίων ύψους 55 δισ. Ντίρχαμ κρατικών δαπανών, ενώ εκτιμάται ότι η υλοποίησή του θα δημιουργήσει 90-120 χιλ. θέσεις εργασίας έως το 2031.

Επίσης, στο πλαίσιο της ανωτέρω Στρατηγικής πραγματοποιείται η εκστρατεία με τίτλο «**Make it in the Emirates**»¹¹, ένα ετήσιο φόρουμ, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων βιομηχανικών επιχειρήσεων που εδρεύουν στα ΗΑΕ, το οποίο προβλέπει δέσμη κινήτρων για την ενθάρρυνση των βιομηχανικών επενδύσεων στη χώρα.

Το **αλουμίνιο** αποτελεί τη **2^η σημαντικότερη εμπεριλαμβανόμενη βιομηχανία**, μετά από αυτήν των υδρογονανθράκων. Η ανάπτυξη του Κρατικού Ομίλου **Emirates Global Aluminium – EGA** έχει αναδείξει τα ΗΑΕ στην **5^η θέση παγκοσμίως** στην παραγωγή πρωτόχυτου αλουμινίου (4% της παγκόσμιας παραγωγής). Τα ΗΑΕ **εξάγουν το 90%** του παραγόμενου αλουμινίου τους σε πάνω από 50 χώρες, με κυριότερους προορισμούς τη Ν.Ασία, τις ΗΠΑ και την Ευρώπη.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της για ανάπτυξη και καθετοποίηση παραγωγής, η EGA διαθέτει ορυχεία **βωξίτη** μέσω της θυγατρικής της Guinea Alumina Corporation στη Γουϊνέα. Σημειωτέον ότι η EGA ανήκει

⁹ <https://moiat.gov.ae/-/media/site/moiat/media-kit/operation-300bn-media-kit-en.ashx>

¹⁰ Υπολογίζεται ότι, το 2022, η συνεισφορά της μεταποίησης ανήλθε σε 180 δισεκ. Ντίρχαμ

¹¹ <https://moiat.gov.ae/-/media/site/moiat/media-kit/make-it-in-the-emirates-media-kit-en.ashx>

στα Κρατικά Επενδυτικά Ταμεία Mubadala (Abu Dhabi) και Investment Corporation of Dubai – ICD και αποτελεί τη μεγαλύτερη εταιρεία που ανήκει **από κοινού στα 2 μεγαλύτερα Εμιράτα**.

Στον κλάδο της **χαλυβουργίας** δεσπόζει ο Κρατικός Όμιλος **Emirates Steel Company** με εξαγωγές σε πάνω από 50 αγορές, όπου το προϊόν του προορίζεται για τις κατασκευές, τον μηχανολογικό εξοπλισμό και την ενέργεια.

Στον κλάδο των **πλαστικών και χημικών**, σημαντικότερη εταιρεία είναι η **Borouge**, κοινοπραξία μεταξύ της εμιρατινής Κυβέρνησης και της αυστριακής εταιρείας πετροχημικών Borealis. Επίσης, τα ΗΑΕ κατασκεύασαν το Ruwais Derivatives Park, έναν ταχέως αναπτυσσόμενο βιομηχανικό κόμβο για τον τομέα των χημικών παραγώγων στο Abu Dhabi. Το πάρκο βρίσκεται εντός του συμπλέγματος διύλισης και πετροχημικών ADNOC στο Ruwais και στοχεύει να γίνει το μεγαλύτερο ολοκληρωμένο συγκρότημα διυλιστηρίων και πετροχημικών στον κόσμο. Κομβική είναι, τέλος, η συνεργασία που έχει αναπτυχθεί από την κρατική εταιρεία χημικών παραγώγων **TA’ZIZ** με τον ινδικό κολοσσό Reliance Industries στην ίδια βιομηχανική περιοχή του Al Ruwais.

Επισημαίνεται ότι για την ενίσχυση της βιομηχανίας, οι Τοπικές Κυβερνήσεις και των 7 Εμιράτων έχουν συστήσει **Βιομηχανικές Ελεύθερες Ζώνες**, στις οποίες οι επιχειρήσεις απολαμβάνουν ειδικά προνόμια (βλ.2.1).

Ειδικότερα, η μεγαλύτερη βιομηχανική ζώνη των ΗΑΕ είναι η **Ζώνη Λιμένος Khalifa Εμιράτου Abu Dhabi (Khalifa Industrial Zone Abu Dhabi -KIZAD)**, εκτάσεως 417 km², οποία εκτιμάται ότι έως το 2030, θα συνεισφέρει κατά 15% στο μη πετρελαϊκό ΑΕΠ του Εμιράτου, με το 60% των παραγομένων εκεί προϊόντων να προορίζονται για εξαγωγή. Εν λόγω Ζώνη περιλαμβάνει καθετοποιημένες θεματικές βιομηχανικές ζώνες καθώς και ελεύθερη ζώνη λιμένος Khalifa. Σημειωτέον ότι η KIZAD υπάγεται στη δικαιοδοσία της **Abu Dhabi Ports**, οποία εμπίπτει στο χαρτοφυλάκιο του Κρατικού Επενδυτικού Ταμείου **ADQ**. Ενδεικτικά, επίσης, αναφέρονται η Al Quoz και η Ras Al Khor, που είναι μικρότερης έκτασης Βιομηχανικές Ζώνες στο Dubai.

Γ) Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής τομέας για το 2021 συνεισφέρει **58,1%** στο ΑΕΠ και απασχολεί 64% του εργατικού δυναμικού. Βασικοί υποκλάδοι είναι: διεθνές εμπόριο, αερομεταφορές, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τουρισμός. Σημειώνεται ότι ειδικά ο τομέας ταξιδίων/τουρισμού συνεισφέρει 12% στο ΑΕΠ, κυρίως χάρις στις επιδόσεις του Dubai.

Γ1) Κατασκευές

Ο κλάδος των κατασκευών είναι ο **4ος σημαντικότερος** στην οικονομία των ΗΑΕ (8,1% ΑΕΠ 2021) και ο **μεγαλύτερος σε αξία στην αγορά του Κόλπου**, μέχρι στιγμής, καθώς η Σαουδική Αραβία έχει ανακοινώσει προγραμματισμένα έργα διπλάσιας αξίας σε σχέση με των ΗΑΕ στα επόμενα χρόνια. Ο κλάδος επηρεάστηκε σφοδρά από την πανδημία του κορωνοϊού ιδίως στο Dubai, οδηγώντας στη **διακοπή** των κατασκευαστικών εργασιών και την **χρεοκοπία** σημαντικών κατασκευαστικών εταιρειών, όπως της Arabtec. Μια επιπλέον ανησυχητική ένδειξη για τον κλάδο είναι ότι τα \$125 δισ. δολάρια των υπό σχεδιασμό έργων στη χώρα είναι **χαμηλότερα** σε σύγκριση με τα \$145 δισ. των έργων σε εκτέλεση, υποδηλώνοντας συρρίκνωση της αγοράς.

Παρά τις δυσκολίες λόγω της πανδημίας και των συρρικνωμένων μεγεθών, οι προοπτικές για τον κατασκευαστικό κλάδο είναι μετριοπαθώς αισιόδοξες, καθώς τόσο η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση όσο και οι Τοπικές Κυβερνήσεις συνεχίζουν τα σχέδιά τους για επενδύσεις σε υποδομές μέσω διαφόρων **πρωτοβουλιών**,

όπως η Ενεργειακή Στρατηγική 2050, το Πρόγραμμα Στέγασης Sheikh Zayed και η Στρατηγική Τουρισμού του Dubai. Η ανάκαμψη του κλάδου αναμένεται να υποστηριχθεί, εξάλλου, από την ανάκαμψη των **τιμών του πετρελαίου**, καθώς και τη βελτίωση του **επενδυτικού κλίματος** σε όλους τους υποκλάδους (κατοικίες, ενέργεια, υπηρεσίες ωφέλειας, υποδομές, εμπορικά και επαγγελματικά ακίνητα), παρότι στον οικιστικό κλάδο υπάρχει ακόμη σημαντική υπερπροσφορά κατοικιών.

Η χώρα έχει υιοθετήσει, επίσης, το μοντέλο **Συμπράξεων Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα – ΣΔΙΤ** (Public Private Partnership – PPP), το οποίο επιτρέπει την παροχή αγαθών και υπηρεσιών με φθηνότερο κόστος. Το 2020, η Κυβέρνηση του Abu Dhabi παρουσίασε ένα φιλόδοξο σχέδιο για έργα PPP αξίας άνω των \$2,72 δισ. σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, των μεταφορών και των δημοτικών έργων.

Η υλοποίηση, φυσικά, όλων των εξαγγελλόμενων έργων εξαρτάται από την ευνοϊκή ή μη οικονομική συγκυρία, ιδίως δε από την **τιμή του πετρελαίου** και τις **συνθήκες χρηματοδότησης**.

Οι μεγαλύτερες εταιρείες ανάπτυξης και επένδυσης ακινήτων στα ΗΑΕ (**Developers**) είναι οι: Investment Corporation of Dubai (Dubai Holding), Emaar, Aldar, Damac, Sobha, Nakheel, Reem, Meraas, κ.ά.. Σημειώνεται ότι η Investment Corporation of Dubai, Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο του Dubai και οι θυγατρικές της, έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς όσον αφορά την αξία των έργων. Μεταξύ των σημαντικότερων **κατασκευαστικών εταιρειών** συγκαταλέγονται τόσο τοπικές εταιρείες όσο και διεθνείς όπως οι: Arabian Construction Company, Al Futtaim, Al Habtoor Group, Al Naboodah Contracting, Dutco Balfour Beatty, Laing O Rourke, Saudi Biladin Group, Wade Adams Contracting, i-Build κ.ά..

Ελληνικές εταιρείες έχουν υλοποιήσει σημαντικά έργα στη χώρα, όπως νοσοκομεία, ξενοδοχεία, λιμενικά έργα, έργα οδοποιίας, επιβλητικές γέφυρες, έργα διαχείρισης αποβλήτων, ηλεκτρομηχανολογικά έργα κ.α. Επίσης, ελληνική συμμετοχή καταγράφεται σε **εμβληματικά έργα**, όπως: τα ηλιοθερμικά του υψηλότερου κτηρίου στον κόσμο Burj Khalifa και άλλων ιδιωτικών και δημόσιων κτηρίων, τα μάρμαρα στο μεγαλύτερο τζαμί της χώρας, συστήματα αλουμινίου σε πολυτελείς επαύλεις και κτήρια, διακοσμητικά πετρώματα, δάπεδα, κ.ά..

Γ2) Τουρισμός

Ο κλάδος του τουρισμού είναι **νευραλγικής σημασίας** για την οικονομία των ΗΑΕ, κυρίως του Dubai, για την εξυπηρέτηση του πρωταρχικού στόχου τους, τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητάς τους.

Τον Νοέμβριο 2022, το Υπουργικό Συμβούλιο των ΗΑΕ ανακοίνωσε την έναρξη της Στρατηγικής “**UAE Tourism Strategy 2031**”, η οποία εντάσσεται στις πρωτοβουλίες “Projects of the 50” (βλ.2.1) και η οποία έχει ως στόχο την ενίσχυση της θέσης των ΗΑΕ ως ενός από τους καλύτερους παγκόσμιους προορισμούς για τουρισμό.

Η Στρατηγική στοχεύει, έως το 2031, να **αυξήσει τη συνεισφορά του τουριστικού κλάδου** στο εμπεριλαμβανόμενο ΑΕΠ στα 450 δισ. Ντίρχαμ (180,4 δισ. Ντίρχαμ το 2019 και συμμετοχή 11,6% στο ΑΕΠ το 2019), με αύξηση 27 δισ. Ντίρχαμ ετησίως, να ενθαρρύνει νέα επενδυτικά τουριστικά σχέδια, συνολικού ύψους 100 δισ. Ντίρχαμ και να προσελκύσει 40 εκατ. επισκέπτες.

Για την επίτευξη των εν λόγω στόχων, η Στρατηγική περιλαμβάνει **25 πρωτοβουλίες και πολιτικές**, βασισμένη στους εξής **4 βασικούς πυλώνες**: α) στην ενίσχυση της ενιαίας εθνικής τουριστικής ταυτότητας, β) στην ενθάρρυνση της συνεργασίας του Υπουργείου Οικονομίας, αρμόδιου για τον τουρισμό, με άλλους εθνικούς φορείς και στην προσέλκυση διεθνών εταιρειών στον τουριστικό κλάδο για την αύξηση των επενδύσεων σε όλους τους συναφείς του κλάδους, όπως αυτούς των αερομεταφορών και των ταξιδιών, γ) στην ανάπτυξη και διαφοροποίηση εξειδικευμένων και πρωτοποριακών τουριστικών προϊόντων και δ) στην οικοδόμηση ανεπτυγμένων τουριστικών υποδομών.

Για το 2022, η χαλάρωση των ταξιδιωτικών περιορισμών, η λειτουργία της **Expo2020 Dubai** (βλ.2.5), καθώς και η διοργάνωση του Παγκόσμιου Κυπέλλου FIFA στο Κατάρ (20.11-18.12.2022) έδωσαν την απαραίτητη ώθηση στον τουριστικό κλάδο για την **ανάκαμψή** του από τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού.

Γ3) Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο

Ο κλάδος χονδρικού και λιανικού εμπορίου είναι ο **2^{ος} σημαντικότερος κλάδος** της εμπεριλαμβανόμενης οικονομίας, με συμβολή **13,3%** στο ΑΕΠ της για το 2021. Ο κλάδος χαρακτηρίζεται από έντονες διαφοροποιήσεις ως προς την προέλευση των δραστηριοποιούμενων σε κάθε υποτομέα του, ενώ ενισχύεται σημαντικά από την ανάδειξη του Dubai σε κομβικό διαμετακομιστικό κέντρο.

Δεσπόζουσα θέση απολαμβάνουν οι **εμπεριλαμβανόμενες οικογενειακές επιχειρήσεις** (ενδεικτικά Al Futtaim, Al Ghurair, Al Habtoor, Al Naboodah, Al Tayer, Al Nowais, Al Gurg, Rostamani, Al Mulla, Lootah). Σημειώνεται ότι πολλές από αυτές έχουν ακολουθήσει **κοινή πορεία με τις ηγεμονικές οικογένειες** των Εμιράτων (Al Nahyan, Al Maktoum, Al Qasimi κ.ο.κ.) (βλ.1) με εμπορική δραστηριότητα που ανάγεται προ της ίδρυσης της Ομοσπονδίας των ΗΑΕ (1971) και σημαντικές διασυνδέσεις λόγω ιστορικών ή φυλετικών δεσμών μαζί τους. Οι εν λόγω οικογενειακές επιχειρήσεις ενδυναμώθηκαν από την παραχώρηση σε αυτές από τους Ηγεμόνες των Εμιράτων αδειών, εμπορικών προνομίων και εμπορικών αντιπροσωπειών, κατ' αποκλειστικότητα σε σημαντικούς κλάδους της οικονομίας, πλην του πετρελαϊκού, όπως οι αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, το λιανικό εμπόριο, η τραπεζική κλπ..

Σε επίπεδο μικρών και μεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων, κάτοικοι προερχόμενοι από την **Ινδική υπο-ήπειρο** και από **άλλες αραβικές χώρες** δραστηριοποιούνται με επιτυχία εκμεταλλευόμενοι, μεταξύ άλλων, τα **δίκτυα**, εμπορικά και κοινωνικά, με τις χώρες από τις οποίες προέρχονται.

Γ4) Μεταφορές

Ο κλάδος των μεταφορών και αποθήκευσης αντιπροσωπεύει το **4,2%** του εμπεριλαμβανόμενου ΑΕΠ το 2021. Τα ΗΑΕ έχουν πραγματοποιήσει **υψηλής κλίμακας επενδύσεις** τις τελευταίες δεκαετίες στην ανάπτυξη υποδομών (αεροπορικές, λιμενικές, οδικές, σιδηροδρομικές) και στη δημιουργία **ηγετικών εταιρειών παγκοσμίως** στον εν λόγω κλάδο (π.χ. Emirates, Etihad, DP World).

Στις **αερομεταφορές** παγκόσμια ηγετική θέση κατέχουν οι κρατικοί εμπεριλαμβανόμενοι κολοσσοί **Emirates** (Dubai) και **Etihad Airways** (Abu Dhabi), ενώ τα αεροδρόμια Dubai και Abu Dhabi έχουν καταστεί **κόμβοι** αεροπορικών συνδέσεων. Επίσης, οι εταιρείες χαμηλού κόστους **Wizzair Abu Dhabi** και **FlyDubai** έχουν διευρύνει, μέσω της μεγαλύτερης ευελιξίας τους, το διεθνές δίκτυο προορισμών και την αεροπορική συνδεσιμότητα των ΗΑΕ. Τέλος, η θυγατρική της Emirates, **Sky Cargo**, συγκαταλέγεται μεταξύ των 5 σημαντικότερων μεταφορών εμπορευμάτων δια αέρος.

Αναφορικά με τις **θαλάσσιες** μεταφορές, επισημαίνεται ότι κάθε Εμιράτο διαθέτει λιμάνι. Στρατηγικής σημασίας είναι ο **λιμένας της Fujairah** (βλ.2.2), ο οποίος έχει αναδειχθεί βασικός σταθμός ανεφοδιασμού καυσίμων ναυτιλίας (3^η θέση παγκοσμίως). Επίσης, άξια αναφοράς είναι και τα 2 μεγάλα λιμάνια του Dubai: το 1^ο ιστορικά εμπορικό λιμάνι του Dubai ήταν το **Rashid**, το οποίο τώρα χρησιμεύει ως τερματικός σταθμός τουριστικών πλοίων (35 θέσεις πλοίων) και το υπερσύγχρονο και συνεχώς αναπτυσσόμενο εμπορικό λιμάνι **Jebel Ali** (75 θέσεις πλοίων), το οποίο προσφέρει, μεταξύ άλλων, σύγχρονες υποδομές μεταφοράς και αποθήκευσης, ενώ μέσω αυτού διακινείται σχεδόν το σύνολο του διεθνούς διαμετακομιστικού εμπορίου.

Ως προς τις **σιδηροδρομικές** μεταφορές, έργο κατασκευής εθνικού σιδηροδρόμου “**Etihad Rail**” θεωρείται νευραλγικής σημασίας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μεταφορικού δικτύου, καθώς

και τη μείωση εκπομπών άνθρακα βάσει Σχεδίου “Net Zero 2050”. Το εν λόγω σιδηροδρομικό δίκτυο προβλέπεται αρχικά να συνδέσει μεταξύ τους τα 7 Εμιράτα μέσω των κύριων αστικών τους κέντρων, ενώ μετέπειτα φιλοδοξεί να συνδέσει ΗΑΕ με σιδηροδρομικά δίκτυα γειτονικών χωρών ΣΣΚ και να προσφέρει εναλλακτικές οδούς διεθνούς εμπορίου μέσω συνδυασμένων μεταφορών. Επισημαίνεται ότι μεταξύ υπεργολάβων του έργου κατασκευής είναι και η **Archirodon**, η οποία έχει κύριο μέτοχο την εδρεύουσα στο Abu Dhabi επενδυτική εταιρεία Al Nowais Investments.

Γ5) Χρηματοοικονομικός Κλάδος

Ο κλάδος χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών αντιστοιχεί στο **8,1%** του ΑΕΠ το 2021. Στο τέλος του 2022, σύμφωνα με τα στοιχεία της CBUAE, ο αριθμός των **τοπικών** τραπεζών ανέρχεται σε **23 τράπεζες**, ενώ τα υποκαταστήματα τους μειώθηκαν σε 513. Ο αριθμός των τραπεζών από **χώρες ΣΣΚ** ανέρχεται σε **6 τράπεζες λιανικής** και **1 τράπεζα χονδρικής**. Ο αριθμός των άλλων **ξένων τραπεζών** είναι **21** τράπεζες με 68 υποκαταστήματα.

Η παροχή σύγχρονων και καινοτόμων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αποτελεί προτεραιότητα με τη λειτουργία 2 ελεύθερων Ζωνών, **Dubai International Financial Centre – DIFC** και **Abu Dhabi Global Market – ADGM**, που στοχεύουν στην ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος εταιρειών στον χρηματοοικονομικό κλάδο.

Σημειώνεται ότι το τελευταίο διάστημα, τόσο η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση όσο και οι Τοπικές Κυβερνήσεις του Abu Dhabi και του Dubai – ενίοτε σε ανταγωνιστικό πλαίσιο - έχουν θέσει ως στόχο την ανάπτυξη των εγχώριων κεφαλαιαγορών και χρηματαγορών, επιδιώκοντας την **είσοδο μεγάλων κρατικών εταιρειών στα Χρηματιστήρια** των Εμιράτων τους, αλλά και τη ρυθμιστική «πρωτοπορία» στον χρηματοοικονομικό τομέα σε διεθνές επίπεδο, όπως στην περίπτωση των **κρυπτο-περιουσιακών στοιχείων** και του **metaverse** (βλ.2.2).

Επισημαίνεται ότι κατόπιν διεθνών πιέσεων, οι αρμόδιες Αρχές έχουν εισάγει τα τελευταία χρόνια σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις για τη **διαφάνεια** των συναλλαγών και την αποτροπή παράνομων δραστηριοτήτων. Παρά τις προσπάθειές τους, τα ΗΑΕ έχουν τεθεί από τον Μάρτιο του 2022 στην **γκρίζα λίστα** της Financial Action Task Force - **FATF**, όσον αφορά ζητήματα αντιμετώπισης ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Γ6) Ψηφιακή Οικονομία

Τον Απρίλιο 2022, το Υπουργικό Συμβούλιο των ΗΑΕ υιοθέτησε τη Στρατηγική για την Ψηφιακή Οικονομία (**UAE Digital Economy Strategy**), αποσκοπώντας στον διπλασιασμό (από 9,7% σε 19,4%) της συνεισφοράς της στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας εντός της επόμενης δεκαετίας. Ο εν λόγω στόχος αποτυπώνει τη φιλοδοξία της Κυβέρνησης των ΗΑΕ να ενισχυθεί η θέση της χώρας τους ως κόμβος για την ψηφιακή οικονομία, όχι μόνο σε περιφερειακό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Σημειώνεται ότι τα ΗΑΕ συγκαταλέγονται στο 25% των χωρών με την υψηλότερη συμμετοχή του κλάδου της ψηφιακής οικονομίας στο συνολικό εθνικό ΑΕΠ.

Γ7) Δημιουργική Βιομηχανία

Τον Νοέμβριο 2021, Εμιρατική Κυβέρνηση εξήγγειλε **Εθνική Στρατηγική** για την αύξηση της συνεισφοράς των κλάδων πολιτισμού και δημιουργικών βιομηχανιών στο εμιρατικό ΑΕΠ σε **5%** εντός προσεχών 10 ετών. Η εν λόγω Στρατηγική βασίζεται στους εξής **3 βασικούς πυλώνες** πολιτιστικής ανάπτυξης: α) ανάδειξη ταλέντων και καλλιτεχνικών δημιουργών, β) ανάδειξη επαγγελματιών και γ) ενεργοποίηση επιχειρηματικού περιβάλλοντος του κλάδου δημιουργικής βιομηχανίας.

Γ8) Υγεία

Τα ΗΑΕ παρέχουν υψηλού επιπέδου υγειονομική περίθαλψη στον πληθυσμό τους, διαθέτοντας δημόσιες υπηρεσίες υγείας, οι οποίες είναι δωρεάν για τους εμιρατινούς υπηκόους και έναν ταχέως αναπτυσσόμενο ιδιωτικό τομέα υγείας με **υπερσύγχρονες υποδομές**. Ως προς το υγειονομικό προσωπικό, αυτό θεωρείται **υψηλά καταρτισμένο**, ενώ παρουσιάζεται υψηλή κινητικότητα του ξένου εξειδικευμένου δυναμικού, όπου συμπεριλαμβάνονται και πολλοί Έλληνες.

Σύμφωνα με στοιχεία του FCSC έτους 2017, στα ΗΑΕ υπάρχουν **45 δημόσια νοσοκομεία** και **98 ιδιωτικά**. Επίσης, τα ΗΑΕ διαθέτουν τις ακόλουθες **4 πόλεις** υγειονομικής περίθαλψης (healthcare cities), όπου στεγάζονται κλινικές διαφόρων ειδικοτήτων: Sheikh Khalifa Medical City – Ajman, Sheikh Shakhbout Medical City - Abu Dhabi, Dubai Healthcare City και Sharjah Healthcare City.

Ως προς την αγορά φαρμάκων, η Εμιρατινή Κυβέρνηση υποστηρίζει την εισαγωγή **γενόσημων** στην τοπική αγορά, λαμβάνοντας διάφορα μέτρα, όπως πριμοδότησή κατά τη συμμετοχή τους σε δημόσιους διαγωνισμούς.

Προτεραιότητα της Κυβέρνησης είναι, επίσης, ο **ιατρικός τουρισμός**, με την προσέλκυση 500.000 ασθενών ανά έτος.

2.1.2 Βασικά Οικονομικά Μεγέθη των ΗΑΕ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της CBUAE, η οικονομία των ΗΑΕ παρουσίασε **ρυθμό αύξησης 7,6%** το 2022. Η εκρηκτική αύξηση οφείλεται στην άνοδο των τιμών του πετρελαίου και των δευτερογενών ευεργετικών επιπτώσεων που είχε σε όλη την οικονομία, λόγω **διάχυσης της υπερβάλλουσας ρευστότητας** και σε άλλους κλάδους της οικονομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της υπηρεσίας στατιστικής του Abu Dhabi (Statistics Centre Abu Dhabi – SCAD), ο **πετρελαϊκός τομέας** στο Abu Dhabi **αναπτύχθηκε** σε ετήσια βάση κατά **10,2%** το 2022. Η οικονομία **εκτός πετρελαϊκού** τομέα εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε κατά **6,6%** το 2022 και προβλέπεται να αναπτυχθεί κατά **3,9%** το 2023. Σημειώνεται ότι λεπτομερή στοιχεία για τη διάρθρωση του ΑΕΠ ανακοινώνονται το φθινόπωρο του επόμενου έτους (βλ.2.2).

Ειδικότερα, ο **κλάδος των ακινήτων**, βασικό συστατικό της οικονομίας της χώρας, συνέχισε να ανακάμπτει σε εκθετική βάση, με τις τιμές των κατοικιών να αυξάνονται κυρίως στα Εμιράτα Abu Dhabi και Dubai. Ο **κλάδος της φιλοξενίας** επίσης επανέκαμψε, με τα στοιχεία στο Dubai να δείχνουν ότι η πληρότητα των ξενοδοχείων αυξήθηκε στο 73%.

Στο μέτωπο του **πληθωρισμού**, οι τιμές καταναλωτή επιταχύνθηκαν λόγω των παγκόσμιων πληθωριστικών τάσεων, με τον πληθωρισμό να **αυξάνεται κατά 4,8%** σε ετήσια βάση. Οι βασικοί παράγοντες που επιδρούν στις τιμές είναι η εκτίναξη των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων, ο εισαγόμενος πληθωρισμός που αναμένεται να είναι υψηλός σε παγκόσμιο επίπεδο, η αύξηση των μισθών και η συνέχιση της ανοδικής τάσης των ενοικίων.

Πίνακας 2: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη ΗΑΕ, 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ονομαστικό ΑΕΠ (σε δις.\$, τρέχουσες τιμές)	358	357	386	422	417	359	410
Μεταβολή ΑΕΠ % (σταθερές τιμές 2010)	5,1	3,1	2,4	1,2	1,7	-6,1	2,3

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (χιλιάδες \$, τρέχουσες τιμές)	39,3	39,1	41,4	45,1	44,3	39	43
Ανεργία**	2,1	1,6	2,5	2,6	2,6	2,2	
Πληθωρισμός	4,1	1,6	2	3,1	-1,9	-2,1	0,2
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)*	-3,36	-2,82	-1,95	1,93	-0,76	-9,9e	
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)*	18,7	20,2	19,7	20,9	27,1	40,4	38,3
Εξαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών (σε δις. \$)					404	350	425
Εισαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών (σε δις. \$)					321	274	320
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)					8,9	5,9	11,7
Συναλλαγματική ισοτιμία (usd/aed)	3,67	3,67	3,67	3,67	3,67	3,67	3,67
Βασικό επιτόκιο	1%	1%	1%	1,75%	2,75%	1,50%	1,50%
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δισ. \$)					108	107	131

Πηγές: FCSC, *IMF, **CBUAE, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

2.1.3 Εξωτερικό Εμπόριο των ΗΑΕ

Σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις, αλλά όχι τη δημοσιοποίηση αναλυτικών στοιχείων, η συνολική αξία του εξωτερικού εμπορίου αγαθών εκτός πετρελαίου, το 2022, ανήλθε σε σχεδόν **2,23 τρις. Ντίρχαμ** (\$608 δις.), καταγράφοντας **αύξηση 17%** σε σύγκριση με το 2021.

Η αξία των **εξαγωγών αγαθών εκτός πετρελαίου** ανήλθε σε περίπου **366 δις. Ντίρχαμ**, σημειώνοντας **αύξηση 6%** σε σύγκριση με το 2021.

Τα στοιχεία για το 2022 έδειξαν ότι η συνολική **αξία των επανεξαγωγών** ανήλθε σε **615 δις. Ντίρχαμ**, σημειώνοντας **αύξηση 14%** σε σύγκριση με το 2021.

Εν τω μεταξύ, η συνολική **αξία των εισαγωγών** της χώρας κατά το 2022 ανήλθε σε περίπου **1,25 τρις. Ντίρχαμ**, **αύξηση 22%** σε σύγκριση με το 2021.

Ο κατάλογος με τους **κορυφαίους εμπορικούς εταίρους** των ΗΑΕ παρέμεινε ο ίδιος το 2022. Η **Κίνα** βρίσκεται στην κορυφή της λίστας και ακολουθούν η Ινδία, η Σαουδική Αραβία, οι ΗΠΑ, το Ιράκ, η Ελβετία, η Ιαπωνία, το Ομάν, η Τουρκία και το Χονγκ Κονγκ.

Ο παρακάτω Πίνακας αποτυπώνει συνοπτικά την εικόνα του εξωτερικού εμπορίου, βάσει των διαθέσιμων, αναλυτικά δημοσιευμένων στοιχείων:

Πίνακας 3: Εξωτερικό Εμπόριο ΗΑΕ, 2017-2021, Αξία σε δις. \$

σε δις. \$	2017	2018	2019	2020	2021
Εξαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών (fob)	384,0	392,9	404,0	335,2	425
Εξαγωγές αγαθών	313,5	321,0	313,8	273,1	
Εξαγωγές αργού πετρελαίου	31,3	32,0	29,7	18,6	
Εξαγωγές Πετρελαιοειδών	19,3	25,9	22,7	14,3	
Εξαγωγές Φυσικού Αερίου	7,5	9,4	7,7	5,4	
Άλλες Εξαγωγές	45,2	40,7	41,1	38,9	

Εξαγωγές Ελεύθερων Ζωνών	61,4	71,2	71,9	68,6	
Επανεξαγωγές	148,8	141,9	140,7	127,3	
Εξαγωγές υπηρεσιών	70,50	71,83	90,27	62,14	
Ταξιδιωτικές υπηρεσίες	21,0	21,4	38,4	24,6	
Μεταφορές	27,9	28,3	29,1	16,6	
Κυβερνητικές Υπηρεσίες	0,9	1,0	1,0	0,9	
Λοιπές Υπηρεσίες	20,6	21,2	21,8	20,1	
Εισαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών (cif)	345,5	333,8	347,5	293,7	320
Εισαγωγές αγαθών	273,7	261,5	259,3	234,2	
Εισαγωγές στα Εμιράτα	191,4	167,0	165,7	148,7	
Εισαγωγές στις Ελεύθερες Ζώνες	82,3	94,5	93,5	85,5	
Εισαγωγές υπηρεσιών	71,8	72,3	88,2	59,5	
Ταξιδιωτικές υπηρεσίες	17,6	18,0	33,4	15,1	
Μεταφορές	14,4	15,0	15,2	8,3	
Κυβερνητικές Υπηρεσίες	1,2	1,3	1,3	1,4	
Λοιπές Υπηρεσίες	11,2	11,9	12,3	11,4	
Εμπορευματικές Μεταφορές και Ασφάλιση	27,4	26,2	25,9	23,4	
Εμπορικό Ισοζύγιο	38,5	59,0	56,6	41,5	105,0
Ισοζύγιο αγαθών	39,8	59,5	54,5	38,9	
Ισοζύγιο υπηρεσιών	-1,3	-0,5	2,1	2,6	

Πηγή: FCSC, IMF,, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

2.1.3.1 Εμπόριο Αγαθών των ΗΑΕ

Πίνακας 4: Εξαγωγές αγαθών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US\$

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ HS2	2021	2020	% 2021/20	ΜΕΡΙΔΙΟ 2021	ΜΕΡΙΔΙΟ ΧΩΡΙΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΙΡΑΤΙΝΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	425.159.796.456	335.296.907.827	27%	100%	
27 - ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ	217.322.865.341	173.347.553.704	25%	51,1%	
71 - ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ, ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	61.564.512.503	45.111.021.117	36%	14,5%	29,6%
85 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ.	34.192.072.197	28.583.097.277	20%	8,0%	16,5%
84 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	18.618.069.155	16.579.753.901	12%	4,4%	9,0%
87 - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	11.681.616.171	10.049.595.086	16%	2,7%	5,6%
39 - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	9.267.299.914	6.965.823.802	33%	2,2%	4,5%
76 - ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	8.149.499.495	4.446.737.390	83%	1,9%	3,9%
24 - ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ	4.869.447.758	4.351.610.884	12%	1,1%	2,3%
33 - ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΡΩΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ	4.565.845.893	3.642.606.402	25%	1,1%	2,2%
72 - ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	4.193.712.680	2.350.562.020	78%	1,0%	2,0%
73 - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	3.768.412.811	3.402.553.231	11%	0,9%	1,8%
74 - ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	3.433.575.295	2.149.420.591	60%	0,8%	1,7%
30 - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2.328.591.335	1.547.877.776	50%	0,5%	1,1%
88 - ΑΕΡΟΠΛΟΪΑ Ή ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΪΑ	2.143.402.736	1.976.356.188	8%	0,5%	1,0%
90 - ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΟΠΤΙΚΗΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ Ή ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ.	2.055.002.403	1.922.442.120	7%	0,5%	1,0%
75 - ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	1.934.786.260	651.812.026	197%	0,5%	0,9%
61 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ, ΠΛΕΚΤΑ	1.882.270.584	1.281.434.353	47%	0,4%	0,9%
40 - ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	1.612.584.659	1.415.156.744	14%	0,4%	0,8%
25 - ΓΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΦΟΣ, ΑΣΒΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΑ	1.529.920.350	1.054.189.566	45%	0,4%	0,7%
08 - ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ	1.504.416.939	1.277.732.353	18%	0,4%	0,7%

Πηγή: FCSC, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 5: Επανεξαγωγές αγαθών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ HS2	2021	2020	% 2021/20	ΜΕΡΙΔΙΟ 2021
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΙΡΑΤΙΝΩΝ ΕΠΑΝ-ΕΞΑΓΩΓΩΝ	123.629.941.857	98.568.574.549	25%	100%
85 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ.	31.353.718.260	27.040.870.859	16%	25,4%
71 - ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ, ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	24.083.808.266	14.506.322.487	66%	19,5%
84 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	15.799.463.386	14.730.949.714	7%	12,8%
87 - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	11.415.557.289	9.672.841.065	18%	9,2%
27 - ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ	5.245.064.074	4.228.057.800	24%	4,2%
33 - ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΡΩΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ	3.261.764.562	2.573.128.584	27%	2,6%
39 - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	2.302.408.225	1.341.528.825	72%	1,9%
88 - ΑΕΡΟΠΛΟΪΑ Ή ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΪΑ	1.929.519.481	1.809.790.189	7%	1,6%
90 - ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΟΠΤΙΚΗΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ Ή ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ.	1.848.575.804	1.789.442.230	3%	1,5%
61 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ, ΠΛΕΚΤΑ	1.763.401.579	1.189.309.115	48%	1,4%
30 - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1.743.206.259	1.274.480.311	37%	1,4%
40 - ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	1.534.308.536	1.353.326.863	13%	1,2%
62 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ, ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	1.276.870.835	757.357.127	69%	1,0%
08 - ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ	1.241.437.743	1.075.790.888	15%	1,0%
73 - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	1.232.100.966	1.089.048.770	13%	1,0%
91 - ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	1.163.476.650	685.494.302	70%	0,9%
64 - ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ	1.153.804.384	839.854.001	37%	0,9%
24 - ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ	904.093.650	1.008.877.476	-10%	0,7%

Πηγή: FCSC, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 6: Εισαγωγές αγαθών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ HS2	2021	2020	% 2021/2020	ΜΕΡΙΔΙΟ 2021
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΙΡΑΤΙΝΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ	347.528.997.663	246.961.070.592	41%	100%
71 - ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ				
ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ, ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ	73.922.806.976	52.464.361.756	41%	21,3%
99 - ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	53.213.355.264	35.075.350	151612%	15,3%
85 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ.	41.844.533.186	33.194.202.343	26%	12,0%
27 - ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ	36.789.890.019	42.449.014.653	-13%	10,6%
84 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	28.604.285.649	27.154.346.059	5%	8,2%
87 - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	18.417.149.348	15.235.809.565	21%	5,3%
30 - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6.573.438.169	4.446.337.781	48%	1,9%
39 - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	6.151.444.139	4.240.465.412	45%	1,8%
72 - ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	5.521.756.093	3.648.104.344	51%	1,6%
90 - ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΟΠΤΙΚΗΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ Ή ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ.	3.833.006.613	3.796.031.898	1%	1,1%
74 - ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ	3.819.319.058	2.825.245.240	35%	1,1%
88 - ΑΕΡΟΠΛΟΪΑ Ή ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΪΑ	3.538.369.701	3.152.482.624	12%	1,0%
73 - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	3.459.364.254	3.788.597.744	-9%	1,0%
33 - ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΡΩΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ	3.129.454.158	2.545.455.516	23%	0,9%
61 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ, ΠΛΕΚΤΑ	2.720.195.975	1.868.596.547	46%	0,8%
94 - ΕΠΙΠΛΑ, ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ. ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ	2.712.049.996	2.048.005.313	32%	0,8%
08 - ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ	2.245.924.157	1.957.594.580	15%	0,6%
62 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ, ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ	2.190.266.493	1.648.818.015	33%	0,6%
29 - ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2.182.857.685	1.461.234.826	49%	0,6%
02 - ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	2.030.353.518	1.752.582.817	16%	0,6%

Πηγή: FCSC, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 7: Σημαντικότεροι Προορισμοί Εξαγωγών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$

Κατάταξη	ΧΩΡΑ/ΠΕΡΙΟΧΗ	2021	2020	%	ΜΕΡΙΔΙΟ 2021
	ΣΥΝΟΛΟ	425.159.796.503	335.296.907.869	27%	100%
1	Περιοχές μη κατονομαζόμενες	208.396.418.844	166.714.645.455	25%	49,0%
2	Σαουδική Αραβία	26.564.027.620	21.830.747.913	22%	6,2%
3	Ινδία	23.978.567.983	11.496.283.521	109%	5,6%
4	Ιράκ	14.252.426.740	13.110.544.110	9%	3,4%
5	Χονγκ Κονγκ	10.732.825.774	7.868.415.705	36%	2,5%
6	Ομάν	10.109.046.773	9.697.874.588	4%	2,4%
7	Κουβέιτ	9.236.235.558	7.046.759.824	31%	2,2%
8	Κίνα	9.068.777.387	8.021.727.536	13%	2,1%
9	Ελβετία	8.716.939.665	9.848.703.626	-11%	2,1%
10	ΗΠΑ	7.674.495.094	5.367.206.073	43%	1,8%
11	Ιράν	6.581.185.806	4.534.443.923	45%	1,5%
12	Αίγυπτος	5.880.262.623	3.847.549.229	53%	1,4%
13	Πακιστάν	4.245.175.338	3.471.870.763	22%	1,0%
14	Τουρκία	3.915.431.004	5.921.506.372	-34%	0,9%
15	Βέλγιο	3.726.591.550	2.331.032.939	60%	0,9%
89	Ελλάδα	173.104.921	108.078.812	60%	0,0%

Πηγή: FCSC, UN Comtrade, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Στην 1^η θέση της κατάταξης, εμφανίζονται οι μη κατονομαζόμενες περιοχές. Κατά πάγια πολιτική των εμπεριλαμβανόμενων στατιστικών αρχών, **δεν δημοσιοποιούνται οι χώρες** στις οποίες κατευθύνονται το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Με αντίστροφη αναζήτηση, διαπιστώνεται ότι οι **κυριότεροι πελάτες** των ΗΑΕ στα **πετρελαιοειδή** είναι η Ιαπωνία, η Κίνα, η Ινδία, η Σιγκαπούρη, η Ταϊλάνδη, η Ν. Κορέα, το Πακιστάν, η Ταϊβάν, η Ν. Ζηλανδία και Σαουδική Αραβία.

Πίνακας 8: Σημαντικότεροι Προορισμοί Επανεξαγωγών ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$

Κατάταξη	ΧΩΡΑ/ΠΕΡΙΟΧΗ	2021	2020	% 2021/2020	ΜΕΡΙΔΙΟ 2021
	ΣΥΝΟΛΟ	123.629.941.901	98.568.574.588	25%	100%
1	Σαουδική Αραβία	16.263.635.672	14.859.754.084	9%	13,2%
2	Ιράκ	11.666.210.028	11.056.741.310	6%	9,4%
3	Ινδία	11.385.209.605	6.069.336.562	88%	9,2%
4	Ιράν	6.159.880.680	4.241.149.957	45%	5,0%
5	Κουβέιτ	5.787.202.590	5.027.551.442	15%	4,7%
6	Κίνα	5.676.166.164	5.354.066.559	6%	4,6%
7	Ομάν	5.265.802.463	6.345.860.100	-17%	4,3%
8	ΗΠΑ	4.779.511.997	3.665.637.951	30%	3,9%
9	Βέλγιο	3.414.163.645	2.166.752.886	58%	2,8%
10	Αίγυπτος	3.354.911.123	2.709.429.669	24%	2,7%
11	Χονγκ Κονγκ	3.344.660.886	2.983.020.242	12%	2,7%
12	Πακιστάν	2.521.074.997	1.953.731.317	29%	2,0%
13	Μπαχρέιν	2.376.271.062	2.036.084.750	17%	1,9%
14	Κατάρ	2.318.390.363	443.993	522068%	1,9%
15	Ολλανδία	1.573.424.894	985.991.168	60%	1,3%
103	Ελλάδα	67.315.508	66.860.997	1%	0,1%

Πηγή: FCSC, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 9: Σημαντικότεροι Προμηθευτές ΗΑΕ 2020-2021, Αξία σε US \$

Κατάταξη	ΧΩΡΑ/ΠΕΡΙΟΧΗ	2021	2020	% 2021/2020	ΜΕΡΙΔΙΟ 2021
	ΣΥΝΟΛΟ	347.528.997.702	246.961.070.632	41%	100%
1	Περιοχές μη κατονομαζόμενες	77.563.806.403	31.739.656.001	144%	22,3%
2	Κίνα	51.795.572.369	39.387.737.463	32%	14,9%
3	Ινδία	20.876.187.098	16.474.075.236	27%	6,0%
4	ΗΠΑ	16.876.600.237	16.518.724.487	2%	4,9%
5	Ιαπωνία	10.859.510.790	9.457.732.663	15%	3,1%
6	Τουρκία	9.580.881.881	3.041.155.189	215%	2,8%
7	Γερμανία	8.299.267.822	8.624.202.599	-4%	2,4%
8	Ιταλία	7.979.257.766	5.543.111.804	44%	2,3%
9	Βιετνάμ	7.601.250.375	5.852.131.337	30%	2,2%
10	Σαουδική Αραβία	7.378.270.193	6.475.863.600	14%	2,1%
11	Μάλι	7.327.217.001	2.949.637.519	148%	2,1%
12	Γαλλία	6.090.134.124	4.764.431.925	28%	1,8%
13	Ηνωμένο Βασίλειο	5.368.765.066	5.855.432.212	-8%	1,5%
14	Ελβετία	5.350.067.663	3.028.663.109	77%	1,5%
15	Νότια Αφρική	4.454.746.681	3.692.611.640	21%	1,3%
76	Ελλάδα	387.834.334	226.292.347	71%	0,1%

Πηγή: FCSC, Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

2.1.3.2 Εμπόριο υπηρεσιών των ΗΑΕ

Σύμφωνα με τον ΠΟΕ, οι **εξαγωγές υπηρεσιών** από τα ΗΑΕ ανήλθαν το 2021 σε **\$100,8 δισεκ.**, ενώ οι **εισαγωγές σε \$74,7 δισεκ.**¹² Περίπου 2/3 των εξαγωγών και 45% των εισαγωγών αφορούν ταξιδιωτικές υπηρεσίες (τουρισμός) και υπηρεσίες αεροπορικών μεταφορών. Υπογραμμίζεται ότι τα στατιστικά στοιχεία για το εμπόριο υπηρεσιών των ΗΑΕ είναι **αποσπασματικά και μη λεπτομερή**.

¹² https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/trade_profiles/AE_e.pdf

Πίνακας 10: Εισπράξεις ΗΑΕ, 2019-2020, Αξία σε δισ. Ντίρχαμ

	2019		2020		Μεταβολή στην αξία	Ποσοστό επί ΑΕΠ
	Αξία (δισ ντίρχαμ)	% στο σύνολο	Αξία (δισ ντίρχαμ)	% στο σύνολο	%	%
1. Ταξιδιωτικές υπηρεσίες	141.1	42.6	90.4	39.6	-35.9	6.9
2. Μεταφορές	106.7	32.2	60.8	26.6	-43.0	4.6
2.1. Αεροπορικές-λιμενικές	106	32.0	60.1	26.3	-43.3	4.6
2.2. Ταχυδρομικές	0.7	0.2	0.7	0.3	0.0	0.1
3. Κυβερνητικές	3.6	1.1	3.2	1.4	-11.1	0.2
4. Λουτές	80.1	24.2	73.8	32.3	-7.9	5.6
4.1 Κατασκευαστικές	10.1	3.0	7.6	3.3	-24.8	0.6
4.2 Πνευματική ιδιοκτησία	14.1	4.3	11.2	4.9	-20.6	0.9
4.3 ΤτΠ	25.4	7.7	29.1	12.8	14.6	2.2
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ	331.5	100	228.2	100	-31.2	17.4

Πηγή: CBUAΕ, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 11: Πληρωμές ΗΑΕ, 2019-2020, Αξία σε δισ. Ντίρχαμ

	2019		2020		Μεταβολή στην αξία	Ποσοστό επί ΑΕΠ
	Αξία (δισ ντίρχαμ)	% στο σύνολο	Αξία (δισ ντίρχαμ)	% στο σύνολο	%	%
1. Ταξιδιωτικές υπηρεσίες	122.6	37.9	55.4	25.3	-54.8	4.2
2. Μεταφορές	56	17.3	30.5	14.0	-45.5	2.3
2.1. Αεροπορικές-λιμενικές	55.5	17.1	30	13.7	-45.9	2.3
2.2. Ταχυδρομικές	0.5	0.2	0.5	0.2	0.0	0
3. Κυβερνητικές	4.9	1.5	5	2.3	2.0	0.4
4. Ναύλοι και Ασφάλειες	95.2	29.4	86	39.3	-9.7	6.6
5. Λουτές	45.2	14.0	41.7	19.1	-7.7	3.2
5.1 Κατασκευαστικές	9.9	3.1	7.4	3.4	-25.3	0.6
5.2 Πνευματική ιδιοκτησία	10.6	3.3	6.9	3.2	-34.9	0.5
5.3 ΤτΠ	13.1	4.0	15.8	7.2	20.6	1.2
ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	323.9	100	218.6	100	-32.5	16.7

Πηγή: CBUAΕ, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

2.1.4 Επενδύσεις από και προς τα ΗΑΕ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του εμπεριλαμβανόμενου Υπουργείου Οικονομίας, το 2021, τα ΗΑΕ προσέλκυσαν **76 δισ. Ντίρχαμ** (\$20,7 δισ.) σε Άμεσες Ξένες Επενδύσεις – ΑΞΕ, **αυξημένες κατά 3,9%** σε σύγκριση με το 2020. Οι ξένες επενδύσεις στη χώρα κατευθύνθηκαν σε παραδοσιακές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πετρέλαιο και φυσικό αέριο, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ασφαλιστικές δραστηριότητες, ακίνητα, υγεία, βιομηχανία και γεωργία.

Η ψηφιακή οικονομία, η τεχνολογία, η τεχνητή νοημοσύνη, το διαδίκτυο των πραγμάτων, το blockchain, οι ιατρικές τεχνολογίες, οι μεταφορές υψηλής ταχύτητας, η εικονική και επανυμμένη πραγματικότητα, η ρομποτική και τα αυτοοδηγούμενα αυτοκίνητα προσέλκυσαν επίσης σημαντικές ΑΞΕ.

Αντίστοιχα, οι **ροές ΑΞΕ των ΗΑΕ** προς άλλες χώρες έφθασαν σχεδόν τα **82,6 δισ. Ντίρχαμ** (\$22,5 δισ.) το 2021, σημειώνοντας **αύξηση 19,1%** σε ετήσια βάση. Οι εμπεριλαμβανόμενες εταιρείες έχουν επενδύσεις σε διάφορους κλάδους όπως σε μεταφορές, πετρέλαιο και φυσικό αέριο, ΑΠΕ, ακίνητα, κατασκευές, τεχνολογίες πληροφορικής επικοινωνιών, logistics, λιμάνια και υποδομές, τουρισμό, ξενοδοχεία, ψυχαγωγία, τράπεζες και γεωργία.

Πίνακας 12: Επενδύσεις από και προς ΗΑΕ, 2016-2021, Αξία σε δις. \$

(σε δις. \$)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς ΗΑΕ (ροές)	9,6	10,3	10,4	13,8	20	20,7
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από ΗΑΕ στο εξωτερικό (ροές)	15,7	14,1	15,1	15,9	18,9	22,5
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς ΗΑΕ (απόθεμα)	119,6	129,9	140,3	154,1	174	171
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από ΗΑΕ στο εξωτερικό (απόθεμα)	110,5	124,4	139,5	155,4	204	215

Πηγές: UNCTAD/World Investment Report 2022, CBUAE, Υπ. Οικονομίας ΗΑΕ, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

Σε όρους **ανταγωνιστικότητας** έτους 2023, τα ΗΑΕ βάσει της κατάταξης του φημισμένου ελβετικού πανεπιστημίου διοίκησης επιχειρήσεων “IMD World Competitiveness Ranking 2023”, κατέχουν την **10^η θέση** (έναντι 12^{ης} το 2022). Επιπλέον, σύμφωνα με Έκθεση της Διάσκεψης Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο & την Ανάπτυξη (UN Conference on Trade & Development – UNCTAD) “World Investment Report 2022”, τα ΗΑΕ κατατάσσονται για το 2021 στην **15^η θέση από πλευράς προσέλκυσης ΑΞΕ**, έχοντας ανέβει 7 θέσεις συγκριτικά με την κατάταξη του 2020 (1^η ΗΠΑ). Επίσης, βάσει του “Global Innovation Index 2022” του Διεθνούς Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (World Intellectual Property Organization – WIPO), τα ΗΑΕ κατέχουν την **31^η θέση ως προς την καινοτομία**.

Επισημαίνεται ότι η πρόσφατη εισαγωγή δικαιώματος υπέρ των αλλοδαπών επενδυτών να ιδρύουν εταιρείες 100% ξένης ιδιοκτησίας στο έδαφος των ΗΑΕ, εκτός των Ελευθέρων Ζωνών, συνιστά θεμελιώδη θεσμική μεταβολή. Εν θέματι μεταρρύθμιση ολοκληρώθηκε το 2020 και εντάσσεται σε πλαίσιο ευρύτερης εμμετρικής πολιτικής για τη φιλελευθεροποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την προσέλκυση επενδύσεων.

Με την απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου ([No.16/2020](#)), εξειδικεύεται το καθεστώς ξένων επενδύσεων και απαριθμούνται οι δραστηριότητες που εμπίπτουν σε καθεστώς **ξένης ιδιοκτησίας 100%**, με αναφορά σε ειδικούς όρους και ελάχιστο κεφάλαιο, ανά οικονομική δραστηριότητα. Δυνατότητα αποκλειστικής ιδιοκτησίας αλλοδαπών προβλέπεται σε **13 τομείς**, μεταξύ των οποίων ΑΠΕ, γεωργία, μεταποίηση, μεταφορές, ξενοδοχειακά, εστίαση, logistics, πληροφορική&επικοινωνία, κατασκευές, κ.ά., με ρητή απαρίθμηση των 122 κατηγοριών οικονομικής δραστηριότητας (positive list). Εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής της μεταρρύθμισης οι τομείς υδρογονανθράκων, τραπεζικής, υπηρεσιών δημόσιας ωφέλειας, οδικών και αεροπορικών μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, πώληση φαρμάκων, αλιεία, κλπ (negative list).¹³

2.2 Στοιχεία της Οικονομίας των Επιμέρους Εμιράτων των ΗΑΕ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στην εισαγωγή, τα ΗΑΕ είναι ένα **Ομοσπονδιακό Κράτος** που αποτελείται από **7 Εμιράτα**, τα οποία είναι τα εξής: Abu Dhabi, Dubai, Sharjah, Ras Al Khaimah, Fujairah, Ajman και Umm Al Quwain.

Α) Abu Dhabi (Abu Dhabi)

Το Εμιράτο Abu Dhabi, στο οποίο βρίσκεται η **ομώνυμη πρωτεύουσα** και 2^η μεγαλύτερη πόλη της χώρας (1^η μεγαλύτερη το Dubai), αποτελεί το **μεγαλύτερο σε έκταση** Εμιράτο, καθώς σε αυτό ανήκει το **85%**

¹³ Επενδυτικός Οδηγός ΗΑΕ διαθέσιμος στον κάτωθι σύνδεσμο:
<http://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/71288>.

της **συνολικής επιφάνειας** της χώρας. Έχει συνολική έκταση 67.340 km², 200 νησιά και ακτογραμμή μήκους 700 km.

Το Abu Dhabi συγκεντρώνει περίπου το **30% του πληθυσμού** της χώρας (περίπου 2,9 εκατ. κάτοικοι), αλλά συμβάλλει στο συνολικό **ΑΕΠ** με ποσοστό άνω του **50%**, καθώς διαθέτει το **95% των πετρελαϊκών κοιτασμάτων**, τα οποία οδηγούν στη συσσώρευση πλούτου. Η πλειονότητα, άλλωστε, των **Κρατικών Επενδυτικών Ταμείων** των ΗΑΕ βρίσκονται στο Εμιράτο Abu Dhabi προκειμένου να διαχειρίζονται αυτόν τον πλούτο (βλ.2.1).

Τα τελευταία χρόνια, το Abu Dhabi ηγείται των προσπαθειών της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης των ΗΑΕ για τη **μείωση της εξάρτησής** της οικονομίας του από τους υδρογονάνθρακες και τη διεύρυνση της παραγωγικής του βάσης, στόχοι οι οποίοι αποτυπώνονται και στην Οικονομική Στρατηγική “**Abu Dhabi Economic Vision 2030**”. Προς την εκπλήρωση των στόχων αυτών, το Εμιράτο διοχετεύει μεγάλο μέρος των πετρελαϊκών του εσόδων σε μεγάλα επενδυτικά σχέδια, που εστιάζουν στην κατασκευή υποδομών, στην ανάπτυξη της βιομηχανίας, της έρευνας και τεχνολογίας, των ΑΠΕ, του τουρισμού, της υγείας και της εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, τον Ιούνιο 2022, η Κυβέρνηση του Εμιράτου παρουσίασε την “**Abu Dhabi Industrial Strategy**”, η οποία είναι πλήρως ευθυγραμμισμένη με τη Βιομηχανική Στρατηγική των ΗΑΕ “Operation 300bn” (βλ.2.1.1). Βάσει αυτής, το Εμιράτο θα επενδύσει 10 δισεκ. Ντίρχαμ (2,6 δισεκ. Ευρώ) σε **6 προγράμματα μετασχηματισμού**, προκειμένου να υπερδιπλασιαστεί το μέγεθος του μεταποιητικού τομέα του σε 172 δισεκ. Ντίρχαμ (45 δισεκ. Ευρώ) και να αυξηθούν οι εξαγωγές εκτός πετρελαίου κατά 143% (σε 47 δισεκ. Ευρώ), έως το 2031. Τα εν λόγω προγράμματα είναι τα εξής: α) κυκλικής οικονομίας, β) Industry 4.0 (για ανάπτυξη επιχειρήσεων μέσω υιοθέτησης νέων τεχνολογιών), γ) ανάδειξης ταλέντων, δ) ανάπτυξης εγχώριων αλυσίδων εφοδιασμού (για αύξηση αυτάρκειας και προώθησης εγχώριων προϊόντων), ε) βελτίωσης υποδομών και στ) διευκόλυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σύμφωνα με δημοσιευθέντα στοιχεία του SCAD, η συνολική οικονομία του Εμιράτου κατά το 2022 **μεγεθύνθηκε κατά 9,3%** σε σύγκριση με το 2021. Η οικονομία **εκτός πετρελαϊκού τομέα** αναπτύχθηκε κατά **8,4%**, ενώ ο **πετρελαϊκός τομέας** αυξήθηκε κατά **10,2%** σε ετήσια βάση. Το 2022, ο **πετρελαϊκός τομέας** συνέβαλε κατά **50%** στο ΑΕΠ του Abu Dhabi, το οποίο ανήλθε σε 1,1 τρις. Ντίρχαμ (\$300 δις.). Σημειώνεται ότι η οικονομία του Abu Dhabi επανήλθε στα **επίπεδα ΑΕΠ του 2016**, που ήταν και η υψηλότερη ιστορικά επίδοσή του.

Το 2022, η **μεταποίηση** συνέβαλε στο **8,2%** του ΑΕΠ του Abu Dhabi και παρουσίασε **αύξηση** σε ετήσια βάση κατά **9,7%**. Οι **κατασκευές** που αποτελούν τον 3^ο σημαντικότερο κλάδο της οικονομίας του Εμιράτου εμφάνισαν ετήσια άνοδο **κατά 7,6%**, αντιστοιχώντας στο **7,8% του ΑΕΠ** του Εμιράτου. Σημειώνεται ότι αναμένεται περαιτέρω ανάπτυξη του κατασκευαστικού κλάδου του Abu Dhabi λόγω των νέων έργων που έχουν προγραμματισθεί, όπως: Louvre Abu Dhabi Residences, νέα οικιστική κοινότητα στα Reem Hills, Reem Mall, Midfield Terminal, Rixos Marina Abu Dhabi, SeaWorld Abu Dhabi, Οικιστικές κατασκευές σε Yas Bay, Abu Dhabi Hindu Temple, Guggenheim Museum Abu Dhabi κ.ά.

Έπονται ο **χρηματοοικονομικός κλάδος**, με αύξηση κατά 7,4% (5,6% του ΑΕΠ), οι κλάδοι της δημόσιας διοίκησης και άμυνας, με ελαφρά αύξηση κατά 0,4% (5,5% του ΑΕΠ) και ο κλάδος χονδρικού και λιανικού εμπορίου με αύξηση 11,6% σε ετήσια βάση (5,3% του ΑΕΠ).

Με σαφώς μικρότερη συμβολή στο ΑΕΠ του Εμιράτου, αλλά **με μεγαλύτερο δυναμισμό** κινήθηκαν, σε ετήσια βάση, οι δραστηριότητες ανάπτυξης ακινήτων (+17,1%), οι δραστηριότητες υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών (+16,7%) και ο κλάδος διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών (+14,8%).

Σημειώνεται ότι σε σχέση με το **2016** που το ΑΕΠ του Εμιράτου βρέθηκε στο **υψηλότερο σημείο του**, κάποιοι κλάδοι της οικονομίας παρουσιάζουν ακόμα **σημαντική υστέρηση** το 2022, όπως οι κλάδοι μεταφορών και αποθήκευσης (-35%), αναψυχής και τεχνών (-31%), διαμονής και εστίασης (-19%), χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (-18%), ανάπτυξης ακινήτων (-12%), επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών υπηρεσιών (-12%). Αντιθέτως, σε **ιδιαίτερα θετική τροχιά**

κινήθηκαν οι δραστηριότητες υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών (+67%), η γεωργική παραγωγή (+49%), η εκπαίδευση (+43%), η παροχή ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και νερού και οι δραστηριότητες διαχείρισης απορριμμάτων (+35%).

Στον κλάδο του τουρισμού για το 2022, βάσει των στοιχείων του Τοπικού Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού (Department of Culture and Tourism), το Abu Dhabi υποδέχθηκε συνολικά **4,1 εκατ. επισκέπτες** σε ξενοδοχεία, που αντιπροσωπεύει ετήσια αύξηση στην **επισκεψιμότητα ύψους 24%**.

B) Dubai (Dubai)

Είναι το **2^ο σε έκταση** Εμιράτο (**5% της έκτασης** των ΗΑΕ), αλλά **1^ο σε πληθυσμό** (4,2 εκατ., 43% του συνόλου), ενώ η **πόλη** του Dubai είναι η **μεγαλύτερη** των ΗΑΕ. Μετά την ανακάλυψη κοιτασμάτων πετρελαίου τη δεκαετία του 1970, τις επόμενες δεκαετίες το Dubai γνώρισε **εκρηκτική ανάπτυξη** παρά τον περιορισμένο ορυκτό του πλούτου, καθώς υλοποίησε τον στόχο του για διαφοροποίηση της οικονομίας του, η οποία πλέον στηρίζεται κυρίως στον **τομέα των υπηρεσιών** (εμπόριο, τουρισμός, χρηματοοικονομική).

Ωστόσο, η αγορά του Εμιράτου επηρεάστηκε σημαντικά από τη **διεθνή οικονομική κρίση** στα τέλη του 2009, όταν παρουσιάστηκε αδυναμία ορισμένων κρατικών εταιρειών του Εμιράτου να αποπληρώσουν της ληξιπρόθεσμες οφειλές τους (Dubai World, Dubai Holding και θυγατρικές της) για την τακτοποίηση των οποίων, σε συνεργασία με τους πιστωτές τους, έγινε **αναδιάρθρωση του χρέους** τους (έτη 2010 και 2011).

Η **εξυγίανση** της οικονομίας του Dubai και των εταιρειών του, που ξεκίνησε το 2010, συνεχίστηκε κατά τα επόμενα έτη, χάρις στην επανεισροή επενδυτικών κεφαλαίων, σε συνδυασμό με την ολοένα και μεγαλύτερη αύξηση των εσόδων από τις παραγωγικές δραστηριότητες (τουρισμός, εμπόριο, κατασκευές κ.α.).

Σύμφωνα με την κατάταξη του “**Global Financial Centre Index 2022**”, το Dubai κατατάσσεται στην **22^η θέση** (17^η το 2021) των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών κέντρων (1^η Νέα Υόρκη). Το Εμιράτο Dubai αποτελεί **παγκόσμιο και περιφερειακό επενδυτικό και εμπορικό κόμβο**, αποτελώντας την πύλη σε αγορά μεγαλύτερη του 1 δισ. καταναλωτών, καθώς διαθέτει:

- **Στρατηγική θέση** ανάμεσα στην εγγύς Ανατολή και την Ευρώπη
- Ιδιαίτερα αναπτυγμένο και αποτελεσματικό σύστημα αποθήκευσης – διακίνησης – μεταφορών (**logistics**) με υπερσύγχρονες υποδομές και άρτιο εξοπλισμό
- Εξαιρετικές υπηρεσίες στα **2 μεγάλα λιμάνια** του Rashid και Jebel Ali
- **Αεροπορικές συνδέσεις** με άνω των 120 αεροπορικών εταιριών, που συνδέουν περισσότερες από 205 πόλεις παγκοσμίως
- Υπερσύγχρονο οδικό δίκτυο, μετρό και τραμ
- Σύγχρονο **τομέα υπηρεσιών**, οι οποίες παρέχονται από πολυτελή ξενοδοχεία, τράπεζες, δικηγορικά και λογιστικά γραφεία, διαφημιστικές εταιρείες, εταιρείες συμβούλων κλπ.
- Διοργάνωση των μεγαλύτερων περιφερειακών **Εμπορικών Εκθέσεων και Συνεδρίων** στη Μέση Ανατολή.

Βασική **προτεραιότητα** της Τοπικής Κυβέρνησης Dubai αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Εμιράτου ως **παγκόσμιου προορισμού για διαβίωση και για επιχειρηματικότητα**. Στο πλαίσιο αυτό, τον Ιούνιο 2022, ανακοινώθηκε το Πρόγραμμα “**Dubai Global**”, μια πρωτοβουλία για τη σύσταση 50 εμπορικών γραφείων αντιπροσωπείας του Dubai για την εξερεύνηση οικονομικών και εμπορικών ευκαιριών των εταιρειών που εδρεύουν στο Εμιράτο σε περισσότερες από 30 υποσχόμενες αγορές. Το δίκτυο των εμπορικών γραφείων θα λειτουργεί ως μέρος των Επιμελητηρίων του Εμιράτου (**Dubai Chambers**) και σε συνεργασία με αρκετούς κυβερνητικούς και ημικρατικούς φορείς του. Τα πρώτα 3 γραφεία συστάθηκαν εντός του 2022 με έδρα το Κάιρο, το Τελ Αβίβ και την Κωνσταντινούπολη.

Η Τοπική Κυβέρνηση του Εμιράτου έδειξε, εξάλλου, ιδιαίτερα γρήγορα αντανακλαστικά στις διαμορφούμενες συνθήκες στο διεθνές περιβάλλον, υιοθετώντας σειρά πολιτικών που διευκόλυναν την κυκλοφορία κεφαλαίων και ανθρώπων. Εξ αυτών, ξεχωρίζει η υιοθέτηση ενός νέου Νόμου τον Μάρτιο 2022, αναφορικά με τη **ρύθμιση του κλάδου των κρυπτοπεριουσιακών στοιχείων** (virtual assets – VA), η οποία οδήγησε σε μια σειρά σημαντικών ανταλλακτηρίων κρυπτονομισμάτων να λάβουν άδεια λειτουργίας από τη νεοσύστατη αρμόδια ρυθμιστική αρχή VARA. Η θεσμοποίηση του κλάδου επέτρεψε σε μεγάλες εταιρείες ανάπτυξης ακινήτων να αποδέχονται **κρυπτονομίσματα ως μέσο πληρωμής για την αγορά ακινήτων** στο Dubai.

Αναφορικά με τις **κατασκευές** στο Εμιράτο, όπου πραγματοποιείται ο μεγαλύτερος όγκος των κατασκευαστικών έργων των ΗΑΕ, ο κλάδος **«αναγεννήθηκε»** μέσα στο 2022, χάρις στις γεωπολιτικές και οικονομικές αναταραχές, που ευνοούν παραδοσιακά το Dubai, καθώς αυτό θεωρείται **ασφαλές καταφύγιο** για την αποθησαύριση πλούτου. Ενδεικτικά αναφέρονται τα έργα που θα ολοκληρωθούν την προσεχή πενταετία: κατοικίες σε Al Quoz Creative Zone, επέκταση του Mohamed Bin Rashid Solar Park, Dubai Urban Tech District, κατοικίες σε Dubai Islands, Uptown Tower, τουριστικά έργα στην περιοχή της Hatta, District 2020 (πρώην Expo2020 Dubai site), ξενοδοχείο Ciel Tower Dubai Marina, επέκταση της Dubai CommerCity.

Όσον αφορά στον **τουρισμό** του Εμιράτου, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν από το Τοπικό Υπουργείο Οικονομίας και Τουρισμού του (Department Economy and Tourism - DET), το Dubai προσέλκυσε **14,36 εκατ. διεθνείς επισκέπτες** κατά το 2022, παρουσιάζοντας ετήσια **αύξηση ύψους 97%** (7,28 εκατ. επισκέπτες το 2021), αλλά **υπολειπόμενο ακόμα στα προ-πανδημίας μεγέθη** (τα οποία έφτασε στο 86%, 16,73 εκατ. το 2019). Στην εν λόγω μεγέθυνση, καθοριστικός παράγοντας ήταν εκτός της χαλάρωσης των περιοριστικών μέτρων για την πανδημία του κορωνοϊού, η φιλοξενία της **Expo2020 Dubai** (βλ.2.1.1.Γ2), καθώς και η διοργάνωση του **Παγκόσμιου Κυπέλλου FIFA στο Κατάρ** (20.11-18.12.2022).

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Dubai Statistics Centre για το **9μηνο** του 2022, το **ΑΕΠ** του Dubai **αυξήθηκε κατά 4,6%**, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2021. Σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας του Εμιράτου είναι ο κλάδος του **χονδρικού και λιανικού εμπορίου** (27% του ΑΕΠ), οι χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες (10%), οι μεταφορές και αποθήκευση (10%), η μεταποίηση (8,5%), και, αναμφισβήτητα, ο **τουρισμός**. Γενικά, η οικονομία του Dubai, σε όρους ΑΕΠ αντιστοιχεί στο **40% του ΑΕΠ του Abu Dhabi ή στο 75% του ΑΕΠ**, εάν δεν ληφθεί υπόψη ο πετρελαϊκός τομέας.

Γ) Sharjah (Σάρτζα)

Αποτελεί το **3ο μεγαλύτερο Εμιράτο** στα ΗΑΕ με έκταση 2.590 km², καταλαμβάνοντας το **3,3% της συνολικής έκτασης** των ΗΑΕ (χωρίς να υπολογίζονται τα νησιά). Ο πληθυσμός ανέρχεται σε **1,8 εκατ. κατοίκους**, βάσει της τελευταίας απογραφής του Εμιράτου (2022). Μόλις 11% του πληθυσμού είναι Εμιρατινοί πολίτες. Λόγω της μεγάλης ανάπτυξης των τελευταίων δεκαετιών, η Sharjah σχηματίζει πλέον με το Dubai μια **ενιαία «μητροπολιτική περιοχή»**, την οποία επιλέγουν ως τόπο κατοικίας πολλοί εργαζόμενοι στο Dubai, λόγω του σημαντικά χαμηλότερου κόστους στέγασης.

Το 2022, το **ΑΕΠ** της Sharjah ανήλθε σε 137 δισεκ. Ντίρχαμ (\$37,3 δις.), αυξημένο κατά 5,2% σε σχέση με το 2021. Κυριότεροι κλάδοι της τοπικής οικονομίας είναι το **χονδρικό και λιανικό εμπόριο**, που συνέβαλε περίπου **στο 24% του ΑΕΠ** του Εμιράτου και η **μεταποίηση (17%)**. Οι υπηρεσίες διαχείρισης ακινήτων και ο κλάδος των κατασκευών συνέβαλαν στο ΑΕΠ του Εμιράτου για το 2022 κατά 10% και 9% αντίστοιχα.

Η Sharjah διαθέτει **1** ταχέως αναπτυσσόμενο διεθνές **αεροδρόμιο**, **3 λιμάνια** σε στρατηγικές θέσεις στον Αραβικό Κόλπο και στον Κόλπο του Ομάν, καθώς και **2 Ελεύθερες Ζώνες**. Επίσης, στο Εμιράτο βρίσκεται και το **Expo Centre Sharjah**, ένας από τους πιο δημοφιλείς εμπορικούς εκθεσιακούς χώρους, που φιλοξενεί διάφορες εκδηλώσεις B2B και B2C.

Το Εμιράτο υποστηρίζει μια **κουλτούρα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας**, στεγάζοντας σχεδόν **50.000 μΜΕ επιχειρήσεις** που εστιάζουν στη μεταποίηση, τα ακίνητα, το φυσικό αέριο, τον τουρισμό, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τα logistics και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Η προώθηση του **πολιτισμού** αποτελεί, τέλος, **βασική προτεραιότητα** του Τοπικού Ηγεμόνα, γεγονός που αποτυπώνεται στο ότι το Εμιράτο διαθέτει πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα, μουσεία ενώ διοργανώνει και πολλά πολιτιστικά φεστιβάλ. Σημειωτέον ότι το 1998 η UNESCO ονόμασε το Εμιράτο «**Πολιτιστική Πρωτεύουσα του Αραβικού Κόσμου**».

Δ) Ras Al Khaimah (Ρας Αλ Χέιμα)

Υπήρξε κατά το 13^ο και 14^ο αιώνα εμπορικό κέντρο με την ονομασία **Julphar**. Είναι το **4^ο μεγαλύτερο** σε έκταση Εμιράτο (**3% της έκτασης των ΗΑΕ**) και έχει πληθυσμό περίπου **400.000 κατοίκους**. Το ΑΕΠ του Εμιράτου ανήλθε το 2021 στα 36,2 δισεκ. Ντίρχαμ (**10 δισ. \$**), ενώ εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 6,3% το 2022. Η μεταποίηση συμβάλλει περίπου στο 30% του ΑΕΠ, ακολουθούμενη από τον κλάδο χονδρικού και λιανικού εμπορίου (15%) και τον κλάδο ανάπτυξης ακινήτων (7%).

Η Ras Al Khaimah ακολουθεί μια **ισχυρή πολιτική οικονομικής διαφοροποίησης** και έχει γνωρίσει **σημαντική ανάπτυξη** τα τελευταία χρόνια. Η δημιουργία 2 **Ελευθέρων Ζωνών** και βιομηχανικών περιοχών προσέλκυσε μια ποικιλία **ξένων επενδύσεων** - από μΜΕ έως πολυεθνικές. Παράλληλα, ο **τουριστικός κλάδος** του Εμιράτου συνεχίζει να είναι ένας από τους **ταχύτερα αναπτυσσόμενους** στην περιοχή, με σύνθετες τουριστικές υποδομές, με χαρακτηριστικό παράδειγμα ένα τουριστικό θέρετρο με τεχνολογικό πάρκο αξίας \$1 δισ., που συνδυάζει την πολυτελή διαμονή δίπλα στη θάλασσα με το εν λόγω πάρκο.

Σημαντική είναι η προοπτική περαιτέρω ανάπτυξης της γεωργίας, καθώς ήδη **πάνω από 15% της γης** του Εμιράτου **καλλιεργείται**, συμβάλλοντας κατά 5% ετησίως στο ΑΕΠ του Εμιράτου. Αρκετές εταιρείες εμπλέκονται στην παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, στην κτηνοτροφία και στην εκτροφή πουλερικών.

Τα **ορυχεία** συμπεριλαμβάνονται στις πλέον σημαντικές δραστηριότητες του Εμιράτου, το οποίο επιπρόσθετα, διαθέτει **2 λατομεία και 4 τσιμεντοβιομηχανίες**, εργοστάσια παραγωγής πλακιδίων και κεραμικών, επιτραπέζιων ειδών από γυαλί και φαρμακευτικών προϊόντων.

Ε) Fujairah (Φουτζέιρα)

Το Εμιράτο έχει περίπου **300.000 πληθυσμό** και βρίσκεται στον Κόλπο του Ομάν. Το ΑΕΠ ανήλθε στα 22 δισεκ. Ντίρχαμ (**\$5,9 δισ.**) το 2021. Οι κλάδοι **χονδρικού και λιανικού εμπορίου (20%)**, μεταποίησης (12,5%), μεταφορών και αποθήκευσης (9,5%) και κατασκευών (9,5%) είναι οι σπουδαιότεροι της οικονομίας του Εμιράτου.

Απολαμβάνει στρατηγικής θέσης, καθώς το λιμάνι της Fujairah είναι η **μόνη πρόσβαση** των ΗΑΕ στον **Ινδικό Ωκεανό**. Το 1985, το λιμάνι της εκβαθύνθηκε και επεκτάθηκε προκειμένου να προσελκύσει νέες ναυτιλιακές εταιρείες και νέες δραστηριότητες. Το λιμάνι της παρέχει πρόσβαση στα ΗΑΕ, αποφεύγοντας τα στενά του Hormuz και είναι μεταξύ των 3 λιμένων παγκοσμίως **στην αποθήκευση καυσίμων και στον ανεφοδιασμό πλοίων**.

Το 2015, η Τοπική Κυβέρνηση εκπόνησε το “**Fujairah Plan 2040**”, το οποίο προβλέπει την **ανάπτυξη** του **λιμανιού** με την προσθήκη νέων τερματικών σταθμών για πετρέλαιο, ναυτιλιακές υπηρεσίες, ξηρό χύδην φορτίο και εμπορευματοκιβώτια, μαζί με την **επέκταση του αεροδρομίου** και τη **μετεγκατάσταση του τερματικού σταθμού για τα φορτία**. Τον Ιούνιο 2021, ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα επέκτασης υποδομών λιμένος Fujairah, συνολικού προϋπολογισμού 1 δισ. Ντίρχαμ (\$272,5 εκατ.). Σημειώνεται ότι το λιμενικό

συγκρότημα Fujairah ανήκει εξ ολοκλήρου στον Οργανισμό διαχείρισης λιμένων Abu Dhabi, **Abu Dhabi Ports**.

Άλλες σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες του Εμιράτου είναι η **γεωργία** και η **αλιεία**, ο **τουρισμός** και η **εξόρυξη και σύνθλιψη λίθων** για να χρησιμοποιηθούν ως δομικά υλικά στον κατασκευαστικό τομέα.

ΣΤ) Ajman (Ατζμάν)

Το Εμιράτο είναι το **μικρότερο σε έκταση**, αλλά **4^ο σε πληθυσμό** (περίπου **565.000 κάτοικοι**). Βρίσκεται στα βόρεια της Sharjah και ουσιαστικά βρίσκεται στις παρυφές της «μητροπολιτικής περιοχής», η οποία περιλαμβάνει τα Εμιράτα Dubai και Sharjah.

Το Ajman γνώρισε σημαντική ανάπτυξη μέσω του **εμπορικού λιμένος του**, της λειτουργίας **Ελεύθερης Ζώνης**, αλλά και της απόφασης της Τοπικής Κυβέρνησης να επιτρέψει πρώτη την **κατοχή γης από αλλοδαπούς**, ήδη από το 2004. Το **ΑΕΠ** ανήλθε στα 29 δισεκ. Ντίρχαμ (**\$8 δισ.**) το 2021. Ο κλάδος **κατασκευών και διαχείρισης ακινήτων** συμβάλλει περίπου στο **1/3** του τοπικού **ΑΕΠ**, ακολουθούμενος από τους κλάδους της **μεταποίησης (19%)** και του **εμπορίου (19%)**. Το Εμιράτο διαθέτει **ανεπτυγμένη μεταποιητική δραστηριότητα**, με αρκετά εργοστάσια να παράγουν μια σειρά από αγαθά, όπως προϊόντα μετάλλου, τρόφιμα, (μη αλκοολούχα) ποτά, καπνό, υφάσματα, δερμάτινα είδη και προϊόντα χαρτιού.

Οι φιλοδοξίες της Τοπικής Κυβέρνησης αποτυπώνονται στην απόφασή της το 2001 να κατασκευάσει **διεθνές αεροδρόμιο** στο Ajman, παρότι το αεροδρόμιο της Sharjah και του Dubai είναι μόλις δεκάδες χιλιόμετρα μακριά. Η κατασκευή του έχει λάβει συνεχόμενες **αναβολές**.

Ζ) Umm Al Quwain (Ουμ Αλ Κουέιν)

Το Εμιράτο είναι το **2^ο μικρότερο σε έκταση (1% των ΗΑΕ)** και το **μικρότερο σε πληθυσμό** (περίπου **70.000 κάτοικοι**). Η **αλιεία** και η **γεωργία** αποτελούν σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομίας, με μεγάλη ποικιλία καλλιεργούμενων προϊόντων. Διαθέτει, επίσης, μεγάλο **εκτροφείο πουλερικών**.

Επιπλέον, διαθέτει **εργοστάσιο τσιμέντου** και βιομηχανικές μονάδες που παράγουν **σωλήνες και χαρτικά**. Στον **τουριστικό κλάδο**, υπάρχει μια σχετική ανάπτυξη, βασιζόμενη στα αρχαιολογικά μνημεία και την ακτογραμμή, όπου αναπτύσσονται τουριστικές εκμεταλλεύσεις. Τέλος, και στο Umm Al Quwain λειτουργεί, όπως σε όλα τα Εμιράτα, **Ελεύθερη Ζώνη**.

2.3 Προβλέψεις για την Οικονομία των ΗΑΕ για το 2023

Στην εαρινή Έκθεσή του για την παγκόσμια οικονομία (**World Economic Outlook**), το ΔΝΤ **αναθεώρησε επί τα βελτίω** την πρόβλεψη σχετικά με τον ρυθμό μεγέθυνσης του εμιρατινού ΑΕΠ το 2023, σε **3,5%**. Σημειώνεται ότι η **CBUAE** προβλέπει ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ για το 2023 στο **3,9%**, ενώ εκτός του κλάδου υδρογονανθράκων ο εκτιμώμενος ρυθμός είναι 4,2%.

Οι θετικές προβλέψεις για το 2023 βασίζονται στις **σχετικά υψηλές τιμές πετρελαίου**, που θα σωρεύσουν σημαντικά έσοδα, κυρίως στο Abu Dhabi, αλλά και στη **βελτίωση του οικονομικού κλίματος στο Εμιράτο Dubai**, όπου παρατηρείται ενίσχυση των εμπορικών ροών, αύξηση ενδιαφέροντος και τιμών στα ακίνητα, υψηλή τουριστική κίνηση και βελτιωμένες επιχειρηματικές προσδοκίες.

2.4 Οικονομικές Σχέσεις ΗΑΕ

2.4.1 ΗΑΕ – ΠΟΕ

Τα ΗΑΕ είναι μέλος του ΠΟΕ από τον Απρίλιο 1996 και μέλος της GATT από τον Μάρτιο 1994, αλλά δεν έχουν υπογράψει την Συμφωνία για τις Δημόσιες Συμβάσεις (Agreement on Government Procurement - GPA), γεγονός που καθιστά απαγορευτική τη συμμετοχή ελληνικών εταιρειών σε δημόσιους διαγωνισμούς στα ΗΑΕ, χωρίς νομική παρουσία στη χώρα.

2.4.2 ΗΑΕ – Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι διπλωματικές σχέσεις ΗΑΕ - ΕΕ εγκαινιάστηκαν όταν η ΕΕ άνοιξε αντιπροσωπεία στο Abu Dhabi για 1^η φορά το Νοέμβριο 2013. Πριν το 2013, οι σχέσεις με την ΕΕ διέπονταν από τη Συμφωνία Συνεργασίας ΕΕ-Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου – ΣΣΚ (EU-GCC Cooperation Agreement), η οποία υπεγράφη το 1988. Επί του παρόντος, τα ΗΑΕ φιλοξενούν τις Πρεσβείες 26 κ-μ της ΕΕ. Η συνεργασία ΕΕ-ΗΑΕ αναπτύσσεται σε διάφορους κλάδους, όπως το εμπόριο, η αντι-τρομοκρατία, η πειρατεία, η ενέργεια-περιβάλλον-κλιματική αλλαγή και η διαφοροποίηση της οικονομίας.

Ειδικότερα, στον κλάδο της ενέργειας και στην κλιματική αλλαγή, οι διμερείς δράσεις τα τελευταία χρόνια έχουν ενταθεί, εστιάζοντας στη χρήση των ΑΠΕ, κυρίως υδρογόνου και σε ένα βιώσιμο μέλλον με μειωμένη χρήση πετρελαίου, ενώ αναμένεται να κλιμακωθούν με τη φιλοξενία της COP28 από τα ΗΑΕ, τον Νοέμβριο 2023.

Αναφορικά με τη διμερή εμπορική συνεργασία ΕΕ-ΗΑΕ, στο πλαίσιο της Συμφωνίας Συνεργασίας ΕΕ-ΣΣΚ, οι 2 πλευρές εκκίνησαν διαπραγματεύσεις για σύναψη Συμφωνίας Ελευθέρου Εμπορίου (Free Trade Agreement-FTA) το 1990. Οι διαπραγματεύσεις αναστάλησαν το 2008, λόγω μη ύπαρξης προόδου σε αυτές, αφού παρουσιάστηκαν διαφωνίες εντός των κόλπων του ΣΣΚ, αλλά και κατηγορίες από πλευράς ΣΣΚ για προστατευτικές θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον κλάδο των πετροχημικών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΕΕ παρότι δεν συμμετείχε με δικό της περίπτερο στην Παγκόσμια Έκθεση Expo2020 Dubai, διοργάνωσε πολλές δράσεις, είτε σε συνεργασία με τα εθνικά περίπτερα των κ-μ της, είτε μόνο με την Αντιπροσωπεία της στα ΗΑΕ, με κυριότερη την EU Honour Day, τον Οκτώβριο 2021.

Με απόφαση του Συμβουλίου ECOFIN, τα ΗΑΕ είχαν τεθεί στον κατάλογο των μη συνεργαζομένων χωρών (μαύρη λίστα) από τον Δεκέμβριο 2017, ενώ τον Ιανουάριο 2018, μετά από ενέργειες συμμόρφωσης σε συνεργασία με τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς, είχαν τεθεί, προσωρινά, στον κατάλογο χωρών υπό παρακολούθηση (γκρίζα λίστα). ΗΑΕ συμπεριελήφθησαν εκ νέου στον κατάλογο φορολογικών παραδείσων (μη συνεργαζόμενων φορολογικών αρχών), που ανακοινώθηκαν στις 12 Μαρτίου 2019, υπό το σκεπτικό ότι δεν τήρησαν τις δεσμεύσεις τους για την βελτίωση της φορολογικής δικαιοδοσίας. Τον Οκτώβριο 2019, τα ΗΑΕ ετέθησαν ξανά εκτός «μαύρης λίστας», κατόπιν ενεργειών για την εφαρμογή διεθνών προτύπων καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, αποφυγής διπλής φορολόγησης και ανταλλαγής πληροφοριών για φορολογικούς σκοπούς. Στα τέλη του 2022, η ΕΕ αποφάσισε εκ νέου τη συμπερίληψή των ΗΑΕ στη «μαύρη λίστα», ακολουθώντας την αξιολόγηση του Μαρτίου 2022 από την FATF.

Αναφορικά με τις εμπορικές σχέσεις ΕΕ-ΗΑΕ, η ΕΕ27 αποτελεί πλέον τον 3^ο κυριότερο εμπορικό εταίρο των ΗΑΕ για το 2022, μετά την Κίνα και την Ινδία, έναντι της 1^{ης} θέσης της, μερικά χρόνια πριν. Κατά το 2022 ο συνολικός όγκος εμπορίου ΕΕ-ΗΑΕ ανήλθε σε 49,8 δισ. Ευρώ, με πλεόνασμα υπέρ της ΕΕ, τάξεως 21,6 δισ. Ευρώ.

Το 2021, το ισοζύγιο υπηρεσιών ήταν επίσης πλεονασματικό υπέρ της ΕΕ, κατά 4 δισ. Ευρώ.

Τα ΗΑΕ αποτελούν τον **μεγαλύτερο επενδυτικό εταίρο της ΕΕ στο ΣΣΚ** και τον 2^ο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο στην περιοχή. Η περιοχή του **ΣΣΚ** αποτελεί την **6^η μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά** της ΕΕ. Οι εξαγωγές της ΕΕ προς τα ΗΑΕ επικεντρώθηκαν σε βιομηχανικά προϊόντα, όπως μηχανολογικό εξοπλισμό, χημικά προϊόντα, πολύτιμους λίθους και πολύτιμα μέταλλα, εξοπλισμό μεταφορών και τρόφιμα.

Πίνακας 13: Εμπόριο Αγαθών ΕΕ-ΗΑΕ, 2018-2022, σε δισ. Ευρώ

Ποσά σε δισ. Ευρώ	2022	2021	2020	2019	2018
Εξαγωγές ΕΕ προς ΗΑΕ	35,7	29,8	25,9	29,9	29,3
Εισαγωγές ΕΕ από ΗΑΕ	14,1	9,4	8,6	7,2	8,9
Εισαγωγές ΗΑΕ από Κόσμο	404,6	246,3	235,6	259	207,4
Μερίδιο εμμερισμένων εισαγωγών από ΕΕ σε σύνολο εισαγωγών ΗΑΕ	8,8%	12%	11%	11,5%	14,1%
Εμπορικό Ισοζύγιο ΕΕ- ΗΑΕ	21,6	20,4	17,3	22,6	20,5
Όγκος Εμπορίου	49,8	39,2	34,5	37,1	38,2

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, , Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 14: Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ – ΗΑΕ, 2016-2020, σε δισ. Ευρώ

Ποσά σε δισ. Ευρώ	2021	2020	2019	2018	2017
Πληρωμές ΗΑΕ	15	11,7	13,9	12,4	12,3
Εισπράξεις ΗΑΕ	11	9	11,9	11,8	11,1
Ισοζύγιο Υπηρεσιών	4	2,7	2	0,6	1,2

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, , Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

2.4.3 Συμμετοχή των ΗΑΕ σε Περιφερειακές Οικονομικές / Τελωνειακές Ενώσεις

Τα ΗΑΕ είναι μέλος του **Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου - ΣΣΚ** (Gulf Cooperation Council – GCC), που αποτελείται από τα αραβικά κράτη του Περσικού Κόλπου: Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία και ΗΑΕ. Το Συμβούλιο Συνεργασίας επιδιώκει τη **σύσφιξη των μελών** του σε θέματα οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας, εκπαίδευσης, πολιτισμού, υγείας, τουρισμού κλπ. Η **Γενική Γραμματεία** του Συμβουλίου εδρεύει στο **Ριάντ** της Σαουδικής Αραβίας, ενώ κάθε χώρα ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου εκ περιτροπής ανά έτος.

Την 1η Ιανουαρίου 2003, οι χώρες-μέλη του ΣΣΚ πέτυχαν ένα σημαντικό βήμα με τη δημιουργία της **Τελωνειακής Ένωσης**, στην οποία επιβλήθηκε **κοινό εξωτερικό δασμολόγιο, ύψους 5%,** σε όλες τις ξένες εισαγωγές και, θεωρητικά, **κατάργηση κάθε δασμολογικού και μη δασμολογικού εμποδίου** για το εμπόριο εντός του ΣΣΚ. Στην πράξη, δεν έχει επέλθει πλήρης εφαρμογή, καθώς παραμένουν διαφοροποιήσεις μεταξύ χωρών-μελών σε θέματα (φυτο)υγειονομικών πιστοποιητικών κ.ά..

Την 1^η Ιανουαρίου 2008 εγκαινιάστηκε η **Κοινή Αγορά** με σχέδια για την υλοποίηση μιας πλήρως ολοκληρωμένης Ενιαίας Αγοράς, η οποία θα διευκόλυνε τη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και ανθρώπων. Ωστόσο, η εφαρμογή Ενιαίας Αγοράς καθυστέρησε μετά την οικονομική κρίση του 2009 και ορισμένα σημαντικά εμπόδια ακόμα παραμένουν.

Λόγω του διαφαινόμενου αδιεξόδου σε επίπεδο ΣΣΚ, αλλά και εθνικών στρατηγικών προτεραιοτήτων, τα ΗΑΕ κινούνται **επιθετικά στο πεδίο της οικονομικής διπλωματίας**, μετά την πανδημία, επιδιώκοντας διαπραγματεύσεις για διμερείς εμπορικές συμφωνίες με πληθώρα κρατών. Φιλοδοξία ΗΑΕ είναι να καταστούν εμπορικός κόμβος για όλο τον κόσμο, έχοντας κατά νου την αναλογία Κίνας-Χόνγκ Κονγκ και Ινδίας-ΗΑΕ. Η στρατηγική έχει αποδώσει άμεσα οφέλη.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην υπογραφή Συμφωνιών Ολοκληρωμένης Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης (**Comprehensive Economic Partnership Agreement – CEPA**) με **Ινδία, Ισραήλ και Ινδονησία**, εντός του 2022, στο πλαίσιο μιας σειράς πρωτοβουλιών αναπτυξιακού και οικονομικού χαρακτήρα “**Projects of the 50**” (βλ.2.1), στοχεύοντας να καταστήσουν τα ΗΑΕ παγκόσμιο επιχειρηματικό κόμβο. Επίσης, τον Ιούλιο 2022, τα ΗΑΕ υπέγραψαν κοινή δήλωση στο Ναϊρόμπι για έναρξη διαπραγματεύσεων για υπογραφή CEPA με την **Κένυα**, τη μεγαλύτερη οικονομία στην Ανατολική Αφρική, η οποία θα αποτελεί την πρώτη διμερή εμπορική συμφωνία των ΗΑΕ με αφρικανική χώρα. Σημειωτέον ότι το 2023, τα ΗΑΕ έχουν ήδη υπογράψει αντίστοιχες CEPA με **Τουρκία, Γεωργία και Καμπότζη**. Η υπογραφή των CEPA συνεπάγεται την εξάλειψη ή τη μείωση των τελωνειακών δασμών, την άρση των εμπορικών φραγμών, τη διευκόλυνση των επενδύσεων και γενικότερα την αύξηση του όγκου του διμερούς εμπορίου και τη σύσφιξη των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των επιχειρηματικών κοινοτήτων των ΗΑΕ με την εκάστοτε χώρα.

2.4.4 Συμμετοχή των ΗΑΕ σε Διεθνή Φόρα και Ομάδες Χωρών

Τα ΗΑΕ είναι μέλη στους εξής Διεθνείς Οργανισμούς:

- [Arab Bank for Economic Development in Africa](#) (ABEDA)
- [Arab Fund for Economic and Social Development](#) (AFESD)
- [Arab Monetary Fund](#) (AMF)
- [Cooperation Council for the Arab States of the Gulf](#) (GCC)
- [Food and Agriculture Organization](#) (FAO)
- [Group of 77](#) (G77)
- [International Atomic Energy Agency](#) (IAEA)
- [International Bank for Reconstruction and Development](#) (IBRD)
- [International Chamber of Commerce](#) (ICC)
- [International Civil Aviation Organization](#) (ICAO)
- [International Criminal Court](#) (ICt) (signatory)
- [International Criminal Police Organization](#) (Interpol)
- [International Development Association](#) (IDA)
- [International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies](#) (IFRC)
- [International Finance Corporation](#) (IFC)
- [International Fund for Agricultural Development](#) (IFAD)
- [International Hydrographic Organization](#) (IHO)
- [International Labour Organization](#) (ILO)
- [International Maritime Organization](#) (IMO)
- [International Mobile Satellite Organization](#) (IMSO)
- [International Monetary Fund](#) (IMF)
- [International Olympic Committee](#) (IOC)
- [International Red Cross and Red Crescent Movement](#) (ICRM)
- [International Telecommunication Union](#) (ITU)
- [International Telecommunications Satellite Organization](#) (ITSO)
- [Inter-Parliamentary Union](#) (IPU)
- [Islamic Development Bank](#) (IDB)
- [League of Arab States](#) (LAS)
- [Multilateral Investment Guarantee Agency](#) (MIGA)
- [Nonaligned Movement](#) (NAM)
- [Organisation of Islamic Cooperation](#) (OIC)
- [Organization for the Prohibition of Chemical Weapons](#) (OPCW)
- [Organization of Arab Petroleum Exporting Countries](#) (OAPEC)
- [Organization of Petroleum Exporting Countries](#) (OPEC)
- [United Nations](#) (UN)
- [United Nations Conference on Trade and Development](#) (UNCTAD)
- [United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization](#) (UNESCO)
- [United Nations Industrial Development Organization](#) (UNIDO)

- [Universal Postal Union](#) (UPU)
- [World Customs Organization](#) (WCO)
- [World Federation of Trade Unions](#) (WFTU)
- [World Health Organization](#) (WHO)
- [World Intellectual Property Organization](#) (WIPO)
- [World Meteorological Organization](#) (WMO)
- [World Trade Organization](#) (WTO)
- [International Organization for Standardization](#) (ISO)

2.5 World Expo2020 Dubai

Η διοργάνωση της Παγκόσμιας Εκθέσεως Expo2020 Dubai αποτέλεσε εθνικό εγχείρημα για τα ΗΑΕ και σχεδιάστηκε ώστε τα οφέλη να έχουν **μακροπρόθεσμο πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα** για την εμπεριστατημένη οικονομία. Η Έκθεση είχε αρχικά προγραμματισθεί για το διάστημα 20/10/2020-10/4/2021, ωστόσο λόγω της πανδημίας κορωνοϊού, αποφασίστηκε η **αναβολή** της για 1 έτος, με νέες ημερομηνίες 1/10/2021-31/3/2022.

Η Expo2020 Dubai ήταν η **1^η Expo** που διοργανώθηκε στη **Μέση Ανατολή**, με τη συμμετοχή **192 χωρών και Διεθνών Οργανισμών**. Κατά την **6μηνη** διάρκειά της, προσέλκυσε **24 εκατ. επισκέπτες** (145.000 επισκέπτες/ημέρα). Το κεντρικό θέμα της Έκθεσης ήταν "**Connecting Minds, Creating the Future**", με θεματικές ενότητες: **«Sustainability, Mobility, Opportunity»**.

Η Expo2020 Dubai φιλοδόξησε να αποτελέσει μια **παγκόσμια πλατφόρμα** για επενδύσεις, συμφωνίες και διεθνείς συνεργασίες. Εντός της Έκθεσης, πραγματοποιήθηκαν χιλιάδες εκδηλώσεις και συναντήσεις επιχειρηματικού ενδιαφέροντος. Κέντρο δραστηριοτήτων και σημείο σύγκλισης των 3 ανωτέρω θεματικών τομέων ήταν το **εμβληματικό κτίριο Al Wasl**, ένας θόλος ύψους 67,5m και διαμέτρου 130m, με υπερσύγχρονες οπτικοακουστικές δυνατότητες.

Σύμφωνα με σχεδιασμό, μετά τη λήξη της Expo2020, η περιοχή μετατράπηκε σε επιχειρηματική και οικιστική ζώνη, υπό την επωνυμία **“District 2020”**, οποία περιλαμβάνει το υπάρχον στους χώρους της Expo Εκθεσιακό Κέντρο, Dubai Exhibition Centre (DEC). Για την προσέλκυση εταιρειών στην District 2020, προβλέπεται η ανάπτυξη επιχειρηματικού οικοσυστήματος καινοτομίας **“Scale2Dubai”**, με την παροχή διαφόρων κινήτρων. Επίσης, το Νοέμβριο του 2023, η περιοχή θα φιλοξενήσει την COP28.

Ελληνική Συμμετοχή σε Expo2020 Dubai

Η **Ελλάδα υποστήριξε** την υποψηφιότητα του Dubai να φιλοξενήσει την Expo 2020, ενώ ήταν η **1^η χώρα** που **επιβεβαίωσε τη συμμετοχή** της, τον Οκτώβριο 2016. Αρμόδιος φορέας για την οργάνωση και υλοποίηση της επίσημης ελληνικής συμμετοχής ήταν η **Enterprise Greece – EG**. **Γενικός Επίτροπος** της Ελληνικής Συμμετοχής ορίστηκε ο Γενικός Γραμματέας Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Εξωστρέφειας του Υπουργείου Εξωτερικών και Πρόεδρος της EG, κ. **Ιωάννης Σμυρλής**.

Το ελληνικό περίπτερο υποδέχθηκε περίπου **840.000 επισκέπτες**, μεταξύ των οποίων υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι των ΗΑΕ, στελέχη της Ελληνικής Κυβέρνησης και υψηλόβαθμοι εκπρόσωποι άλλων χωρών. Βρισκόταν σε **ιδιαίτερα προνομιακή θέση**, έναντι περιπτέρου ΗΑΕ, σε τομέα βιωσιμότητας, πλησίον του κεντρικού αρχιτεκτονικού στοιχείου της Εκθέσης, Al Wasl.

Το κεντρικό μήνυμα της ελληνικής συμμετοχής ήταν: «Η σύγχρονη Ελλάδα δείχνει το δρόμο προς την καινοτομία, δείχνει το δρόμο προς το μέλλον», **“Greece paves the Way”**, με εστίαση σε **8 πυλώνες** της ελληνικής οικονομίας: **1. Ενέργεια, 2. Ναυτιλία & Εφοδιαστική Αλυσίδα, 3. Βιομηχανία, 4. Τεχνολογία 5. Ανθρώπινο Δυναμικό 6. Αγροδιατροφικός Τομέας, 7. Επιστήμες Υγείας και 8. Τουρισμός και Πολιτισμός.**

Στο πλαίσιο της ελληνικής συμμετοχής στην Expo2020, την περίοδο 01.10.2021-31.03.2022, πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες δράσεις προβολής της χώρας μας. Τον Οκτώβριο 2021, πραγματοποιήθηκε η 1^η ελληνική εκδήλωση **πολιτιστικού χαρακτήρα** στο πλαίσιο της Έκθεσης, με θέμα **τοπικούς χορούς και τραγούδια** από την **Κέρκυρα**. Επίσης, τον Φεβρουάριο 2022, πραγματοποιήθηκε πολιτιστική εκδήλωση για την προβολή της Δήλου.

Επίσης, τον Νοέμβριο 2021, υπεγράφη **Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ του Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων – ΟΑΕΠ** και του εμιρατινού ομολόγου του **Etihad Credit Insurance**, σε ελληνικό περίπτερο της Expo2020.

Επιπροσθέτως, κατά τη διάρκεια των 2 τελευταίων μηνών της Expo, πραγματοποιήθηκαν **2 Επιχειρηματικές Αποστολές** υπό την οργανωτική μέριμνα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, καθώς και **εκδηλώσεις Περιφερειών** (Αττικής, Δυτικής Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Ιονίων Νήσων) για την προβολή του τουριστικού και επενδυτικού τους προϊόντος. Εκδήλωση προβολής του έργου του, πραγματοποίησε επίσης το Εθνικό Κέντρο Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας – **ΕΚΟΜΕ**.

Τέλος, σημειώνεται ότι για τον εορτασμό της **Εθνικής Επετείου της 25^{ης} Μαρτίου**, πραγματοποιήθηκε στον θόλο Al Wasl εορταστική εκδήλωση υπό την παρουσία του Αντιπροέδρου της Ελληνικής Κυβέρνησης και πλήθους εμιρατινών αξιωματούχων. Ακολούθησε συναυλία από τη λαϊκή ορχήστρα Μίκης Θεοδωράκης.

3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΗΑΕ

3.1 Διμερές Εμπόριο Ελλάδας – ΗΑΕ

3.1.1 Εμπόριο Αγαθών Ελλάδας – ΗΑΕ

Σύμφωνα με τα προσωρινά στατιστικά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., το 2022, οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών προς τα ΗΑΕ σημείωσαν **πτώση κατά -3,5%**, ανερχόμενες στα **353 εκατ. Ευρώ**. Οι ελληνικές εισαγωγές αγαθών σημείωσαν, επίσης, **μείωση κατά -18%** ανερχόμενες σε **128,5 εκατ. Ευρώ**. Η αξία του διμερούς εμπορίου αγαθών μειώθηκε κατά **-7,8% στα 481,5 εκατ. Ευρώ**, ενώ το **πλεόνασμα** στο διμερές εμπόριο αγαθών διευρύνθηκε εις όφελος της Ελλάδας στα **224 εκατ. Ευρώ**.

Ο παρακάτω Πίνακας αποτυπώνει συνοπτικά τα ανωτέρω:

Πίνακας 15: Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδας – ΗΑΕ, 2018-2022, Αξία σε Ευρώ

Ποσό σε €	2018	2019	2020	2021	2022	Μεταβολή 2022-2021 (%)
Εξαγωγές	320.645.993	253.381.779	237.207.291	365.644.068	353.026.634	-3,5%
Εισαγωγές	101.655.948	60.998.039	64.139.997	156.831.245	128.528.280	-18,0%
Πλεόνασμα	218.990.045	192.383.740	173.067.294	208.812.906	224.498.354	
Αξία Διμερούς Εμπορίου	422.301.941	314.379.818	301.347.288	522.475.230	481.554.914	-7,8%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Ειδικότερα, η μείωση των ελληνικών εξαγωγών οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη **μείωση των εξαγωγών πετρελαιοειδών (-44%)**. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, οι ελληνικές εξαγωγές **αυξήθηκαν κατά 17%**, με τις σημαντικότερες θετικές μεταβολές να παρουσιάζουν τα όργανα και οι συσκευές μέτρησης, ακριβείας (+515%), τα καλλυντικά (+151%), τα μάρμαρα (+14%), τεχνουργήματα από κοινά μέταλλα (+81%) και ηλεκτρονικός & ηλεκτρολογικός εξοπλισμός (+24%). Αξιόλογη άνοδος, επίσης, παρατηρήθηκε στον κλάδο τροφίμων & ποτών (+35%). Σταθερά καλές επιδόσεις παρουσίασαν τα καπνικά προϊόντα, τα φάρμακα και τα προϊόντα αλουμινίου. Αντίθετα, η μακροχρόνια καθοδική πορεία των εξαγωγών γουναρικών συνεχίστηκε (-21%), ενώ αρνητικές μεταβολές παρουσίασαν οι εξαγωγές προϊόντων χάρτου (-17%) και του μηχανολογικού εξοπλισμού (-5%). Σε επίπεδο προϊόντων, τα **σημαντικότερα εξαχθέντα** προϊόντα κατά το προηγούμενο έτος ήταν **ελαφριά λάδια και άλλα πετρελαιοειδή**, τσιγάρα, μάρμαρα, ελάσματα και ταινίες από κράματα αλουμινίου, μέρη και εξαρτήματα για διάφορες σκόπευσης, ενδύματα από γουνοδέρματα, τηλεφωνικές συσκευές, φάρμακα, μέρη εμβολοφόρων κινητήρων εσωτερικής καύσης. συσκευές για τη διήθηση ή τον καθαρισμό νερού.

Όσον αφορά στις εισαγωγές από τα ΗΑΕ, η πτώση οφείλεται στον σχεδόν **εκμηδενισμό των εισαγωγών πετρελαιοειδών (-99%) και μηχανολογικού εξοπλισμού (-92%)**, παρά τις αυξημένες εισαγωγές προϊόντων αλουμινίου (+44%), και πλαστικών (+34%). Εάν εξαιρεθούν τα πετρελαιοειδή, οι εισαγωγές ήταν **αυξημένες κατά 5%**. Σε επίπεδο συγκεκριμένων προϊόντων, τα **σημαντικότερα εισαχθέντα** προϊόντα το 2022 ήταν ακατέργαστα κράματα **αργιλίου**, ακατέργαστο αργίλιο και απορρίμματα αργιλίου, πολυαιθυλένιο σε αρχική μορφή, σωλήνες από χάλυβα.

Οι ελληνικές εξαγωγές στα ΗΑΕ επηρεάστηκαν αρνητικά από τη **μείωση των ελληνικών εξαγωγών πετρελαιοειδών** που παρατηρήθηκε στην **ευρύτερη περιοχή** (Σαουδική Αραβία, ΗΑΕ, Κατάρ), καθώς οι εξελίξεις στην Ουκρανία ανακατεύθυναν την ελληνική παραγωγή προς άλλες περιοχές. Με την εξαίρεση των **ευμετάβλητων**, ούτως ή άλλως, **ροών πετρελαιοειδών**, τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές παρουσίασαν **άνοδο**, μέρος της οποίας ασφαλώς οφείλεται και στις **αυξημένες τιμές** αγαθών και εμπορευμάτων.

Τα παραπάνω στοιχεία αποτυπώνονται στους κάτωθι Πίνακες:

Πίνακας 16: Εξαγωγές Αγαθών Ελλάδας προς ΗΑΕ βάσει Κατηγορίας HS2, 2021-2022, Αξία σε Ευρώ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ HS2	2022	2021	% ετήσια μεταβολή	% μερίδιο επί συνόλου (2022)
27 ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ.ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ,ΥΛ.	69.392.147	124.143.721	-44%	20%
24 ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	35.767.888	33.762.977	6%	10%
84 ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	35.060.144	37.024.609	-5%	10%
68 ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	24.383.101	21.307.192	14%	7%
76 ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	23.779.898	20.749.371	15%	7%
90 ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	17.571.838	2.858.612	515%	5%
85 ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	16.473.272	13.272.758	24%	5%
43 ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	10.885.192	13.779.694	-21%	3%
83 ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	8.405.394	4.636.864	81%	2%
30 ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	7.827.369	6.963.070	12%	2%
33 ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	5.945.415	2.364.246	151%	2%
95 ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ, ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Ή ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	5.317.081	2.775.244	92%	2%
48 ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	5.097.912	6.157.988	-17%	1%
32 ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	5.039.585	3.280.157	54%	1%
94 ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	4.995.970	6.480.154	-23%	1%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	353.026.634	365.644.068	-3%	100%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 17: Εισαγωγές Αγαθών Ελλάδας από ΗΑΕ βάσει Κατηγορίας HS2, 2021-2022, Αξία σε Ευρώ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ HS2	2022	2021	% ετήσια μεταβολή	% μερίδιο επί συνόλου (2022)
76 ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	97.304.607	67.515.743	44%	76%
39 ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	9.702.413	7.251.457	34%	8%
73 ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	5.129.778	4.933.426	4%	4%
72 ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	2.226.209	1.867.775	19%	2%
84 ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	1.841.892	22.846.406	-92%	1%
48 ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	1.554.659	88.857	1650%	1%
21 ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	1.310.786	611.574	114%	1%
90 ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	1.110.683	869.705	28%	1%
70 ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	996.272	531.520	87%	1%
27 ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ.ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ,ΥΛ.	717.251	35.238.872	-98%	1%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ	128.528.280	156.831.162	-18%	100%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

Πίνακας 18: Εξαγωγές Αγαθών Ελλάδας προς ΗΑΕ βάσει Κατηγορίας HS4, 2021-2022, Αξία σε Ευρώ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ HS4	2022	2021	% ετήσια μεταβολή	% μερίδιο επί συνόλου (2022)
2710 Πετρέλαια και λάδια που λαμβάνονται από ασφαλτούχα ορυκτά	69.226.088	124.023.021	-44%	20%
2402 ...τσιγάρα...από καπνό ή υποκατάστατα καπνού	35.070.564	33.176.271	6%	10%
6802 Μνημειακές ή οικοδομικές πέτρες... μάρμαρα...	22.697.748	20.181.525	12%	6%
7606 Πλάκες, ταινίες και φύλλα, από αργίλιο, με πάχος που υπερβαίνει τα 0,2 mm	18.535.368	14.886.607	25%	5%
9013 άλλες οπτικές συσκευές και όργανα (διόπτρες σκόπευσης)	13.048.699	1	1304869800%	4%
4303 Ενδύματα...από γούνινο δέρμα...	10.883.601	13.770.327	-21%	3%
8517 Τηλέφωνα για δίκτυα κινητής τηλεφωνίας...	7.749.674	4.770.548	62%	2%
3004 Φάρμακα ...	7.736.753	6.921.847	12%	2%
8409 Μέρη κατάλληλα για χρήση με εμβολοφόρο κινητήρα εσωτερικής καύσης	7.595.624	7.263.667	5%	2%
8421 Μηχανές και συσκευές φιλτραρίσματος ή καθαρισμού για υγρά ή αέρια...	7.033.534	10.978.532	-36%	2%
8419 Μηχανήματα... θερμοσίφωνες στιγμιαίας ή αποθήκευσης, μη ηλεκτρικοί	6.767.768	3.945.983	72%	2%
9504 ...είδη για διασκέδαση, επιτραπέζια παιχνίδια ή παιχνίδια σαλονιού....	4.850.552	2.406.880	102%	1%
3304 Παρασκευάσματα ομορφιάς ή μακιγιάζ...	4.696.071	1.785.109	163%	1%
1207 Άλλοι ελαιούχοι σπόροι και ελαιώδεις καρποί (βαμβακόσποροι)...	4.651.712	1.140.904	308%	1%
8302 Βάσεις, εξαρτήματα και παρόμοια είδη από κοινά μέταλλα κατάλληλα για έπιπλα, πόρτες, σκάλες, παράθυρα (είδη κιγκαλερίας)...	3.947.780	2.413.407	64%	1%
0302 Ψάρια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη...	3.584.245	1.939.820	85%	1%
7212 Πλατέα προϊόντα έλασης από σίδηρο...	3.342.803	1.978.365	69%	1%
1509 Ελαιόλαδο...	3.342.211	2.219.595	51%	1%
1905 Είδη αρτοποιίας, ζαχαροπλαστικής, κέικ, μπισκότων...	3.165.579	2.254.685	40%	1%
8431 Μέρη κατάλληλα για χρήση αποκλειστικά ή κυρίως με τις μηχανές των κλάσεων 8425 έως 8430	3.153.011	3.341.437	-6%	1%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	353.026.634	365.644.068	-3%	100%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία: Γρ. ΟΕΥ Dubai

3.1.2 Εμπόριο Υπηρεσιών και Τουριστικές Ροές Ελλάδας – ΗΑΕ

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας για το 2022, η χώρα μας συνεχίζει να παρουσιάζει σταθερά ένα σημαντικό **πλεόνασμα στο εμπόριο υπηρεσιών** με τα ΗΑΕ. Το πλεόνασμα οφείλεται κατά κύριο λόγο στις **ναυτιλιακές υπηρεσίες** (θαλάσσιες μεταφορές) και ανέρχεται περίπου στα **400-600 εκατ. Ευρώ ετησίως**.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, οι **ελληνικές εισπράξεις (εξαγωγές) από υπηρεσίες** στα ΗΑΕ ανήλθαν το 2022 στα **783 εκατ. Ευρώ**, αυξημένες κατά 2% σε σχέση με το 2021 (770 εκατ. Ευρώ). Για λόγους σύγκρισης, σημειώνεται ότι οι εξαγωγές αγαθών 2022 ανήλθαν σε 354 εκατ. Ευρώ. Εξ αυτών των εισπράξεων το 2022, το **78% αντιστοιχούσε στις θαλάσσιες μεταφορές** (ναυτιλία), το 9% σε ταξιδιωτικές υπηρεσίες (τουρισμός), ενώ μικρά ποσοστά

μοιράστηκαν οι οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, λοιπές μεταφορές (αεροπορικές), οι κατασκευαστικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής (ICT).

Αναφορικά με τις ελληνικές **πληρωμές (εισαγωγές) υπηρεσιών από τα ΗΑΕ**, αυτές ανήλθαν για το 2022 στα **201 εκατ. Ευρώ, αυξημένες κατά 36%** σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2021: 148 εκατ. Ευρώ). Οι κυριότερες κατηγορίες υπηρεσιών είναι οι **λοιπές μεταφορές (αεροπορικές)**, οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες και οι θαλάσσιες μεταφορές.

Τα προαναφερθέντα αποτυπώνονται στον πίνακα κατωτέρω:

Πίνακας 19: Εμπόριο Υπηρεσιών Ελλάδας – ΗΑΕ, 2019-2022, Αξία σε εκατ. Ευρώ

	2019	2020	2021	2022	% 2022/21	Μερίδιο 2022
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (Πλεόνασμα)	499,6	415	622	582	-6%	
Εισπράξεις	678	519	770	783	2%	100%
Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα οποία ανήκουν σε άλλους	0	0	0	0	-0,8	0,0%
Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής που δεν περιλαμβάνονται αλλού	1,1	2	17	2	-89%	0,2%
Ταξιδιωτικό	35,8	15	101	69	-32%	8,8%
Θαλάσσιες μεταφορές	544,3	438	551	609	11%	77,8%
Λοιπές μεταφορές	23,5	10	16	25	61%	3,2%
Κατασκευαστικές	8,1	4	28	19	-32%	2,4%
Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	0,5	1	2	4	137%	0,5%
Χρηματοοικονομικές	0,6	0	0	1		0,1%
Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	0	1	0	0		0,0%
Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης	20,6	20	17	12	-28%	1,6%
Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	37,2	20	25	31	28%	4,0%
Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	1,4	2	3	2	-26%	0,3%
Υπηρεσίες δημοσίου	4,9	7	11	9	-18%	1,2%
Πληρωμές	178,4	104	148	201	36%	100%
Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα	0	0	0	0		0,0%

οποία ανήκουν σε άλλους						
Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής που δεν περιλαμβάνονται αλλού	7,6	8	7	9	30%	4,6%
Ταξιδιωτικό	66,9	12	34	31	-9%	15,2%
Θαλάσσιες μεταφορές	25,2	23	31	30	-4%	15,0%
Λοιπές μεταφορές	58,8	32	48	87	82%	43,2%
Κατασκευαστικές	3,3	12	8	5	-42%	2,4%
Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	2,1	3	3	3	-7%	1,5%
Χρηματοοικονομικές	0,5	0	1	0	-70%	0,1%
Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	0	0	0	0		0,2%
Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης	4,2	5	3	5	79%	2,4%
Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	8,9	8	11	25	119%	12,2%
Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	0,4	1	1	1	23%	0,6%
Υπηρεσίες δημοσίου	0,5	1	1	5	797%	2,7%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

Ιδίως για τον **κλάδο του τουρισμού**, δεν υφίστανται διαθέσιμα επίσημα στοιχεία για τις τουριστικές ροές Ελλάδος-ΗΑΕ. Απευθείας αεροπορικές συνδέσεις **ΗΑΕ-Ελλάδος** για το 2022 λειτουργούν από τις εταιρείες: Etihad Airways (Abu Dhabi-Αθήνα), Emirates (Dubai-Αθήνα), Wizz Air Abu Dhabi (Abu Dhabi-Αθήνα), ενώ λειτουργούν, επίσης, εποχιακές πτήσεις κατά τους θερινούς μήνες προς Μύκονο (FlyDubai & Etihad), Σαντορίνη (FlyDubai & WizzAir) και Κέρκυρα από τη FlyDubai.

3.2 Άμεσες Επενδύσεις Ελλάδας – ΗΑΕ

3.2.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στα ΗΑΕ

Πίνακας 20: Επενδύσεις της Ελλάδας στα ΗΑΕ, 2015-2021, Αξία σε εκατ. Ευρώ

(σε εκατ. Ευρώ)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ροές	-34	14	17	19	17	34	35
Απόθεμα	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ	Μ/Δ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

Η επιχειρηματική παρουσία ελληνικών συμφερόντων στα ΗΑΕ (**350 περίπου εταιρείες**, σύμφωνα με καταγραφή μας) συναπαρτίζεται κυρίως από επιχειρήσεις κλάδων κατασκευών και ναυτιλιακής υποστήριξης στο Εμιράτο Fujairah, εμπορίου τροφίμων, εστίασης, εμπορίου γούνας, εξοπλισμού τηλεπικοινωνιών. Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομίας ΗΑΕ, οι ελληνικές ΑΞΕ στα ΗΑΕ αφορούν **9 υποκαταστήματα, 21 εμπορικές αντιπροσωπείες και 305 εμπορικά σήματα**. Η Τράπεζα της Ελλάδος δεν δημοσιεύει στοιχεία συνολικών ΑΞΕ της Ελλάδος στα ΗΑΕ, παρά μόνο ροές ανά έτος, ειδικότερα **34 εκατ. Ευρώ το 2020 και 35 εκατ. Ευρώ σε ΑΞΕ προς τα ΗΑΕ το 2021**. Σύμφωνα με τελευταία διαθέσιμα στοιχεία Υπουργείου Οικονομίας ΗΑΕ, το απόθεμα ελληνικών ΑΞΕ στα ΗΑΕ ανερχόταν, το 2016, σε \$95,6 εκατ. (έναντι \$93,8 εκατ. κατά το τέλος του 2015).

Παρά το υπολογίσιμο μέγεθος της ελληνικής παρουσίας, το από **2010 συσταθέν Ελληνικό Επιχειρηματικό Συμβούλιο** στους κόλπους του Επιμελητηρίου Dubai, **έπαυσε να λειτουργεί** το 2016, λόγω ελλείψεως ενδιαφέροντος και χρηματοδότησης από πλευράς των μελών του.

3.2.2 Επενδύσεις των ΗΑΕ στην Ελλάδα

Πίνακας 21: Επενδύσεις των ΗΑΕ στην Ελλάδα, 2016-2021, Αξία σε εκατ. Ευρώ

(σε εκ. Ευρώ)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ροές	3	12	18	26	49	48	68
Απόθεμα	137	12	18	204	207	258	Μ/Δ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία Γρ. ΟΕΥ Dubai

Οι **συνολικές ΑΞΕ των ΗΑΕ** στην Ελλάδα ανέρχονται σε **258 εκατ. Ευρώ** (στοιχεία 2021), με 5 καταγεγραμμένες ελληνικές επιχειρήσεις με συμμετοχή εμιρατινών κεφαλαίων. Το 2022 (προσωρινά στοιχεία ΤτΕ), πραγματοποιήθηκαν ΑΞΕ στην Ελλάδα από τα ΗΑΕ ύψους **68 εκατ. Ευρώ**. Ανωτέρω επενδύσεις αφορούν τομείς υποδομών, γεωργίας, παραγωγής ενέργειας, τουρισμού, εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, κατασκευών, χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, πληροφορικής & επικοινωνιών (στοιχεία Υπουργείου Οικονομίας ΗΑΕ).

Ως **κλάδοι δυνητικού αμοιβαίου ενδιαφέροντος για εμιρατινές επενδύσεις στην Ελλάδα** σημειώνονται οι εξής: αγροτοβιομηχανία, υδατοκαλλιέργειες, διαχείριση αποβλήτων, φαρμακοβιομηχανία, υγεία, τουρισμός (εξαγορά τουριστικών μονάδων, κατασκευή μαρίνων), ενέργεια (ΑΠΕ: πάρκα αιολικά, γαιοθερμίας, φωτοβολταϊκών, φυσικό αέριο: έρευνα και εξόρυξη, δίκτυα αγωγών), υποδομές μεταφορών. Καταγράφεται, επίσης, έντονο ενδιαφέρον μη εμιρατινών κατοίκων, με καταγωγή από τη Μ. Ανατολή, Ινδική Υποήπειρο, χώρες Καυκάσου, κλπ για το ελληνικό πρόγραμμα **Golden Visa**.

Σύμφωνα με το Εμιρατικό Υπουργείο Οικονομίας, **εμιρατινές επενδύσεις στην Ελλάδα** πραγματοποιήθηκαν από κάτωθι εταιρείες: Emirates Telecommunications Corporation – Etisalat, Abu Dhabi Investment Authority – ADIA, International Petroleum Investment Company – IPIC (νυν Mubadala), Eagle Hills Properties LLC, Abu Dhabi National Energy Company – TAQA, Sahara Telecom, Abu Dhabi Investment Council, Dubai Holding Group, DP World, Drydocks World, Julphar Gulf Pharmaceutical Industries, Al Dahra Agricultural Company, Abu Dhabi MAR, Fly Emirates.

Ενδεικτικά πρόσφατες επενδύσεις:

- Η θυγατρική της Dubai Holding, **Kerzner (One&Only)** κατασκευάζει **θέρετρο** και παραθεριστικές κατοικίες One&Only Kea Island στην **Κέα**, 800 στρεμμάτων, επένδυση ύψους 150 εκατ. Ευρώ.

- Επίσης, η Kerzner (One&Only) θα λειτουργήσει το πολυτελές θέρετρο **«One&Only Aesthesis»**, στη θέση που ήταν τα «Αστέρια» Γλυφάδας, επένδυση ύψους άνω των 200 εκατ. Ευρώ. Το project υλοποιείται από την **Grivalia Hospitality** και το θέρετρο αναμένεται να ανοίξει τον Οκτώβριο 2023.

- Το Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο Abu Dhabi Investment Authority – **ADIA** συμμετείχε (δια της Apollo) στην εξαγορά του Αστέρρα Βουλιαγμένης (400 εκατ. Ευρώ). Πλέον συμμετοχή έχει το εμιρατινό ιδιωτικό επενδυτικό κεφάλαιο **AGC**.

- Όμιλος **Avramar**, σε οποίον συμμετέχει το Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο **Mubadala** με μειοψηφικό μερίδιο, εξαγόρασε (2018) πλειοψηφικό μερίδιο συμμετοχών σε NHPEA και ΣΕΛΟΝΤΑ.

- Εξαγορά ποσοστού 20% της «**Μύλοι Λούλης**» από τον κρατικό αγροτικό Όμιλο του Abu Dhabi, **Al Dahra Agriculture**, ο οποίος ανήκει σε Κρατικό Επενδυτικό Ταμείο **ADQ**.

- Εξαγορά 5 εταιρειών (**Κρητών Άρτος, Olympic Foods, Artizan - CSM Hellas Bakery Solution, Κουλουράδες, Σαμούρη**) στον κλάδο των αρτοποιασκευασμάτων από τον ινδικών συμφερόντων Όμιλο **Switz Group** με έδρα στο Dubai. Ο Όμιλος έχει επίσης μικρή μετοχική συμμετοχή στην **Optima Bank**.

- Σε πλαίσιο εφαρμογής MoU (2019), **ΔΕΗ Ανανεώσιμες ΑΕ** και εμιρατινο-φινλανδικής κοινοπραξίας **Masdar Taaleri Generation Doo – MTG** για συνεργασία σε **κατασκευή/ανάπτυξη έργων ΑΠΕ** στην Ελλάδα τουλάχιστον 300MW (αιολικά και φωτοβολταϊκά έργα), υπεγράφη (5.2021) Συμφωνία κοινοπραξίας Masdar Taaleri με Ομίλους Κωνσταντακόπουλου (Kyoto) και Βασιλάκη (Autohellas) για την κατασκευή φωτοβολταϊκού πάρκου, ισχύος 65MW, στην Ασωπία Βοιωτίας.

- Επενδύσεις **Σεΐχη Tahnoon bin Zayed Al Nahyan (International Holding Company – IHC)** σε **ακίνητα προς τουριστική αξιοποίηση**: α) 5όροφο κτίριο επί Διονυσίου Αρεοπαγίτου/Μακρυγιάννη και β) ξενοδοχείο Ermioni Club σε Πόρτο Χέλι (2020).

- Ανακοίνωση (7/2020) κοινής επένδυσης 500 εκατ. Ευρώ εμιρατινής **Eagle Hills (Alabbar)** σε συνεργασία με Temes (**Κωνσταντακόπουλος**) για την κατασκευή συγκροτήματος **ξενοδοχειακών μονάδων, γηπέδων golf, κατοικιών στη Μεσσηνία**, έκτασης 1.800 στρεμμάτων.

- Επένδυση (11/2022) της **ADQ** στην **Blueground**, τεχνολογική εταιρεία μακροχρόνιας μίσθωσης ακινήτων (prop-tech). Αποτελεί την πρώτη επένδυση της ADQ στην Ελλάδα, στο πλαίσιο της διμερούς Συμφωνίας που είχε υπογραφεί με EATE για επενδυτική συνεργασία ύψους 4 δισεκ. Ευρώ, κατά την επίσκεψη του κ. Πρωθυπουργού στο Abu Dhabi, τον Μάιο 2022 (βλ.3.3). Η επένδυση πραγματοποιήθηκε μέσω της **DisruptAD**, της πλατφόρμας επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capital) της ADQ, η οποία συστάθηκε το 2021, με στόχο την παροχή πρόσβασης σε χρηματοδότηση σε νεοσύστατες επιχειρήσεις πρώιμης και τελευταίας φάσης, καθώς και υποστήριξη στους ιδρυτές από την επώαση έως την ανάπτυξη.

- Επένδυση (12/2022) της εταιρείας συμμετοχών **Alpha Dhabi Holding**, θυγατρικής της **International Holding Company** (IHC, συμφερόντων Sheikh Tahnoon Bin Zayed Al Nahyan), στην ελληνικών συμφερόντων με έδρα το Dubai, **Monterock International**, η οποία διαχειρίζεται επιχειρήσεις πολυτελούς φιλοξενίας, όπως το **Nammos**.

- Επίσης, σημειώνεται ότι το Μνημόνιο Συνεργασίας (28.3.2018) μεταξύ πρώην **TANEO** (νυν Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων) και **Mubadala** προβλέπει την πραγματοποίηση κοινών επενδύσεων σε start-ups και καινοτόμες μΜΕ. Το Μνημόνιο έχει ενεργοποιηθεί με από κοινού επενδύσεις σε δυναμικές ελληνικές εταιρείες μέσω επενδυτικών funds.

3.3 Θεσμικό Πλαίσιο Οικονομικής Συνεργασίας Ελλάδας – ΗΑΕ

Το θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας είναι **ευρύ και εμπλουτίζεται** διαρκώς, λόγω της βούλησης των δύο μερών για θεσμική αποτύπωση του εξαιρετικού επιπέδου των διμερών σχέσεων. Επιστέγασμα της θεσμικής συνεργασίας αποτελεί η υπογραφή τον Νοέμβριο 2020, **Κοινή Διακήρυξη Ελλάδας-ΗΑΕ για την εγκαθίδρυση Ευρείας Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης**.

Σε πλαίσιο **επίσκεψης του Έλληνα Πρωθυπουργού στο Abu Dhabi** (09.05.2022), υπεγράφησαν συνολικά 12 Μνημόνια Συνεργασίας. Σταχυολογούνται τα παρακάτω:

- Μνημόνιο Συνεργασίας στον τομέα **Βιομηχανίας και Προηγμένων Τεχνολογιών** μεταξύ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και του Υπουργείου Βιομηχανίας και Προηγμένων Τεχνολογιών των ΗΑΕ
- Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του **ΕΣΥΠ-ΕΛΟΤ** και του Υπουργείου Βιομηχανίας και Προηγμένων Τεχνολογιών των ΗΑΕ

- Μνημόνιο Συνεργασίας για την **Κλιματική Δράση** μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του Γραφείου του Ειδικού Απεσταλμένου των ΗΑΕ για την Κλιματική Αλλαγή
- Μνημόνιο Συνεργασίας στην **Οικονομικο-τεχνική Συνεργασία** μεταξύ του Υπουργείου Εξωτερικών και του Υπουργείου Οικονομίας των ΗΑΕ,
- Μνημόνιο Συνεργασίας για την **Πρωτοβουλία Gr-eco islands** μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και της MASDAR
- Ανανέωση της **Κοινής Επενδυτικής Συνεργασίας** μεταξύ Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας και της Mubadala (ύψους 400 εκατ. Ευρώ)
- Μνημόνιο Συνεργασίας για τη δημιουργία **Κοινού Επενδυτικού Ταμείου** μεταξύ της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας και της ADQ, ύψους 4 δισ. Ευρώ, με σκοπό τις επενδύσεις σε σειρά ζωτικών τομέων στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών, των ΑΠΕ και των νέων μορφών ενέργειας, της υγειονομικής περίθαλψης, των φαρμάκων, των τροφίμων, της γεωργίας και της εφοδιαστικής αλυσίδας.

Το θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας-ΗΑΕ περιλαμβάνει επίσης τα κάτωθι:

- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ **Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων – ΟΑΕΠ** και εμπορικού ομολόγου του **Etihad Credit Insurance** (Υπεγράφη σε ελληνικό περίπτερο της Εχρη, Νοέμβριος 2021).
- **Κοινή Διακήρυξη Ελλάδας-ΗΑΕ** για την Εγκαθίδρυση **Ευρείας Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης** (Abu Dhabi, 18.11.2020)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Υπουργείου Εξωτερικών και Υπουργείου Εξωτερικών και Διεθνούς Συνεργασίας ΗΑΕ στο πεδίο της **Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας** (Υπεγράφη σε πλαίσιο ψηφιακού φόρουμ Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης, Ιούλιος 2020)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υπουργείου Οικονομίας ΗΑΕ στον τομέα των **μΜΕ και Καινοτομίας** (Υπεγράφη σε πλαίσιο ψηφιακού φόρουμ Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης, Ιούλιος 2020)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) Ελλάδας-ΗΑΕ επί Συνεργασίας στον τομέα των **Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών** (Υπεγράφη σε πλαίσιο ψηφιακού φόρουμ Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης, Ιούλιος 2020)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) Ελλάδας-ΗΑΕ στον τομέα της **Βελτίωσης και Ανάπτυξης Ψηφιακών Δραστηριοτήτων τομέις μΜΕ και Καινοτομίας**, (Υπεγράφη σε πλαίσιο ψηφιακού φόρουμ Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης, Ιούλιος 2020)
- Κοινό Πρόγραμμα Δράσης μεταξύ Υπουργείου **Τουρισμού** και Υπουργείου Οικονομίας ΗΑΕ για την περίοδο 2020-2022 (Υπεγράφη σε πλαίσιο ψηφιακού φόρουμ Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης, Ιούλιος 2020)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υπουργείου Κλιματικής Αλλαγής και Περιβάλλοντος ΗΑΕ για Συνεργασία στον τομέα των Προγραμμάτων **Γεωργικής Έρευνας και Τεχνολογίας** (Abu Dhabi, 27.3.2019)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Ταμείου Ανάπτυξης Νέας Οικονομίας (TANEO) και Mubadala για τη **Δημιουργία Κοινού Επενδυτικού Ταμείου** (Abu Dhabi, 28.3.2018)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Υπουργείου Ενέργειας ΗΑΕ στον τομέα της **Ενέργειας** (Αθήνα, 4.5.2017)

- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και Ομοσπονδιακής Αρχής Χερσαίων και Θαλάσσιων Μεταφορών ΗΑΕ στον τομέα των **Επιβατικών & Εμπορευματικών Οδικών Μεταφορών**, για τις Διεθνείς Οδικές Μεταφορές Εμπορευμάτων και Επιβατών (Υπεγράφη Αθήνα, 4.5.2017 - Κύρωση από ελληνικής πλευράς 3.2.2020)
- Μνημόνιο Θεσμικής Συνεργασίας (MoU) μεταξύ Κυβερνήσεως Ελληνικής Δημοκρατίας και Κυβερνήσεως ΗΑΕ στον τομέα των **Θαλάσσιων Μεταφορών** (Αθήνα, 4.5.2017)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ **Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας – ΚΑΠΕ** και **Future Energy Company PJSC – MASDAR** ΗΑΕ (Αθήνα, 4.5.2017)
- Μνημόνιο (MoU) μεταξύ **Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών - ΕΒΕΑ** και **Ομοσπονδίας Επιμελητηρίων ΗΑΕ - Federation of UAE Chambers of Commerce and Industry** (Αθήνα, 4.5.2017)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ **Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών - ΣΕΒ** και **Ομοσπονδίας Επιμελητηρίων ΗΑΕ - Federation of UAE Chambers of Commerce and Industry** – Σύσταση Μεικτού Επιχειρηματικού Συμβουλίου (Αθήνα, 4.5.2017)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ **Ελληνικού Συνδέσμου Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και Συμβουλίου Επιχειρήσεων Ναυτιλίας Dubai** – Dubai Council for Marine and Maritime Industries (Αθήνα, 4.5.2017)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) για Συνεργασία στον τομέα του **Τουρισμού** (2012)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Ελλάδας – ΗΑΕ **για την Αμοιβαία Συνεργασία και Ανταλλαγή Πληροφοριών** (2012)
- **Αεροπορική Συμφωνία - Open Skies** (2012)
- Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) **Οικονομικής και Τεχνικής Συνεργασίας** (2011)
- **Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας** (2010) (Κυρώθηκε τον Ιανουάριο 2014 από το Ελληνικό Κοινοβούλιο, τέθηκε σε ισχύ Δεκέμβριο 2014)
- Μνημόνια Συνεργασίας (MoU's) του **ΣΕΒ** (2006) και του **ΣΕΒΕ** (2007) με **ΕΒΕ Abu Dhabi**
- Μνημόνιο συνεργασίας (MoU) μεταξύ **ΕΒΕΑ** και του **ΕΒΕ Dubai** (2007)
- Μνημόνιο Συνεργασίας (MoU) μεταξύ **Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Ελλάδας** και **Εποπτικής Αρχής Dubai** (2007)
- Συμπεφωνημένα Πρακτικά **Μικτών Διυπουργικών Συνόδων Συνεργασίας** (2012, 2014 και 2017)
- Συμφωνία-Πλαίσιο **Οικονομικής, Μορφωτικής & Τεχνικής Συνεργασίας** (1976)

3.4 Απολογισμός Δράσεων Οικονομικής Διπλωματίας στα ΗΑΕ έτους 2022

Τα τελευταία έτη η **διμερής συνεργασία** Ελλάδας-HAE έχει ενισχυθεί, γεγονός που αποτυπώνεται και στην τακτική πραγματοποίηση διμερών επισκέψεων. Προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλε καθοριστικά η **Expo2020 Dubai**, καθώς δόθηκε η αφορμή για την προβολή της χώρας μας στα HAE και για επισκέψεις υψηλόβαθμων Ελλήνων αξιωματούχων με συνεπακόλουθη **ανανέωση** των διμερών επαφών. Ενδεικτική του υψηλού επιπέδου των διμερών σχέσεων ήταν, επίσης, η συμμετοχή των HAE με 59 εταιρείες ως τιμώμενη χώρα στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης 2022.

Το 2022 πραγματοποιήθηκαν συνολικά **77 δράσεις εξωστρέφειας στα HAE** από τους εξής φορείς: ΥΠΕΞ/ Γρ.ΟΕΥ Dubai, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Περιφέρειες, Οργανισμός Enterprise Greece, EOT, εταιρείες διοργάνωσης ελληνικών συμμετοχών σε Εκθέσεις, ελληνικούς ιδιωτικούς φορείς, καθώς και εταιρείες/φορείς με έδρα στα HAE.

- 38 δράσεις αφορούσαν «ελληνική συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις»
- 19 δράσεις αφορούσαν «Εκδηλώσεις προσέλκυσης ξένων επενδύσεων/επιχειρηματικών συνεργασιών»
- 13 δράσεις αφορούσαν «Επιχειρηματικά Συνέδρια/ Σεμινάρια/ Roadshows/ Δειγματισμοί/Άλλες Δράσεις προβολής ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών»
- 7 δράσεις αφορούσαν «Επιχειρηματικές Αποστολές / Επιχειρηματικές Συναντήσεις - B2B»

Οι δράσεις εξωστρέφειας που πραγματοποιήθηκαν το 2022 με την **ουσιαστική συμβολή του Γραφείου ΟΕΥ** ανήλθαν σε **65**, ειδικότερα:

- 28 δράσεις που αφορούσαν «ελληνική συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις»
- 18 δράσεις που αφορούσαν «Εκδηλώσεις προσέλκυσης ξένων επενδύσεων/επιχειρηματικών συνεργασιών»
- 12 δράσεις που αφορούσαν «Επιχειρηματικά Συνέδρια/Σεμινάρια/Roadshows/Δειγματισμοί/Άλλες Δράσεις προβολής ελληνικών προϊόντων & υπηρεσιών»
- 7 δράσεις που αφορούσαν «Επιχειρηματικές Αποστολές / Επιχειρηματικές Συναντήσεις - B2B».

Παράλληλα, το Γραφείο ΟΕΥ Dubai συμμετείχε με την παρουσία στελεχών, παροχή πληροφοριών, ενέργειες προβολής και δικτύωσης ή άλλη ενέργεια σε όλες τις υπόλοιπες δράσεις εξωστρέφειας, οποίες διοργανώθηκαν από τους ανωτέρω φορείς.

Ενδεικτικά παραθέτουμε κάτωθι δράσεις του Γραφείου μας:

- Συνδρομή στη διοργάνωση δράσεων ελληνικής συμμετοχής σε **Expo2020 Dubai** (βλ.2.5).
- Συμμετοχή στις εκδηλώσεις άλλων εθνικών περιπτέρων στο πλαίσιο της Expo2020 Dubai
- Συνδρομή στη διοργάνωση Επιχειρηματικής Αποστολής 16 νεοφυών επιχειρήσεων της επίσημης εθνικής πλατφόρμας «**Elevate Greece**», 7 ερευνητικών ιδρυμάτων και του υπό δημιουργία Κέντρου Καινοτομίας & Τεχνολογίας Θεσσαλονίκης ThessINTEC, με επικεφαλής τον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, αρμόδιου για την έρευνα και τεχνολογία (22-24.02.2022)
- Συνδρομή στη διοργάνωση Επιχειρηματικής Αποστολής 19 εταιρειών των **κλάδων ενέργειας, κατασκευών και υποδομών, δομικών υλικών, ανάπτυξης τουριστικών ακινήτων** κτλ., με επικεφαλής τον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων (27-30.03.2022)
- Συνδρομή στην πραγματοποίηση Επιχειρηματικών Αποστολών στο Dubai, στους **κλάδους τροφίμων και τουρισμού**, εταιρειών Περιφερειών Δυτικής Ελλάδας (20-24.03.2022), Στερεάς Ελλάδας (30.05-02.06.2022), Κεντρικής Μακεδονίας (03-05.12.2022) και Περιφέρειας Αττικής 06-08.12.2022)
- Συμμετοχή ως ομιλήτη σε εκδήλωση «**Greek Exports Forum & Awards 2021**» για την αγορά των HAE (03.03.2022)
- Συνδρομή στη διοργάνωση Επιχειρηματικής Αποστολής στην **Αθήνα** με Επικεφαλής Υπουργό Βιομηχανίας και Προηγμένης Τεχνολογίας HAE, Δρ. Sultan bin Ahmad Sultan Al Jaber, υπό συντονισμό ADQ (22-23.06.2022).

→ Συμμετοχή σε **86^η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκη (ΔΕΘ)** (10-18.09.2022), όπου ΗΑΕ ήταν τιμώμενη χώρα με παρουσία 59 εμπεριλαμβανόμενων εταιρειών

→ Συνδρομή σε διοργάνωση από Πρεσβεία Abu Dhabi εορτασμού της **Εθνικής Εορτής 28^{ης} Οκτωβρίου** στους χώρους της Πρεσβείας (Abu Dhabi, 29.10.2022)

→ Συμμετοχή ως κεντρικού ομιλητή σε διαδικτυακή εκδήλωση ενημέρωσης επιχειρηματιών για τις αγορές του Αραβικού Κόλπου, που συνδιοργάνωσαν το Υπουργείο Εξωτερικών και το **Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Πειραιά** (22.11.2022)

→ Συμμετοχή σε **προγράμματα προώθησης αγροτικών προϊόντων** που υλοποιούνται από ελληνικούς φορείς, με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και υπό την εποπτεία του ΥΠΑΑΤ. Συνδρομή στη διοργάνωση δράσεων, ομιλίες σε εκδηλώσεις προώθησης, ενέργειες δικτύωσης, συνεχής και επικαιροποιημένη ενημέρωση για εισαγωγικό καθεστώς (τρόφιμα, **halal**, κ.ά.).

→ Υποστήριξη ελληνικής συμμετοχής σε **Διεθνείς Εκθέσεις**, η οποία ήταν αυξημένη σε σχέση με το 2020, αλλά χωρίς να έχει επανέλθει ακόμη στα επίπεδα προ πανδημίας. Σταχυολογούνται οι κάτωθι συμμετοχές:

- **Intersec** – ΔΕ για τον κλάδο των συστημάτων ασφαλείας. Ανεξάρτητη συμμετοχή 1 ελληνικής εταιρείας (Dubai, 16-18.01.2022 διά ζώσης και 05.01-28.02.2022 διαδικτυακά).
- **Arab Health** – ΔΕ για τον κλάδο της υγείας. Ανεξάρτητη συμμετοχή 3 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 24-27.01.2022).
- **Gulfood** – ΔΕ για τον κλάδο των τροφίμων και ποτών. Συμμετοχή 36 ελληνικών εταιρειών (35 υπό Εθνικό Περίπτερο EG) (Dubai, 13-17.02.2022).
- **Arabian Travel Market Exhibition (ATM)** – ΔΕ για τον κλάδο του τουρισμού. Συμμετοχή 10 Ελλήνων εκθετών (εκ των οποίων 5 Περιφέρειες) υπό Εθνικό Περίπτερο ΕΟΤ (Dubai, 09-12.05.2022).
- **Index-Hotel Show** – ΔΕ για τον κλάδο του ξενοδοχειακού εξοπλισμού, εσωτερικής αρχιτεκτονικής και διακόσμησης. Συμμετοχή 5 ελληνικών εταιρειών με οργανωτική μέριμνα EG (Dubai, 24-26.05.2022)
- **Water, Energy, Technology, Environment Exhibition (Wetex) and Dubai Solar Show Dubai (DSS)** – ΔΕ για τον κλάδο των ΑΠΕ και της βιώσιμης οικονομίας. Ανεξάρτητη συμμετοχή 1 ελληνικής εταιρείας (Dubai, 27-29.09.2022).
- **Beautyworld Middle East** – ΔΕ για τον κλάδο των καλλυντικών. Ανεξάρτητη συμμετοχή 4 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 31.10-02.11.2022).
- **Agra Middle East** – ΔΕ για τον κλάδο των αγροτικών προϊόντων. Ανεξάρτητη συμμετοχή 3 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 25-26.10.2022).
- **Gulfood Manufacturing** – ΔΕ για τον κλάδο του εξοπλισμού, της συσκευασίας και των συστατικών τροφίμων. Ανεξάρτητη συμμετοχή 11 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 8-10.11.2022).
- **ISM ME** – ΔΕ για τον κλάδο των γλυκών και αλμυρών προϊόντων. Συμμετοχή 7 ελληνικών εταιρειών με οργανωτική μέριμνα ιδιωτικού φορέα Promo Solutions (Dubai, 8-10.11.2022).
- **Gulf Host** – ΔΕ για τον κλάδο του εξοπλισμού HORECA. Ανεξάρτητη συμμετοχή 2 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 8-10.11.2022).
- **The Speciality Food Festival** – ΔΕ για τον κλάδο των gourmet τροφίμων. Ανεξάρτητη συμμετοχή 1 ελληνικής εταιρείας και της Αγροδιατροφικής Σύμπραξης Στερεάς Ελλάδας, μέσω του Προγράμματος EUnique, η οποία είχε υπό τη σκέπη της 8 εταιρείες (Dubai, 8-10.11.2022).
- **Paperworld** – ΔΕ για τον κλάδο των χαρτικών και ειδών γραφείου. Ανεξάρτητη συμμετοχή 2 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 15-17.11.2022).
- **Gifts and Lifestyle Middle East** – ΔΕ για τον κλάδο των ειδών δώρου και αξεσουάρ. Ανεξάρτητη συμμετοχή 1 ελληνικής εταιρείας (Dubai, 15-17.11.2022).
- **WT Process and Machinery Middle East** – ΔΕ για τον κλάδο των ειδών καπνού. Ανεξάρτητη συμμετοχή 1 ελληνικής εταιρείας (Dubai, 15-17.11.2022).

- **Middle East Organic and Natural Product Expo** – ΔΕ για τον κλάδο των βιολογικών και φυσικών προϊόντων. Συμμετοχή 9 ελληνικών εταιρειών με οργανωτική μέριμνα ιδιωτικού φορέα Reco Exports (Dubai, 13-15.12.2022).
- **Abu Dhabi International Food Exhibition (ADIFE)** – ΔΕ για τον κλάδο των τροφίμων και ποτών. Συμμετοχή 12 ελληνικών εταιρειών με οργανωτική μέριμνα ιδιωτικού φορέα Great Trade Exhibitions & Exports. 7 ελληνικές εταιρείες υπό σκέπη Περιφέρειας Αττικής και 5 υπό σκέπη Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Abu Dhabi, 06-08.12.2022).
- **Automechanika** – ΔΕ για τον κλάδο των ειδών αυτοκινήτου. Ανεξάρτητη συμμετοχή 3 ελληνικών εταιρειών (Dubai, 22-24.11.2022)
- **Abu Dhabi International Boat Show (ADIBS)** – ΔΕ για τον κλάδο της ναυτιλίας. Ανεξάρτητη συμμετοχή 1 ελληνικής εταιρείας (Abu Dhabi, 24-27.11.2022)
- **Big 5 Show** – ΔΕ για τον κλάδο των κατασκευών & δομικών υλικών. Συμμετοχή 60 ελληνικών εταιρειών υπό εθνικό περίπτερο EG (Dubai, 05-08.12.2022).

4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Προοπτική Ανάπτυξης Διμερούς Εμπορίου Αγαθών και Υπηρεσιών Ελλάδας – ΗΑΕ

Πίνακας 22: Προοπτική Ανάπτυξης Διμερούς Εμπορίου Αγαθών και Υπηρεσιών Ελλάδας – ΗΑΕ

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Ανάλυση - Αιτιολόγηση
1.	Τρόφιμα	-Ο αγροτικός τομέας περιλαμβάνεται στους κλάδους που εστιάζει η Ευρεία Στρατηγική Εταιρική Σχέση Ελλάδα – ΗΑΕ (18.11.2020). -Ο αγροδιατροφικός τομέας περιλαμβάνεται στους 8 πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι προβλήθηκαν στην Expo2020 Dubai. -Η επισιτιστική ασφάλεια αποτελεί προτεραιότητα για τα ΗΑΕ, καθώς περίπου το 90% των αναγκών τους σε τρόφιμα καλύπτεται από εισαγωγές. -Η πλειονότητα των αιτημάτων προς το Γραφείο μας, ελληνικών επιχειρήσεων με εξαγωγικό ενδιαφέρον, αφορά τον κλάδο τροφίμων. -Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια διείσδυσης ελληνικών προϊόντων στην εμιρατινή αγορά, λόγω περιορισμένης εγχώριας παραγωγής και λόγω αυξανόμενης τάσης για ελληνική/υγιεινή διατροφή, η οποία ενισχύεται και από το άνοιγμα πολυάριθμων ελληνικών εστιατορίων. Ωστόσο, απαιτείται ιδιαίτερη και συνεχής προσπάθεια με επιτόπιες επαφές, λόγω του έντονου ανταγωνισμού από τους ξένους εισαγωγείς. -Ειδικότερα η αγορά γαλακτοκομικών και φρέσκων φρούτων και λαχανικών, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της παγκόσμιας τάσης για πιο υγιεινή διατροφή. -Υφίσταται καθεστώς εισαγωγής/πιστοποίησης επιλεγμένων κατηγοριών τροφίμων (πχ γαλακτοκομικά, χυμοί), το οποίο λόγω της συχνής μεταβολής τους, απαιτεί διαρκή παρακολούθηση. -Υφίσταται ειδικό καθεστώς πιστοποίησης για τα προϊόντα halal στα ΗΑΕ και στις χώρες ΣΣΚ, το οποίο επίσης απαιτεί συνεχή επικαιροποιημένη ενημέρωση. -Στα ΗΑΕ πραγματοποιούνται πολλές δράσεις στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για την προώθηση ευρωπαϊκών αγροτικών προϊόντων.
2.	Δομικά υλικά (μάρμαρο, αλουμίνιο, χρώματα, πετρώματα κ.ά.)	-Η αγορά κατασκευών στα ΗΑΕ είναι η 2η μεγαλύτερη στις χώρες του Κόλπου, μετά τη Σ. Αραβία, ενώ αποτελεί πύλη εισόδου για τις αγορές της Μ. Ανατολής και Β. Αφρικής. -Υπάρχουν δυνατότητες αύξησης των ελληνικών

		εξαγωγών δομικών υλικών, λόγω της αναγνώρισης της καλής ποιότητας των συναφών ελληνικών προϊόντων. -Ο εμπρατινός κλάδος κατασκευών έδειξε σημάδια μετριοπαθούς ανάκαμψης, κυρίως λόγω της μείωσης των περιορισμών που επέφερε η πανδημία και της απροσδόκητα αυξημένης ζήτησης.
3	Ναυτιλία, προϊόντα υπηρεσίες συναφή και	-Η ναυτιλία περιλαμβάνεται στους 8 πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι προβλήθηκαν στην Expo2020 Dubai. -Η συνεργασία στον ναυτιλιακό τομέα με τα ΗΑΕ είναι πολυεπίπεδη. Η παροχή ναυτιλιακών υπηρεσιών από ελληνικές ναυτιλιακές εταιρείες συμβάλλουν κατά το μεγαλύτερο μέρος στο θετικό ισοζύγιο υπηρεσιών με τα ΗΑΕ. Επίσης, πολλοί Έλληνες πλοιοκτήτες πραγματοποιούν εργασίες επισκευής και συντήρησης στο Dubai. Τέλος, υπάρχει ενδιαφέρον ελληνικών εταιρειών που προσφέρουν ναυτιλιακό εξοπλισμό να δραστηριοποιηθούν εντονότερα στα ΗΑΕ. -Υπάρχουν δυνατότητες ενίσχυσης της ήδη ισχυρής ελληνικής παρουσίας στο Εμιράτο Fujairah, του οποίου ο ομώνυμος λιμένας αποτελεί έναν από τους στρατηγικότερους παγκοσμίως και σημαντικότερους εμπορικούς και διαμετακομιστικούς κόμβους στον ευρύτερο χώρο της Μ. Ανατολής (βλ.2.2).
4	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας - ΑΠΕ	-Ο τομέας της ενέργειας περιλαμβάνεται στους τομείς που εστιάζει η Ευρεία Στρατηγική Εταιρική Σχέση Ελλάδας – ΗΑΕ (18.11.2020). -Η ενέργεια περιλαμβάνεται στους 8 πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι προβλήθηκαν στην Expo2020 Dubai. -Υπάρχει έντονο ενδιαφέρον από εμπρατινής πλευράς να δραστηριοποιηθεί στην ελληνική αγορά. -Το εμπρατινό χαρτοφυλάκιο παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ έχει μεγεθυνθεί κατά περισσότερο από 400% την τελευταία δεκαετία, προς εκπλήρωση του στόχου της εμπρατινής κυβέρνησης για μηδενικές εκπομπές άνθρακα έως το 2050. -Υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες συνεργασίας στον τομέα των ΑΠΕ, καθώς η εμπρατινή Κυβέρνηση έχει χαράξει την Ολοκληρωμένη Ενεργειακή Στρατηγική 2050, η οποία περιλαμβάνει πλήθος επενδυτικών ενεργειακών προγραμμάτων, έχοντας θέσει ως προτεραιότητα τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την απεξάρτησή της από τον κλάδο των υδρογονανθράκων (βλ.2.1.1).
5	Υγεία - Ευεξία	-Ο τομέας της φαρμακοβιομηχανίας περιλαμβάνεται στους 8 πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι προβλήθηκαν στην Expo2020 Dubai. -Ο τομέας υγείας/ευεξίας (φάρμακα, καλλυντικά, ευεξία, ιατρικός τουρισμός) παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές στα ΗΑΕ, καθώς αποτελεί κόμβο

		ενημέρωσης, προβολής, δικτύωσης για την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. -Υπάρχει ενδιαφέρον εμμερατινών για ιατρικό τουρισμό στην Ελλάδα, αλλά και εμμερατινών εταιρειών για επενδύσεις στον τομέα υγείας (φαρμακοβιομηχανία/κλινικές). -Παρά τις προσπάθειες ανάπτυξης της τοπικής παραγωγής, φάρμακα, καλλυντικά και συναφή προϊόντα περιποίησης και ευεξίας εισάγονται ως επί το πλείστον από άλλες χώρες.
--	--	--

4.2 Προοπτική Προσέλκυσης Επενδύσεων από τα ΗΑΕ στην Ελλάδα

Πίνακας 23: Προοπτική Προσέλκυσης Επενδύσεων από τα ΗΑΕ στην Ελλάδα

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1.	ΑΠΕ	βλ.ανωτέρω πίνακα
2.	Τουριστικές υποδομές - Ακίνητα	Ζωηρό ενδιαφέρον εμμερατινής πλευράς για επενδύσεις σε ξενοδοχεία και ακίνητα προς τουριστική εκμετάλλευση
3.	Κλάδος Υγείας	Ενδιαφέρον εμμερατινής πλευράς για κλάδο υγείας, με ιδιαίτερη έμφαση στη φαρμακοβιομηχανία, στη βιοτεχνολογία και στα ιδιωτικά θεραπευτήρια
4.	Αγροδιατροφή	Στο πλαίσιο της επίτευξης του στόχου της διατροφικής ασφάλειας , εξετάζονται πιθανές συνέργειες σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις στην Ελλάδα ή επενδύσεις σε εταιρείες που σχετίζονται με την πρωτογενή παραγωγή.

4.3 Προτάσεις Δράσεων Ενίσχυσης Εξωστρέφειας στα ΗΑΕ

- Εκδηλώσεις για τη στήριξη και προώθηση των **ελληνικών προϊόντων τροφίμων** στα ΗΑΕ, όπως προώθηση προϊόντων σε αλυσίδες super market.
- Συνεχής και διευρυμένη παρουσία ελληνικών επιχειρήσεων σε **Διεθνείς Εκθέσεις** στα ΗΑΕ.
- Πρόκληση σε εμμερατινές επιχειρήσεις σε **Διεθνείς Εκθέσεις στην Ελλάδα**.
- Πραγματοποίηση στοχευμένων **επιχειρηματικών αποστολών από την Ελλάδα** στα ΗΑΕ (τρόφιμα-κατασκευαστικά υλικά-τεχνολογία).
- Πρόσκληση σε εμμερατινές επιχειρήσεις για πραγματοποίηση **επιχειρηματικών αποστολών από τα ΗΑΕ** στην Ελλάδα.

- Συμμετοχή ελληνικών επιχειρήσεων σε επενδυτικά συνέδρια στα ΗΑΕ για την προώθηση εμμερατινών επενδύσεων στην Ελλάδα.
- Πρόσκληση σε εμμερατινές επιχειρήσεις σε επενδυτικά συνέδρια στην Ελλάδα.

4.4 Προτάσεις Ενίσχυσης Διμερούς Θεσμικού Πλαισίου Ελλάδας – ΗΑΕ

Οι διμερείς οικονομικές σχέσεις καλύπτονται από επαρκές θεσμικό πλαίσιο, οποίο, όμως, δεν υποστηρίζεται από Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου ΕΕ-ΗΑΕ ή ΕΕ-ΣΣΚ. Οι διαπραγματεύσεις για εν λόγω Συμφωνία μεταξύ ΕΕ και ΣΣΚ εκκίνησαν το 1990 και διακόπηκαν το 2008 (βλ.2.4.2).

5 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χρήσιμες Διευθύνσεις

5.1 Ελληνικές Αρχές στα ΗΑΕ

Πρεσβεία Abu Dhabi

Τηλ: +971-2-4492550

gremb.abd@mfa.gr

Γραφείο OEY Dubai

Τηλ: +971-4-2272106

ecocom-dubai@mfa.gr

5.2 Αρχές ΗΑΕ

A) Κυβερνητικές ιστοσελίδες

UAE Federal Government Portal	https://u.ae/en#/
UAE Federal Entities (Υπουργεία)	https://uaecabinet.ae/en
UAE Local Entities (Εμιράτα - Περιφέρειες)	https://u.ae/en/about-the-uae/the-uae-government/the-local-governments-of-the-seven-emirates
Abu Dhabi Government Portal	https://www.tamm.abudhabi/
Dubai e-Government	https://www.digitaldubai.ae/
Government of Sharjah	www.sharjah.ae
Ajman Portal	www.ajman.ae
Government of Umm Al Quwain	www.uaq.ae
Ras Al Khaimah e-Government	www.rak.ae
Fujairah e-Government	https://fujairah.ae/en/Pages/default.aspx
UAE Free Zones	https://www.moec.gov.ae/en/free-zones
Federal Competitiveness and Statistics Centre (FCSC)	https://fcsc.gov.ae/en-us
Statistics Centre Abu Dhabi	https://scad.ae
Dubai Statistics Centre	www.dsc.gov.ae
Tasheel - eServices Portal	www.tasheel.ae
Dubai Trade	www.dubaitrade.ae

B) Τελωνειακές Αρχές

UAE Federal Customs Authority	www.customs.ae
Abu Dhabi Customs	http://www.adcustoms.gov.ae
Dubai Customs Authority	www.dubaicustoms.gov.ae
Sharjah Department of Seaports & Customs	www.sharjahcustoms.gov.ae
Khalifa Port	https://www.adports.ae/core-business/ports-terminals/ports/khalifa-port/
Port Zayed	https://www.adports.ae/core-business/ports-terminals/ports/zayed-port/
Jebel Ali Port Authority (DP WORLD)	https://www.dpworld.com/en/uae/ports-and-terminals/jebel-ali-port

Abu Dhabi International Airport	www.abudhabiairport.ae
Dubai Airports	http://www.dubaiairports.ae/

Γ) Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια

Federation of UAE Chambers	http://www.fccuae.ae/
Abu Dhabi Chamber	www.abudhabichamber.ae/
Dubai Chamber	http://www.dubaichamber.com/
Sharjah Chamber	www.sharjah.gov.ae/
Fujairah Chamber	www.fujcci.ae/
Ras Al Khaimah Chamber	www.rakchamber.ae
Ajman Chamber	www.ajmanchamber.ae
Umm Al Quwain	http://www.uaqchamber.ae/

Δ) Περιφέρειες & Αρχές έκδοσης εμπορικών αδειών (Business licensing)

Abu Dhabi Municipality	https://dmat.abudhabi.ae/en/ADM/Pages/Home.aspx
Abu Dhabi Department of Economic Development	Email: eservices@adeconomy.ae https://ded.abudhabi.ae/en
Higher Corporation for Specialized Economic Zones - Abu Dhabi	Email: bd@zonescorp.com www.zonescorp.com
Abu Dhabi Tourism Authority	http://tcaabudhabi.ae
Al Ain Municipality	https://www.dpm.gov.abudhabi/en/aam
Dubai Municipality	Email: info@dm.gov.ae www.dm.gov.ae
Dubai Department of Economic Development	Email: info@dubaided.gov.ae www.dubaided.gov.ae
Dubai Department of Tourism and Commerce	www.visitdubai.com , https://www.visitdubai.com/en/department-of-tourism
Dubai Trakhees	Email: customer.relationship@trk.pcfc.ae www.trakhees.ae
Sharjah Municipality	Email: info@shjmun.gov.ae https://portal.shjmun.gov.ae
Sharjah Department of Economic Development	Email: sedd@sedd.gov.ae www.sedd.ae
Ajman Municipality	Email: 80070@am.gov.ae www.am.gov.ae
Umm Al Quwain Municipality	Email: info.md@md.uaqgov.ae http://md.uaq.ae/en/home.html
Umm Al Quwain Dpt. of Economic Development	Email: info@uaqded.gov.ae http://ded.uaq.ae/
Ras Al Khaimah Municipality	Email: info@mun.rak.ae http://www.mun.rak.ae

Ras Al Khaimah Dpt. of Economic Development	Email: rakded@economic.rak.ae http://www.ded.rak.ae
Fujairah Municipality	Email: license@fujmun.gov.ae www.fujmun.gov.ae

E) Ελεύθερες Ζώνες	
E1) Abu Dhabi (6)	
Khalifa Industrial Zone – Abu Dhabi (KIZAD) (Industrial Activities)	https://www.kezadgroup.com/
Khalifa Port Free Trade Zone (Trade & Logistics)	https://www.kezadgroup.com/free-zone/
Abu Dhabi Airport Free Zone (Mixed-Use)	Licensing Authority: Abu Dhabi Airport Free Zone Authority Email: info@adafz.ae , www.adafz.ae
Masdar City (Renewable Energy)	Licensing Authority: Masdar City Authority www.masdarcity.ae
Abu Dhabi Global Market – ADGM (Financial Hub)	https://www.adgm.com/
twofour54 (Media)	Licensing Authority: Media Zone Authority – Abu Dhabi Email: info@twofour54.com , www.twofour54.com
E2) Dubai (25)	
Jebel Ali Free Zone (Economic Activities)	Licensing Authority: Jebel Ali Free Zone Authority (JAFZA) Email: Faisal.Jassem@jafza.ae , www.jafza.ae
Dubai Cars and Automotive Zone (DUCAMZ) (Auto Trade)	Licensing Authority: Jebel Ali Free Zone Authority (JAFZA) Ras Al Khor, Dubai Email: mktg@jafza.co.ae
National Industries Park (NIP) (2016)	https://nip.ae/
DMCC – Dubai Multi Commodities Centre (Commodities Trade)	Licensing Authority: Dubai Multi Commodities Centre Email: customercare@dmcc.ae , www.dmcc.ae
Dubai Maritime City (Maritime Services)	Licensing Authority: Dubai Maritime City Authority (DMCA) Email: info@dmca.ae , www.dmca.ae
Dubai International Financial Center (DIFC) (Financial Hub)	Licensing Authority: DIFC Authority www.difc.ae
Dubai World Trade Centre - DWTC (Events & Conferences)	Licensing Authority: DWTC https://www.dwtc.com/en/free-zone
Dubai Airport Free Zone (1996) (Mixed-use)	Licensing Authority: Dubai Integrated Economic Zones Email: sales@dafz.ae , www.dafz.ae

Dubai Silicon Oasis (2003) (Technology, Mixed-Use)	Licensing Authority: Dubai Integrated Economic Zones Email: inquiries@dso.ae , www.dsoa.ae
Dubai Commercity (2021) (eCommerce)	Licensing Authority: Dubai Integrated Economic Zones https://www.dubaicommercity.ae/
Dubai Internet City (DIC) (Technology)	Licensing Authority: Dubai Development Authority www.dubaiinternetcity.com
Dubai Outsource City (DOC) (eCommerce & Support Services)	Licensing Authority: Dubai Development Authority http://www.dubaioutsourcecity.ae/
Dubai Media City (Media)	Licensing Authority: Dubai Development Authority https://dmc.ae/
Dubai Production City (Media)	Licensing Authority: Dubai Development Authority https://dpc.ae/
Dubai Studio City (DSC) (Media)	Licensing Authority: Dubai Development Authority www.dubaistudiocity.ae
Dubai Knowledge Park (DKP)	Licensing Authority: Dubai Development Authority http://www.dkp.ae/
Dubai International Academic City (DIAC) (Academic)	Licensing Authority: Dubai Development Authority www.diacedu.ae
Dubai Science Park (Scientific Research)	Licensing Authority: Dubai Development Authority Email: info@dsp.ae , http://www.dsp.ae/
Dubai Design District d3 (2013) (Creative Design)	https://dubaidesigndistrict.com/
Dubai Health Care City (DHCC) (Health Care)	Licensing Authority: Dubai Healthcare City FZ LLC Email: info@dhcc.ae , www.dhcc.ae
Dubai South (Aviation, Logistics)	Email: INFO@DUBAISOUTH.AE https://www.dubaisouth.ae/
Gold&Diamond Park (Jewelry)	https://www.goldanddiamondpark.com/about/
Meydan Free Zone (Mixed-use)	https://www.meydanfz.ae/
Dragon Mart	Licensing Authority: PCFC - Trakhees Email: info@dragonmart.ae , www.dragonmart.ae
International Humanitarian City (IHC) (Humanitarian Hub)	Licensing Authority: International Humanitarian City Authority Email: info@ihc.ae , www.ihc.ae
E3) Sharjah (4)	

Sharjah Airport International Free Zone (SAIF Zone) (Mixed-Use)	Licensing Authority: Sharjah Airport International Free Zone Authority, Email: info@saif-zone.com , www.saif-zone.com
Hamriyah Free Zone (Industrial Activities)	Licensing Authority: Hamriyah Free Zone Authority Email: sales@hfza.ae , www.hfza.ae
Sharjah Media City – SHAMS (2017) (Media)	https://www.shams.ae/
Sharjah Publishing City Free Zone	https://spcfz.ae/
<u>E4) Ajman (2)</u>	
Ajman Free Zone (Trade)	Licensing Authority: Ajman Free Zone Authority Email: info@afza.gov.ae , www.afza.gov.ae
Ajman Media City Free Zone (Media)	https://www.amcfz.ae/en/
<u>E5) Umm Al Quwain (1)</u>	
Umm Al Quwain Free Trade Zone (UAQ FTZ) (Mixed-use)	Licensing Authority: UAQ Free Trade Zone Authority Email: info@uaqftz.com , https://uaqftz.com/
<u>E6) Ras Al Khaimah (2)</u>	
RAK Maritime City	https://rakports.ae/ports/saqr-port-and-free-zone/
Ras Al Khaimah Economic Zone (RAKEZ) Ras Al Khaimah Free Trade Zone (RAK FTZ)	Licensing Authority: RAK Economic Zone Authority Email: info@rakez.com , www.rakez.com
<u>E7) Fujairah (2)</u>	
Fujairah Free Zone (Trade & Logistics)	Licensing Authority: Fujairah Free Zone Authority E-mail : freezone@emirates.net.ae www.fujairahfreezone.com
Creative City Free Zone (2007) (Creative Design)	https://creativecity.ae/

5.3 Δικηγορικά Γραφεία

A R Hilal & Associates	http://www.hilalassociates.com
Abbas Al Hawai & Associates Advocates & Legal Consultants	http://www.abbasalhwaiaassociates.ae
Abu Ghazaleh Intellectual Property	http://www.agip.com/
Afridi & Angell	http://www.afridi-angell.com
Al Bahar & Associates	http://www.albaharadvocates.ae
Al Jasmi Advocates & Legal Consultants	http://www.aljasmilaw.com
Al Masa Advocates	http://almasaadvocates.com/en/

Al Shamsi & Partners - Advocates & Legal Consultants	http://lawuae.net/en/
Al Sharif Advocates & Legal Consultants	http://www.dubailaw.com
Al Tamimi & Company	http://www.tamimi.com
Al Wasl International Group Advocates & Legal Consultants	http://www.awiglaw.ae
Allen & Overy LLP	http://www.allenoverly.com
Attorneys, The - Advocates & Legal Consultants	http://www.theattorneys.ae
Baker & McKenzie Habib Al Mulla	https://www.bakermckenzie.com/en/locations/emea/united-arab-emirates
Bracewell & Giuliani LLP	https://bracewell.com/
BSA Ahmad Bin Hezeem & Associates LLP	http://www.bsabh.com
Busit	www.busitlegal.com
Clifford Chance	http://www.cliffordchance.com
Clyde & Co.	http://www.clydeco.com
Clyde & Co.	https://www.clydeco.com/locations/office/abudhabi/location
Dentons & Co	www.dentons.com
Emirates Advocates	http://www.emiratesadvocates.com
Galadari & Associates (Advocate & Legal Consultants)	http://www.galadarilaw.com
HA ADVOCATES & Legal consultants	www.ha-lawfirm.net
Hadeef & Partners LLC	http://www.hadeefpartners.com/
Helene Mathieu Legal Consultants	http://hmlc.ae/
Hugh Fraser International Legal Consultants	www.hfi-consulting.com
James Berry & Associates Legal Consultant	http://www.jamesberrylaw.com
Kanaan Advocates & Legal Consultants	www.kanlaw.ae
Meyer-Reumann & Partners	http://www.meyer-reumann.com/
MIO Law Firm	http://miolawfirm.com/
Nayef Abu Sakran Company International (NASCO Int.)	www.nascouae.com
PwC Legal Middle East	https://www.pwc.com/m1/en.html
Salloum & Partners LLC	http://salloum.law
Sami Al Midfa Advocacy & Legal Consultations	http://www.almidfalawyers.com
Samira Abdulla Gargash Advocate & Legal Consultant	http://www.samiragargash.com
Simmons & Simmons	http://www.simmons-simmons.com
Trench & Associates	http://www.trenchlaw.com
Trowers & Hamlins	http://www.trowers.com
Vinson & Elkins LLP	https://www.velaw.com/Middle-East/Dubai/

5.4 Έλληνες Νομικοί και Σύμβουλοι Επιχειρήσεων

Baker & McKenzie Habib Al Mulla	Marcos Spanos, Senior Associate +971 4 423 0084, Dubai marcos.spanos@bakermckenzie.com https://www.bakermckenzie.com/en/locations/emea/united-arab-emirates
Bregianni Foteini	Freelancer, tax agent, 00971564869975, 00306946330694, fbregianni@rtfm.gr , Dubai, Αθήνα
Brewer Smith Brewer Group	Sasha Taktikou, Legal Counsel 00971 507989562, Dubai
BSA Ahmad Bin Hezeem & Associates LLP	Antonios Dimitracopoulos, Partner, Head of Arbitration & Dispute Resolution and Construction practices, Tel. +971 4 528 5555, Dubai antonios.dimitracopoulos@bsabh.com , www.bsabh.com
Connect Company House	Athanassios Belitsas, Chairman, Tel.+97145124161,Dubai a.belitsas@connectcompanyhouse.com www.connectcompanyhouse.com
Charles, Russell, Speechlys	Thanos Karvelis, Construction Partner + 971 4 246 1925, Dubai thanos.karvelis@crsblaw.com
Galadari & Associates (Advocate & Legal Consultants)	Maria Palmou, Senior Associate Tel.+971 55 4147008, Dubai info@galadarilaw.com , http://www.galadarilaw.com
Dentons	Alex Roussos, Office Managing Partner, +971 4 4020 895, alex.roussos@dentons.com
Despina Derempei	Freelancer, Real estate consultant, golden visa programme, business set up Tel +971 50 994 0984, dderempei@yahoo.com Dubai
HCS Hadjihannas Corporate Services	Joseph G. Hadjihannas, Managing Director +35797777777, Ras Al Khaimah joseph@hcs-corporate.com , www.hcs-corporate.com
INCE & CO International law Firm	Paul Katsouris, Associate Tel.+971565064755, Dubai paulkatsouris@incegd.com www.incegd.com
Insight UAE	John Paravalos, Managing Director 00971 566044205, Dubai j.paravalos@insightuae.com , www.insightuae.com

5.5 Γενικές Πληροφορίες - Τύπος

Emirates News Agency

<http://wam.ae/en>

The National	http://www.thenational.ae/
Gulf News	http://gulfnews.com/
Khaleej Times	http://www.khaleejtimes.com/
Al Arabiya News	https://english.alarabiya.net/
Arabian Gulf Business Insights	https://www.agbi.com/
Zawya /Middle East Business Information	www.zawya.com
Arabian Business	https://www.arabianbusiness.com/
The Arabian Post	https://thearabianpost.com/
Gulf Business	https://gulfbusiness.com/section/world/middle-east/uae/
Middle East Business Intelligence	www.meed.com
UAE Yellow Pages	www.yellowpages.ae
Dubizzle (Αγγελίες)	www.dubizzle.com